

LOVEC¹⁹⁸⁹ 7/8

glasilo Lovske zveze Slovenije

Lovsko kinološko društvo Ljubljana
in LD Ig

prirejata

TEKMOVANJE LOVSKIH PSOV (VSEH PASEM) V VODNEM DELU ZA POKAL LJUBLJANE

Tekmovanje bo **2. septembra 1989** na ribnikih LD Ig
v **Dragi pri Igu**.

Zbor vseh pravočasno prijavljenih vodnikov s psi bo ob 8. uri
pred lovsko kočjo LD Ig v Dragi.

Na tekmovalju lahko sodelujejo vodniki vseh lovskih psov,
ki so uspešno opravili PNZ za svojo pasmo
in ki so **telesno ocenjeni**.

Prijave pošljite najkasneje do 15. avgusta 1989
na naslov tajnika LKD Ljubljana
(Vinko Foršček, 61000 Ljubljana, Lepodvorska 2)
ali na ZLD Ljubljana, 61000 Ljubljana, Župančičeva 9/II.

Prijavnina znaša 50000 dinarjev in jo je treba poravnati
ob prijavi za tekmo. V prijavnino so všteti stroški nakupa rac,
ki po tekmi pripadajo vodnikom.

LKD Ljubljana

LD Gradac (Bela krajina)

prireja

UPORABNOSTNO TEKMO LOVSKIH PSOV V PRINAŠANJU

Zbor bo 3. 9. 1989 ob 8. uri pred gostilno Veselič v Podzemlju.
Psi morajo imeti že opravljen PNZ za svojo skupino.

Prijave sprejemamo do 31. 7. 1989 na naslov:

Marko Urigelj, Gradac 53, 68332 Gradac
ali po telefonu (068) 57211.

NAROČNIKI – NELOVCI
Ste že poravnali letno naročnino
za revijo LOVEC?

LOVSKA DRUŽINA PŠATA

prireja

LOVSKO-STRELSKO TEKMOVANJE V KOMBINACIJI ZA POKAL »750 LET IHANA«

Tekmovanje bo v **nedeljo, 27. 8. 1989**, z začetkom ob 8. uri,
na strelišču Dobovje pri Ihanu.

Tekmujejo strelci posamezniki in strelske ekipe.
Strelce in gledalce vabimo k čim številnejši udeležbi.

Lovska družina Pšata

OBVESTILO

SLOVENSKI LOVSKI MUZEJ
v Bistri pri Vrhniki

je odprt vsak delavnik od 8. do 13. ure, ob sobotah,
nedeljah in praznikih pa od 8. do 18. ure.

Za **organizirane skupine** je mogoče zagotoviti tudi **strokovno vodstvo**, vendar po predhodnem **telefonskem naročilu** –
(061) 317 588 ali 751 422 (Vilman).

TMS prosi obiskovalce za razumevanje, ker so nekaj vrednej-
šega orožja spravili, dokler muzej ne bo dobil alarmnih
naprav.

Lovska zveza Slovenije

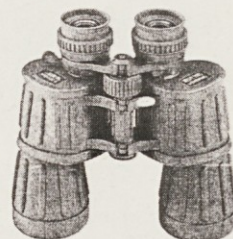
LOVSKO OROŽJE IN PRIBOR

ZRAČNE PUŠKE
in
PIŠTOLE

tasco®
in SWAROVSKI
**LOVSKI
DALJNOGLEDI**

TASCO ZOOM 7-15 x 35
TASCO ZOOM 8-20 x 50

GLANZNIG

Werkstrasse 9, Borovlje
tel. 9943/4227-2639

LOVEC

glasilo

Lovske zveze Slovenije,
revija za lovstvo
letnik LXXII, št. 7-8
julij - mali srpan
in avgust - veliki srpan 1989

Lovca izdaja Lovska zveza Slovenije
Tiska ga Tiskarna »Jože Moškrič«
v Ljubljani.
Poštnina je plačana pri pošti 61102 Ljubljana.

UREDNIŠKI ODBOR:

Glavni urednik Borut Ingolič

Odgovorni urednik Boris Leskovic

Andrej Dvoršak, Branko Galjot,
Konrad Sajdl, Jože Perko, Marjan Toš.

Lektor in korektor Sončika Lorenci.

Tajnica uredništva Eva Strajnar.

Lovec izide praviloma vsak mesec.

Prva številka letnika izide v začetku leta,
v januarju.

Ta številka je izšla v 24 100 izvodih.

Po mnenju Republiškega sekretariata
za kulturo in prosveto SRS, št. 421-2/72,
je LOVEC oproščen prometnega davka.

Izvod revije stane 10 000 din.

Za druge naročnike
je letna naročnina 56 000 din,
za inozemstvo 180 000 din.

Naročnino je treba plačati vnaprej na
žiro račun Lovske zveze Slovenije.

Vse gradivo za objavo pošiljajte
Uredništvu glasila LOVEC,
Župančičeva 9 – p. p. 505,
61001 Ljubljana.
Telefon (061) 214 948.

Nenaročenih rokopisov in slik
ne vračamo.

Cene malih oglasov:

do 15 besed 6000 din, od 15 do 25 besed
10 000 din, od 25 do 30 besed 17 000 din.
Za vsako nadaljnjo besedo 500 din.
Za člane lovske organizacije
v SR Sloveniji velja polovična cena.
Male oglase je treba plačati vnaprej
na žiro račun

Lovske zveze Slovenije, Župančičeva 9,
Ljubljana: 50101-678-47158.

IZ VSEBINE

Bruno Skumavc	194	O nekaterih vprašanih slovenskega lovstva
Andrej Dvoršak	197	Uredniška politika Lovca – dobra
Mirko Kumer	198	25 let Kluba prijateljev lova – Celovec
Valter Dvoršek	200	Kateri montaži dati prednost
Mnenja in kritike	203	
D. Bitenc-B. Leskovic	203	Kaj je preizkušeni krvosledec?
Ivan Matijačič	206	Zasledovanje obstreljene velike divjadi in spremljanje vpliva temperature zraka in starosti krvnega sleda na delo psov krvosledcev
		Še o trihostrongilidih
dr. Janez Brglez	209	
Biotehnična dela v loviščih	211	
Z. Timarac	211	Drevesa in grmičevje v loviščih (Divji in domači kostanji)
		Čudne stvari na ptujskih njivah
Leo Šešerko	212	Sposobnost letanja divjih rac
Po lovskem svetu	213	Primernost habitatov in uspeh izpuščanja mladih fazančkov
Z. Timarac (J. Havlin)	213	Kako lovijo drugi (ČSSR)
F. Havranek-B. Volf	214	
Zov-J. Frelih	216	
Praktični nasveti za lovce	217	
Z. Timarac	217	Priprava lovskih trofejev
Z. Timarac	219	Iztrebek – važen podatek o navzočnosti divjadi v lovišču
		Metoda za določanje starosti podmladka
Z. Timarac	220	
Lovski doživljaji	221	
Lojze Števanec	221	Zadnji lov
Rado Košir	222	Cesarjevi lovi na medvede
Luperkus	223	Gams brez rogljev
Lovska organizacija	225	Odstrel jelenjadi v Krmskem LGO narašča – J. Perko-F. Švajger
	225	Kako smo lani gospodarili z divjadjo v Savinjsko-kožjanskem LGO – S. Kovač
	226	Ptice selivke ne poznajo meja – J. Perko
	227	40 let gojitvenih lovišč in voda v Sloveniji – Ivan Nečemar
	228	Medved na lovski razstavi v Podgorju – D. Štern
	228	Letos 94 novih lovskih čuvajev – L. Černe
Jubilanti	230	Franc Pesjak – 70-letnik
	230	Viktor Planinšec – 80-letnik
	231	Jože Oiclj – 90-letnik
	231	Rado Bergant – 60-letnik
Lovski optrnik	231	Lovski blagor je ... tovarštvo – A. Dvoršak
	232	Slovenski puškarji 11 – A. Dvoršak
	232	Libela za preprečevanje »zvrnjenja« puške – J. Perko
	233	Z invalidskim vozičkom na lov – F. Stele
	233	Grenko jamarjenje – V. Hrovatič
	234	Nepozabno jutro – A. Sveček
	235	Mesečne noči – J. Nahtigal
V spomin	236	Andrej Marin
	236	Stanko Prelog
	236	Jožko Kovačič
	236	Anton Česnik
Lovska kinologija	237	Kriptorhizem pri psih – L. B.
	238	Spomladanska zrejna preizkušnja (PZP) ptičarjev na Ptuju – V. Pirher
	238	Predvidena legla – KZS

SLIKA NA NASLOVNICI:

Gamsova koza s kozličem

Foto Franc Jensterle, Diana

O nekaterih vprašanjih slovenskega lovstva

Konec letošnjega aprila smo se z odgovornimi predstavniki Republiškega komiteja za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, predsednikom komiteja ing. Milanom Kneževićem, direktorjem Republiške veterinarske uprave dr. Dušanom Pirihom ter republiškim inšpektorjem za lovstvo in ribištvo ing. Antonom Simoničem pogovarjali o nekaterih vprašanjih, ki zadevajo slovensko lovstvo. OZD za lovstvo je zastopal ing. Marko Berce, Lovsko zvezo Slovenije pa Peter Šuler, ing. Blaž Krže in avtor članka. Menim, da so teme, stališča in sklepi pogovora zanimivi za vse slovenske lovce, zato jih po zapisu pogovora navajam.

Finančno obremenjevanje lovskih organizacij za neškodljivo odstranjevanje poginule divjadi

Nekatere občinske skupščine bremenijo lovske družine in OZD za lovstvo s prispevkom za odstranjevanje poginule divjadi. Lovce moti plačilo za storitve, ki niso opravljene, kajti lovci odstranjujemo oziroma zakopljemo (ali drugače uničimo) najdena trupla divjadi sami. Veterinarska služba je odgovorna za ugotavljanje različnih obolenj pri divjadi, v primeru kužnih bolezni pa mora

ustrezno ukrepati. Zato moramo lovci po veljavnih zakonskih predpisih najdbe poginule divjadi sporočiti pristojni veterinarsko-higienski službi, ki naj bi z obdukcijo trupel ugotovila vzrok za pogin. V večini primerov pa so trupla divjadi, ko jih najdemo, v fazi napredujočega razpadanja ali pa že razpadla, zato sta transport do prevozne poti in ugotavljanje vzroka pogina skoraj nemogoča. Lovci smo seveda še kako zainteresirani za nadzor zdravstvenega stanja divjadi, zato moramo upoštevati stališča veterinarske inšpekcije in zakonska določila. Upoštevaje vse okoliščine smo sklenili in ugotovili:

Lovske organizacije morajo tudi v prihodnje izločati za veterinarsko-higiensko službo prispevek za neškodljivo odstranjevanje poginule divjadi. Višino tega prispevka določajo občine glede na lokalne razmere in možnosti. Lovske organizacije morajo o poginih divjadi obveščati krajevne veterinarske zavode ali postaje, in sicer:

- o številu najdene poginule divjadi, ki že razpada oziroma je že tako razpadla, da obdukcija in ugotovitev vzroka smrti nista več mogoča, mora lovska organizacija sporočiti podatke krajevnemu veterinarskemu zavodu ali postaji vsake 3 mesece;

- vsako najdeno poginulo divjad, ki še ne razpada in je še primerna za obdukcijo, mora lovska organizacija spraviti do najbližje z avtomobilom prevozne prometnice in o tem takoj obvestiti pristojni veterinarski zavod ali postajo. Izjeme pri tem pravilu so mogoče samo, če je poginula divjad najdena na zelo oddaljenih in nedostopnih krajih, od koder bi jo težko spravili do prevozne poti. V tem primeru lahko lovci truplo ali ostanke zakopljejo in o poginu obveste veterinarsko službo.

Stroški za preglede izkoženih lisic

Republiška veterinarska uprava je 4. 1. 1989 izdala obvezno navodilo (št. 322-03/88-8), s katerim določa, da je območje vse SR Slovenije okuženo s steklino, ter dala navodila o pošiljanju sumljivega materiala v laboratorijske preiskave in o izvajanju preventivnih ukrepov pri odiranju živali. V tem navodilu je tudi določeno, da »stroške odiranja trupel in laboratorijske preiskave glav (oziroma možganov) na steklino nosi stranka (lovska organizacija, lovec), ki je vložila občinski veterinarski inšpekciji zahtevek za dovoljenje odiranja trupel lisic, volkov in drugih dlakastih živali«. Lovske organizacije imajo v skladu s tem navodilom tudi možnost, da same ali več organizacij skupaj organizirajo izkoževanje lisic in drugih živali in to v posebnem prostoru, ki mora biti urejen v skladu z vsemi ustreznimi veterinarsko-higienskimi predpisi, pridobiti pa morajo tudi dovoljenje za uporabo od občinske veterinarske inšpekcije. Nekaj takih izkoževalnic že uspešno deluje. Primeri pa se tudi, da lovci sami odirajo kožuharje, da bi se izognili plačilu prispevka za odiranje in pregled na steklino, zato se izpostavljajo okužbi s smrtno nevarno boleznijo. Republiška veterinarska uprava pokriva stroške pregleda na

Storžič

Foto F. Ekar

steklino le pri tistih živalih, ki so poškodovale človeka ali domačo žival, in za živali, ki so kazale bolezenska znamenja, na osnovi katerih je mogoče sumiti, da se je pojavila steklina. Niso pa pripravljeni plačevati stroškov pregledov kožuharjev, če lovec želi kožuh obdržati. Stališče veterinarske uprave je razumljivo, če upoštevamo skromna sredstva, s katerimi razpolaga Republiška veterinarska uprava za vso preventivno dejavnost, in razmerje med stroški pregleda in vrednostjo kožuha. Ker pa je zniževanje številčnosti predvsem lisic zaradi kritičnega stanja male divjadi in širjenja stekline v interesu lovcev, priporočam lovskim organizacijam, da stroške pregleda na steklino deloma ali v celoti krije lovška družina, stroške organiziranega izkoženja pa uplenitelj sam.

Sklenili smo, da stroški za preglede izkoženih lisic ostanejo, ker so nujni za pokrivanje dejanskih stroškov preiskav lisic, ki jih ima veterinarska služba. Naloga lovske organizacije same pa je, da v dogovoru s svojimi članicami reši vprašanje, ali te stroške nosi uplenitelj lisice ali pa mu jih deloma ali v celoti pokrije lovška družina oziroma OZD.

Realna ocena vplivanja divjadi na propadanje gozdov v Sloveniji

Na posvetih in v raznih poročilih o propadanju gozdov pogosto precenijo škodo, ki jo v gozdu povzroča divjad – ne vedno upravičeno – medtem ko so veliko manj poudarjeni mnogi drugi, pogosto še bolj škodljivi vplivi na gozdove. Zato nam je lovcem veliko do realne ocene vloge, ki jo ima divjad na propadanje gozdov. Predstavniki komiteja so pojasnili, da je težko priti do stvarne ocene o vplivu divjadi na mladje gozdnega drevja in s tem na obnovo gozda. Taka ocena namreč zahteva ugotavljanje stopnje objedenosti mladja več let zapored na dovolj velikem številu po površini sistematično razvrščenih ploskev. Šele na osnovi takšnih podatkov je mogoče ugotavljati, ali objedanje narašča ali upada in kako učinkuje na preraščanje mladja posameznih drevesnih vrst iz nižjih v višje kategorije. Takšno delo je zahtevno tako glede strokovnosti kot glede časa in stroškov, poleg tega pa je o tako dobljenih stvarnih rezultatih težko prepričati tudi vse prizadete. Zato ocenjevanja vloge divjadi na propadanje gozdov ni mogoče izpeljati na vsej gozdni površini v Sloveniji in se moramo zadovoljiti z izsledki po posameznih okoliših, kjer so se tega raziskovanja lotili (npr. na Notranjskem, v Karavan- kah in še ponekod). Seveda pa je ta raziskovanja nujno treba voditi v sodelovanju z lovskimi organizacijami in jim dokazati, da so rezultati popolnoma stvarni, sicer ostajajo brez učinka.

Sklenili smo, da podpremo osnovanje koordinacijskega centra za usmerjanje raziskovalnih nalog s področja lovstva. Med temi nalogami naj bo tudi iskanje in izpopolnjevanje metod za objektivno ocenjevanje poškodb, ki jih v gozdu povzroča divjad, in s tem tudi vloge, ki jo ima pri propadanju gozdov v Sloveniji.

Sodelovanje pri spremembi zakona o gozdovih in zakona o kmetijskih zemljiščih

V pripravi so spremembe zakona o gozdovih in zakona o kmetijskih zemljiščih. Predstavniki komiteja so pozdravili našo pobudo, da bi pri tem aktivno sodelovali. Izdelati

moramo analizo o izvajanju doslej veljavnih določil in kako je to odsevalo na interesih in ciljih lovstva, zlasti glede ohranitve naravnih stanišč divjadi, tako gozdnih kot poljskih. Predlagati moramo, kaj in kako v zvezi s tem naj se v zakonodaji spremeni. Predlog sprememb obeh zakonov bo dobilo v oceno tudi lovstvo. Sklenili smo, da to dejavnost vodita izvršni odbor in strokovni sekretariat LZS.

Uvajanje ekoloških znanj v kmetijske šole

Lovci, a ne samo lovci, ugotavljamo, da se pri pogosto daljnosežnih posegih v naravo srečujemo z zelo malo razumevanja za ekološka vprašanja in ohranitev naravnih ekosistemov. Verjetno je eden izmed razlogov tudi ta, ker kmetijci v nasprotju z gozdarji, biologi in celo veterinarji v svoje šolske programe niso vključili pouka ekologije.

Vsi navzoči smo menili, da bi bilo nujno potrebno, saj je to širši interes, uvesti v vse kmetijske šole pouk splošnih ekoloških znanj. Ta znanja bi verjetno marsikje preprečila brezobzirne in pogosto nepotrebne posege kmetijstva v naravne ekosisteme, ki smo jim priča zadnja leta zlasti pri melioracijah in uporabi kemičnih sredstev.

Sklenili smo, da Republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano predlaga in zagovarja uvedbo pouka ekoloških znanj v vse kmetijske šole. Kar zadeva snov oziroma učne programe ekologije za kmetijce, jih lahko povzamejo po ekoloških programih na gozdarskih šolah in gozdarskem ali biološkem oddelku Biotehniške fakultete.

Vprašanje lovnih dob, varstva, komercialnih obor

Lovci menimo, da bi se morali nujno pogovoriti o spremembi nekaterih lovnih dob, ne da bi se pri tem spuščali v spreminjanje zdaj veljavne zakonodaje. Zlasti je potrebno pretehtati umestnost lovnih dob pri tistih vrstah divjadi, za katere lovci iz leta v leto množično vlagajo prošnje za podaljšanje lovne dobe (jelenjad, muflon). Tudi pri nekaterih vrstah ujed in zveri so se razmere tako spremenile, da bi morali o tem znova spregovoriti. Zaskrbljujoče je stanje pri volku, ki bi ga morali v SR Sloveniji nujno zavarovati, ker mu grozi izumrtje. Pri vse leto lovni divjadi moramo spoštovati lovsko etiko v času gnezdenja, poganja in vodenja mladičev, z Zavodom SRS za varstvo naravne in kulturne dediščine pa uskladiti poglede na zavarovanje posameznih ptičev in drugih živalskih vrst.

Sklenili smo, da strokovni sekretariat LZS pripravi usklajen predlog varstvenih dob, ki bo poleg lovskih upošteval tudi naravovarstvene vidike, pri določanju o odstrelu divjadi izven lovne dobe pa je treba upoštevati razloge, ki jih predvideva zakon, ter mnenje LGO, v katerem naj bi se ta ukrep izvajal (oziroma LZS ali skupnost OZD, če gre za ukrep v merilu republike).

Lovci v Sloveniji želimo gojiti veliko divjad v prosti naravi in nimamo v načrtih gradenj obor. Ugotavljamo pa, da so se te v zadnjem času na manjših površinah začele pojavljati tudi pri nas. Predstavniki Republiškega komiteja so menili, da je treba vprašanje upravičenosti gojitve divjadi v takih oborah proučiti tudi s pravnega vidika. Za zdaj Republiški komite na obore, manjše od 50 ha, ne more vplivati, ker je potrebno prositi za ustrezno dovoljenje samo za ograjevanje večjih površin.

Lovskogojitvena območja

Predsednik Republiškega komiteja za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ing. Milan Knežević meni, da delovanje vseh lovskogojitvenih območij še ni takšno, kot bi si ga želeli, zlasti pri sodelovanju vseh zainteresiranih do prostora in divjadi ne. Sodelovanje je pogosto zgolj formalno in zato prihaja do različnih nasprotovanj, ko se pojavijo resnični problemi. Ponekod so območja preobsežna in preveč raznolika, da bi se dalo različne interese v naravi učinkovito usklajevati. Zato priporoča lovski organizaciji, da poskrbi za čimhitrejšo in učinkovito delovanje območij, po potrebi tudi s površinskim preoblikovanjem LGO tam, kjer učinkovito reševanje vprašanj ne more steči.

Lovci smo pojasnili, da si je LZS nadvse prizadevala, da bi delo v LGO steklo in je v to vložila zelo veliko naporov. Danes LGO večinoma delujejo, četudi vsa niso organizirana tako, kot je bilo zamišljeno. Tam, kjer LGO delujejo, ne bi bilo smiselno česarkoli spreminjati. Seveda pa si bo LZS prizadevala, da bi začela delovati vsa LGO tako, kot je potrebno za usklajevanje interesov kmetijstva, gozdarstva in lovstva.

Naseljevanje neavtohtone divjadi v Sloveniji

Predsednik RK KGP je poudaril, da je naseljevanje neavtohtonih vrst divjadi na nova območja v Sloveniji nezaželeno. Širjenju tujih vrst divjadi v Sloveniji na nove površine načelno nasprotuje Zavod SRS za varstvo naravne in kulturne dediščine. Naseljevanje in širjenje neavtohtonih vrst divjadi povsem utemeljeno ocenjuje kot potvarjanje prirode in ogrožanje naravne sestave naših ekosistemov, tudi v primerih, ko to ne odseva v neposrednih ekonomskih škodah. Naseljevanju neavtohtonih vrst rastlinojede divjadi pa odločno nasprotuje tudi gozdarstvo, ker ta divjad seveda dodatno obremenjuje danes že dovolj obremenjene in ogrožene ekosisteme. Zato Republiški komite ne bo več dovoljeval novih naselitev neavtohtonih vrst divjadi na površinah, kjer jih še ni in jih ne zajemajo od lovskih organizacij izdelana in v enotnih gojitvenih smernicah 1986–1990 navedena območja. Zato RK KGP prosi LZS, da obvesti svoje članice, naj ne zaprošajo več za naselitve divjadi, ker bodo vloge zavrnjene.

Tudi po našem mnenju je neavtohtonih vrst divjadi, zlasti damjeka in muflona, v Sloveniji že dovolj. Zato nove naselitve niso več zaželeno, ker gredo tudi na škodo samoniklih (avtohtonih) vrst divjadi.

Damječki košuti

Foto K. Mlinar

Dotaknil bi se še nekaterih vprašanj, ki smo jih obravnavali na letošnji spomladanski skupščini 20. maja in na delovnem pogovoru z vodstvi ZLD nekaj dni pred tem. Menim, da smo dolga leta sporna vprašanja pokrivanja stroškov skupnih programov z novim načinom izračunavanja dohodkov iz lovišč, kjer je najbolj pomemben možni prihodek od uplenjene srnjadi, uspešno rešili. Z zadovoljstvom ugotavljam, da se je v zadnjih letih, ko se o tem pogovarjamo, odstrel v zvezah lovskih družin, ki so prikazovale nižji odstrel od mogočega, začel popravljati. Skupščina je soglasno sprejela metodologijo vrednotenja lovišč za gojitev srnjadi in priporočila, da se tak sistem na osnovi združevanja sredstev uveljavi tudi v samih ZLD. Ugotovili smo tudi, da se pri nekaterih ZLD pojavljajo različni podatki o lovnihi površinah, zato je treba napraviti revizijo katastra lovišč in to pred bodočim srednjeročnim načrtom.

Glede poročila o raziskovalnem delu v lanskem letu in načrta za letos želim poudariti pospeševalno nalogo naselitve poljske jerebice iz umetne zreje v Vipavski dolini. Strokovnjaki ugotavljajo, da se na posameznih območjih Slovenije razmere za poljske jerebice izboljšujejo. Z namenom, da bi potrdili te trditve, je ZLD Gorica lani izpustila v lovišča 100 parov poljskih jerebic, letos so izpustili 230 parov, v prihodnjem letu pa bodo še 100 parov. Del stroškov za nabavo jerebic prispevamo iz skupnega sklada za raziskovalno delo. Rezultati tega programa nam bodo vsem koristili.

Razpravljali smo tudi o predlogih za dvig številčnosti poljskega zajca in jerebice, ki jih je pripravila komisija za malo divjad, in jih predložili lovskim organizacijam v razpravo tudi prek našega glasila.

Poljski zajec je ogrožen v vseh evropskih loviščih, zato se lovci in številne strokovne ustanove trudijo, da bi ustavile to zastrašujoče upadanje. Pri tem tudi v Sloveniji ne smemo stati križem rok, saj imamo celo ugodnejše naravne razmere kot druga območja v Evropi z veliko večjo stopnjo urbanizacije. V 60. letih smo v slovenskih loviščih odstrelili okrog 45 000 poljskih zajcev na leto, v začetku 70. let 30 000, konec 70. let le še 10 000, leta 1987 pa samo še 7600 poljskih zajcev. Ali tudi našemu poljskemu zajcu pozvanja navček?

Nehvaležna je vloga predlagatelja, ki nastopa s predlogi za popolno ali delno prepoved lova za določen čas, toda porazno stanje glede te divjadi in opogumljajoči rezultati v loviščih, v katerih so delno ali popolno varstvo že izvedli, seveda narekujejo tak ukrep. To pa ne zmanjšuje pomembnosti drugih ukrepov za ohranjanje in izboljševanje življenjskih razmer ter uravnavanje številčnosti plenilcev.

Drugače pa moramo obravnavati sredogorska lovišča od nižinskih, kar zadeva šolanje in uporabo lovskih psov. V ravninskih loviščih je mogoče šolati pse razen za lov na zajca tudi za lov na fazana in raco mlakarico. Tega pa v sredogorskih loviščih ne moremo. Zato bo glede na podatek, da imamo v Sloveniji 2800 goničev, v sredogorskih loviščih mogoče šolanje in utrjevanje teh psov na poljskem zajcu in lisici.

Vendar moramo tudi v teh loviščih zelo poostri varstvo, saj se nam prehitro približuje čas, ko bomo o goničih-zajčarjih brali le še v spominih naših očetov in dedov. Obravnavali smo poročilo o programu peroralnega cepjenja lisic, ki ga je predložila Republiška veterinarska uprava. Skupščina je načrt v celoti podprla, lovske organizacije in lovci pa se bomo v vse akcije tega

projekta vključevali s prostovoljnim delom. Dr. Dušan Pirih je izrazil priznanje in zahvalo vsem lovskim organizacijam in lovcem za uspešno sodelovanje pri tem projektu.

Skupščina je pooblastila IO LZS, da začne priprave za lovsko razstavo za območje Alpe-Jadran, ki naj bi jo organizirala LZS leta 1991 ali 1992. Ta razstava naj bi prikazala celovitost problemov varovanja divjadi in njene okolja v tem prostoru, na katerem se zelo uspešno uveljavlja že dolgoletno sodelovanje pri gojitvi nekaterih vrst divjadi v vzhodnoalpskem prostoru, zadnja leta pa tudi med lovskimi organizacijami območja Alpe-Jadran.

Klub prijateljev lova iz Celovca je v nedeljo, 28. maja, praznoval 25-letnico obstoja in proslavo združil z občnim zborom svoje organizacije. Lovska zveza Jugoslavije je Klubu ob jubileju podelila zlati red za lovske zasluge, sam pa sem ob tej priložnosti Klubu čestital v imenu slovenskih lovcev in jim izrekel priznanje za uspešno sodelovanje. Hkrati sem jih pozval, naj bo njihova beseda še bolj opazna tudi v našem glasilu.

Kranj, 5. 6. 1989

Bruno Skumavc,
predsednik skupščine LZS

Uredniška politika Lovca – dobra

Več skrbi posvečati kakovosti rubrik kot obsegu

Skupne seje sveta za založništvo LZS in uredniškega odbora Lovca so zelo redke, če pa so, so toliko bolj tehtne. Zadnja takšna seja, ki so se je udeležili poleg članov sveta za založništvo (predsednik Franc Šetinc) in uredniškega odbora (predsednik Borut Ingolič) še predsednik skupščine LZS Bruno Skumavc, predsednik IO LZS Peter Šuler, predsednik KZS Pavle Bojc, sekretar KZS Jože Vester ter urednika Lovca (Boris Leskovic) in Kinologa (Tone Hočevnar), je bila 22. maja. Udeleženci so na njej razpravljali predvsem o tem, kako nameniti več pozornosti lovski kinologiji, o možnostih zaposlitve novinarja pri uredništvu Lovca ter o stroških, ki so s tem povezani. Prav tako so se dotaknili tudi vsebine glasila naše organizacije.

Pobudo za to sejo so dali že pred časom, na 1. seji sveta za založništvo. Kot je uvodoma poudaril Franc Šetinc, je revija Lovec dosegla zavidljivo kakovostno raven in zato moramo skrbno paziti, da je s kakšno prenačeno odločitvijo ne bi znižali. Ob tem ne smemo prezreti zaslug, ki jih ima za tako dobro revijo uredništvo, zlasti odgovorni urednik ter tajnica uredništva. Nič pa ni tako dobro, da se ne bi dalo še izboljšati, zato moramo pretehtati razne predloge, ki se nanašajo na vsebino revije, in sprejeti tiste, ki so dobri.

Ob tem mora uredništvo, skupaj z drugimi organi LZS, nenehno spremljati želje in potrebe bralcev Lovca. Ti si želijo več zapisov o lovskih dogodivščinah, leposlovja in strokovnih nasvetov z različnih področij, od puškarstva, preparatorstva do kinologije. Na tej seji so namenili največ pozornosti kinologiji. Pojavile so se namreč pobude, da bi revijo Lovec razširili s posebno prilogo, namenjeno izključno kinološkimi vprašanjem, kajti posameznikom se zdi, da je kinologija v Lovcu preveč zastopljena in bi morali njen obseg povečati.

Te posplošene trditve so na seji hitro razčistili, zlasti potem, ko so navzoči slišali analizo vsebine lanskega letnika. Analiza namreč jasno pokaže, da je bilo lani od 368 strani namenjenih kinologiji skupno 35, torej več kot ena cela številka. Največ prostora je Lovec namenil strokovnim člankom – 55,4 odstotka, sledilo je leposlovje z 31,6 odstotka, informativnim člankom in praktičnim nasvetom je bilo namenjenega 11,9 odstotka prostora ter kinologiji 9,5 odstotka.

Prevladalo je mnenje, da ni poglobljen prostor, ki je v Lovcu namenjen kinologiji, ampak kakovost člankov, ki obravnavajo to problematiko. Navzoči so ugotovili, da je večina člankov za širši krog lovcev nezanimiva, poleg tega pa so pisani »zapisniško« in se ponavljajo iz številke v številko. Zato si mora uredništvo skupaj s predstavniki Kinološke zveze prizadevati, da pridobi krog dobrih strokovnih piscev s področja kinologije, ki bi pisali zanimivo in o temah, ki bodo pritegnile najširši krog bralcev – lovcev.

Med drugim je bilo rečeno, da ima kakšnih 8000 lovcev tudi lovске pse, da pa je med lovci le 1000 do 1500 naročnikov

revije Kinolog, ki ima naklado približno 5000 do 6000 izvodov. Čeprav so sprva predlagali, naj bi v Lovcu povzemali članke iz Kinologa in narobe, ta predlog ni prodr. Tako bi se namreč zanimanje za Kinologa med lovci še zmanjšalo. Morda bi kazalo občasno le opozoriti na posamezne članke v Kinologu in na tak način zbuditi zanimanje zanj pri lovcih.

Ko so na seji iskali možnosti za širitev kinoloških rubrik v Lovcu, so menili, da so »notranje rezerve« pri sedanjem obsegu praktično že povsem izrabljene. Povečanje obsega oziroma dodatna priloga bi pomenila precejšnje povišanje stroškov, kar med lovci seveda ne bi naletelo na ugoden odziv. Edina možnost za povečanje obsega rubrik, ki jih lovci rajši berejo, tudi kinologije, je zmanjševanje obsega drugih, manj branih rubrik.

Po daljši in argumentirani razpravi je prevladalo mnenje, da bi kazalo zmanjšati obseg rubrik jubilarit in osmrtnice. Ta predlog se je doslej že večkrat pojavil, saj ti rubriki lovci najmanj berejo. Po drugi strani pa se v njih kaže razslojevanje lovcev, kar ni sprejemljivo! Tako neka lovska družina, ki ima bolj »pismenega« tajnika, poskrbi, da so objavljeni vsi jubilarit in umrli člani, medtem ko drugi, morda še bolj zaslužni, iz sosednje LD niso. V prihodnje naj bi bili po smrti vsi člani lovske zveze »enaki«, objavili naj bi le ime, datum in letnico rojstva ter smrti. Ob tem je bilo jasno povedano, da mora Lovec v prihodnje nameniti več pozornosti živim članom naše organizacije in o najzaslužnejših objavljati ustrezne intervjuje ali reportaže. Za lovce je to veliko bolj zanimivo kot pa suhoparno naštevanje funkcij ob jubilejih in zaslug v osmrtnicah.

Na samo vsebinsko analizo Lovca ni bilo posebnih pripomb, kar kaže, da njegovo uredništvo dobro lovi ravnotežje med različnimi zahtevami članov lovske organizacije. Rečeno je bilo le, da mora v prihodnje Lovec postati še bolj odprt za različna mnenja in predloge, ki morajo temeljiti na resnici in lovski etiki. Tako je bila odločitev uredništva, da objavi članek o lovu na vojaškem letališču Cerklje, ocenjena kot dobra. Tudi na tak način lahko Lovec prispeva k reševanju posameznih perečih problemov in pokaže na nepravilnosti, tudi v lovski organizaciji. Uredništvo mora biti pri svojem delu povsem samostojno, vendar pa bo mora svoje odločitve temeljito pretehtati in osvetliti z več zornih kotov. Na koncu je stekla beseda še o tem, ali naj uredništvo zaposli poklicnega novinarja. Dileme glede tega ni, vendar pa bo treba še temeljito pretehtati, kakšen profil delavca uredništvo potrebuje, da bi zadostilo vsem zahtevam, s katerimi se srečuje. O tem bo pripravil predlog uredniški odbor, kar pa še ne pomeni, da bo Lovec tudi dobil poklicnega novinarja, ki bi za LZS pomenil tudi dodatne stroške. Zato naj uredništvo skuša reševati položaj z več honorarnimi dopisniki in drugimi oblikami sodelovanja z lovskimi organizacijami.

Andrej Dvoršak

25 let Kluba prijateljev lova – Celovec

Mirko Kumer, predsednik Kluba prijateljev lova – Celovec

Ko ob petindvajsetem jubileju ustanovitve Kluba prijateljev lova – Celovec skušamo napraviti obračun o našem organiziranem delu, lahko upravičeno in brez pretiravanja in samohvale ugotovimo, da je bila ustanovitev potrebna, delo pa vsa leta vsestransko, uspešno in koristno.

Če listamo po naših zapiskih, ugotovimo, da je naš pokojni, dolgoletni in zaslužni predsednik Karel Prušnik-Gašper že takoj po vojni začel zbirati slovenske lovce in jih vodil k prijateljem iz NOV v Slovenijo na lov. Kot zelo izkušen narodni politik in dober organizator se je zavedal, da bo to sodelovanje uspešno in trajno le tedaj, če bo organizirano. Zato je bil prav on gonilna sila za ustanovitev samostojnega slovenskega lovskega društva. Ustanovnega občnega zbora Kluba prijateljev lova, ki je bil 31. maja 1964 v Celovcu, se nas je udeležilo 28 lovcev z vsega dvojezičnega ozemlja. Danes je v Klub vključenih 142 rednih, 9 častnih in nekaj podpornih članov. To lepo kaže, da je Klub prijateljev lova sposoben

za življenje. Poleg tega se tudi vedno pomlajuje, saj je med našimi člani veliko mladih lovcev, ki se resno zanimajo za delo naše organizacije.

S tem, da postajamo številčno močnejši, pa je seveda vedno več dela in skrbi za naše članstvo.

Klub prijateljev lova – Klub der Jagdfreunde je slovensko društvo z dvojezičnim imenom. To ime smo si nadeli zavestno, da bi s tem poudarili širino in odprtost ter željo po sodelovanju tudi z lovci večinskega naroda v deželi, kar nam je z leti tudi uspelo.

Žal nam v teh petindvajsetih letih ni uspelo najeti lastnega lovišča, ki bi ga za utrjevanje prijateljskih vezi med člani nujno potrebovali. Prav zato je naša društvena lovska dejavnost v veliki meri odvisna od lovskega udejstvovanja in sodelovanja z lovci v Sloveniji. Eden izmed namenov Kluba je, da skrbi za strokovno izpopolnjevanje članov, da jim posreduje sodobno lovsko literaturo, goji in ohranja slovenske lovske šege in navade ter lovsko družabnost. Že vsa leta navezuje-

mo prijateljske stike z lovci v Sloveniji, Furlaniji-Juljski krajini, prav tako pa tudi z lovci večinskega naroda na Koroškem. Zato organiziramo strokovne lovske posvete, lovske izlete, strelska tekmovanja, srečanja pevcev in rogistov itd. Z zanimanjem že vsa leta beremo revijo Lovec, da smo bolj seznanjeni z lovstvom v Sloveniji. Ob branju Lovca pa se naši člani tudi naučijo pravilne pisne slovenščine ter slovenskih lovskih izrazov. Prav tako važna naloga za delo Kluba pa je, da skrbi, da se med člani ohranja, utrjuje in krepi slovenska narodna zavest.

V korist Kluba prijateljev lova bi bilo, če bi vabila na lov v Slovenijo šla izključno prek LZS, ZLD in LD na Klub in prek tega do naših članov oziroma lovskih gostov. Tako bi lahko vodili evidenco lovskega gostovanja.

V teh petindvajsetih letih smo navezali prijateljske vezi z lovci širom po Sloveniji. Lovska zveza Slovenije je to sodelovanje vsa leta podpirala in nam priznala status domačega lovskega gosta, za kar se ji iskreno zahvaljujemo. Posebna zahvala pa gre seveda tistim lovskim družinam, ki so sprejemale naše lovce v svoja lovišča, saj so se po teh srečanjih stkale trajne prijateljske vezi, tako da se srečujemo tudi ob drugih priložnostih. Mnogi naši člani so v družbi gostoljubnih slovenskih lovcev preživeli prelepe lovske urice in tudi marsikatera trofeja spominja na nepozabna lovska doživetja v Sloveniji. Tudi mnogi naši mladi lovci so bili »krščeni« prav na teh lovih in jih lepe »krstne palice« spominjajo na ta prelepi slovenski lovski običaj.

Zavedamo se, da se je v teh petindvajsetih letih marsikaj spremenilo; zlasti okolje in življenjski prostor divjadi sta močno ogrožena. Ogrožene pa so tudi nekatere vrste divjadi. Lovcev je zmeraj več, divjadi pa vse manj, tako da je pritisk na lovišče vedno večji. Želimo pa, da bi kljub temu obdržali

STALIŠČA IN PRIPOROČILA SKUPŠČINE LZS O SODELOVANJU S SLOVENSKIMA ZAMEJSKIMA LOVSKIMA ORGANIZACIJAMA

1. Člani Kluba prijateljev lova iz Celovca in člani Društva slovenskih lovcev Furlanije-Juljske krajine »Doberdob« imajo na podlagi že pred leti sprejetega sklepa skupščine LZS tudi v prihodnje, kadar pridejo na skupen ali posamičen lov, na povabilo naših lovske organizacij in z napotilom svojega kluba oziroma društva, status člana slovenske lovske organizacije. Zato lahko v slovenskih loviščih lovijo pod pogoji, ki veljajo za domače lovske goste, oziroma pod pogoji že sprejetih medsebojnih sporazumov.

Divjad, ki jo odstrelijo člani navedenih zamejskih organizacij, se šteje v delež odstrela, namenjen za tujski lovski turizem.

2. Skupščina Lovske zveze Slovenije priporoča tistim LD, ki niso sklenile sporazumov oziroma dogovorov o sodelovanju, naj vsaka lovska družina vsakih pet let nameni odstrel ene glave trofejne divjadi za slovenske lovce iz zamejstva. Ta odstrel naj bi uplenitelj poravnal s plačilom odstrelnih pristojbin, ki veljajo za domače lovske goste, o čemer pa naj odločajo lovske družine same.

3. Sodelovanje lovske družin, zvez lovske družin in Lovske zveze Slovenije z zamejskima lovske organizacijama naj bi tudi v prihodnje potekalo v že ustaljenih oblikah, to je, s sodelovanjem članov zamejskih organizacij na skupnih prireditvah, tovariških srečanjih, proslavah, strelskih in podobnih prireditvah.

4. Zveze lovske družin in Lovska zveza Slovenije omogočajo dodatno izobraževanje članov zamejskih lovske organizacij z izvedbo raznih strokovnih predavanj in seminarjev, omogočeno pa je tudi sodelovanje na tečajih za lovske čuvaje in šolanje na dopisni šoli za lovske tehnike.

5. Pri naročilu glasila Lovec in knjig Zlatorogove knjižnice ter drugih izdaj za člane zamejskih organizacij veljajo enake možnosti in obveznosti kot za člane lovske družin.

SKUPŠČINA LZS

stike z lovci v Sloveniji, ki so za obstoj naše društvene dejavnosti nujno potrebni.

Najti bomo morali za obe strani sprejemljive oblike sodelovanja. Želimo si, da bi nas slovenski lovci še v večjem številu vabili kot domače lovske goste. Pripravljeni smo seveda poravnati stroške, ki bi ob takem lovu nastali.

Kot pripadniki slovenske narodne skupnosti se priznavamo k skupnemu kulturnemu prostoru; zavedamo se, da vsaka narodna manjšina za obstoj nujno potrebuje povezovalno z matičnim narodom, ki se po našem mnenju mora tudi zavzemati za obstoj narodne skupnosti, ki živi zunaj njegovih meja. Mislim, da sta danes taka povezava in sodelovanje vsestransko priznana in jima ni oporekati in da prispevata tudi k dobrososedskim odnosom. Ko gojimo to sodelovanje z lovci v Sloveniji, se seveda tudi zavedamo važne povezovalne funkcije, ki jo imamo kot pripadniki slovenske narodne skupnosti. Kot člani Koroške lovske zveze smo vedno skušali biti povezovalni most med lovci v Sloveniji in nemško govorečimi lovci na Koroškem. Ugotavljamo, da so ti odnosi tako na uradni kot zasebni ravni dobri; mislim, da smo k temu prispevali tudi mi.

Prav pa bi bilo, da bi se ob takih meddržavnih srečanjih tu in tam spomnili tudi začetnikov in pobudnikov tega sodelovanja.

V času, ko pri nas na Koroškem še ni bilo razumevanja za lovsko, kulturno in športno sodelovanje treh dežel, smo koroški Slovenci samostojno vzpostavljali prijateljske vezi in bili tako začetniki sodelovanja v prostoru Alpe-Jadran. Zato imamo že dolga leta dobre odnose z lovci iz Slovenskega lovskega društva Furlanije-Juljske krajine – »Doberdob«. To lovsko društvo deluje v podobnih razmerah kot Klub prijateljev lova. Srečujemo se na skupnih prireditvah v Sloveniji, Italiji in pri nas na Koroškem.

Vedno bolj se uveljavlja tudi lovsko strelsko tekmovanje treh dežel. Pobudniki tega streljanja smo bili člani Kluba prijateljev lova. Doslej smo ga organizirali člani našega Kluba ter člani slovenskega lovskega društva Furlanije-Juljske krajine – »Doberdob«.

Kot smo slišali, bo letos to tekmovanje prvič organizirala Lovska zveza Slovenije, naslednje leto pa bo to prireditev pripravila Koroška lovska zveza; s tem bo dobila ta prireditev tudi večjo veljavo.

Veseli nas, da tudi Koroška lovska zveza – Kärntner Jägerschaft vedno bolj priznava delo naše organizacije in da njeni vodilni predstavniki radi prihajajo tudi na naše prireditve.

Želimo pa seveda, da bi bilo v prihodnje še več slovenskih lovcev vključenih v njene funkcije in da bi bila na dvojezičnem ozemlju slovenščina na prireditvah Koroške lovske

STEKLINA NA OBMOČJU SLOVENIJE

Od 1. do 31. maja 1989 je bilo iz območja 41 občin v naši republiki laboratorijsko preiskanih na steklino 136 živali, in sicer: 75 lisic, 9 psov, 18 mačk, 2 jazbeca, 23 glav srnjadi, 3 kune, 2 zajca, 1 podgana, 1 divji prašič, 1 pižmovka in 1 veverica. Odsek za virologijo VTOZD za veterinarstvo biotehniške fakultete v Ljubljani je ugotovil steklino pri živalih z območij 40 občin, in sicer:

Brežice (2), Celje (2), Domžale 1 kuna, Dravograd (2), Gornja Radgona (1), Ilirska Bistrica (1), Jesenice (1), Kamnik (3), Koper (5), Kranj (1), Krško (1), Laško (1), Lenart (3), Litija (3), Lj. Vič-Rudnik 1 mačka, Ljutomer (1), Logatec (1), Maribor (3), Mozirje (2), Murska Sobota (1), N. Gorica 1 mačka, Ptuj (2), Radlje o. D (2), Radovljica (3 in 1 jazbec), Ravne na Koroškem (1), Sevnica (1), Sežana (2), Slov. Bistrica (2), Slov. Konjice (5), Šentjur pri Celju (1) in T. Velenje (1).

Ljubljana, 5. 6. 1989

Republiški veterinarski
inšpektor:
dr. Armin Tomašič, dipl. vet.

zveze še bolj upoštevana v besedi in tudi pesmi. Zavedamo se, da je dobro sodelovanje trajno le tedaj, če je obojestransko enakopravno in če vsak vzame svojega partnerja takšnega, kakršen je.

Delno upoštevanje slovenščine na prireditvah gojitvenih območij v Pliberku in Železni kapli se je dobro obneslo, tamkajšnjim vodilnim funkcionarjem je treba izreči priznanje. Pričakujemo, da se bo to posnemalo oz. uveljavljalo tudi drugod.

Da bi podčrtali tudi povezovalno s kulturo, smo lani organizirali srečanje lovskega pevskih zborov in rogov in na gradu v Pliberku, ki je zelo dobro uspelo.

Sodelovali so pevci in rogisti iz Slovenije, Italije in Koroške. Ob tem srečanju nam je Koroška lovska zveza v znak priznanja podelila lep trak in s ponosom smo ga pripeli na društveni prapor, ki nam ga je ob 20-letnici našega obstoja podarila Zveza lovske družine Ljubljana, s katero smo pobrateni. Tudi Lovska zveza Slovenije nam je ob tem jubileju podarila lep in primeren trak. Na letošnjem jubilejnem občnem zboru, 28. 5. 1989, smo tudi od slovenskega lovskega društva »Doberdob« dobili zelo lep trak. Tudi lovski pevski zbor iz Železne kaple vsa leta nastopa na naših prireditvah, njegovi člani pa so po večini tudi člani KPL – Celovec. Naše prireditve so prav tako že večkrat popestrili tudi rogisti iz Pliberka in Feldkirchna – Trga, za kar se vsem zahvaljujemo.

V svojih vrstah pa imamo tudi pesnike in pisatelje, ki v raznih časopisih in revijah objavljajo svoje prispevke. Ob pomoči Lovske zveze Slovenije smo pred leti izdali tudi pesniško zbirko Tončija Haderlapa, ki je bila pri nas zelo dobro sprejeta. Tudi Stanko Kraut že leta duhovito in pestro opisuje lovsko doživetja, ki jih naši ljudje zelo radi prebirajo.

Ko sem orisal nekaj važnih točk iz našega delovanja in navedel nekaj naših želja za prihodnost, pa nikakor ne smem prezreti važnih sprememb in pogledov na okolje in lov tudi v naši družbi. Pri tem tudi mi,

slovenski lovci, ne smemo stati ob strani. Spoprijeti se bomo morali z nastalimi problemi. Zavedati se moramo, da bo v prihodnje najvažnejše delo in skrb lovca ohranjanje in izboljšanje okolja ter varstvo ogroženih vrst divjadi. Da bomo dosegli te cilje, bo prav gotovo potrebnih mnogo odpovedi in naporov, spremeniti bomo morali tudi marsikatero zastarelo odnoso do divjadi in načine ter izvajanje lova. Zavedati se moramo, da nas javnost zelo kritično opazuje in ocenjuje tudi po našem vedenju.

Želim si tudi, da bi naši člani v prihodnje imeli še več smisla za naše prihodnje delo in da v tem delu in povezovanju ne bi videli samo lova, temveč tudi delo za ohranitev naše materinščine. Nikar venomer ne stokajmo in ne tarnajmo, kako slabo nam gre, temveč bodimo trdni, samozavestni, neupogljivi in značajni, pripravljeni za svojo stvar tudi nekaj žrtvovati! Seveda pa bodimo do drugih strpni in pravični in v svojih dejanjih preudarni in premišljeni. Že naš pokojni predsednik Karel Prušnik-Gašper je v knjigi Gamsi na plazu zapisal: »Včasih se mi zazdi, da je usoda mojega rodu podobna gamsom na plazu...

V domovini gamsov vedno drče plazovi, toda gamsji rod se drži kljub plazovom – razen tistih gamsov, ki preslišijo materin žvižg in se ločijo od neugnanega, ponosnega, vsem viharjem in plazovom kljubujočega tropa.«

Veliko resnične koroške vsakdanjosti je v teh besedah. Želel bi, da bi jih vsi vzeli resno in da nikoli ne bi preslišali svarilnega materinega žvižga.

Če bo tudi naš član v prihodnje še bolj upošteval te potrebe časa in bo vsestransko odprt, strokovno dobro usposobljen, lovsko neoporečen in se bo zavzemal za prijateljstvo med lovci doma in prek meje, ga bodo tudi drugi priznavali in bo lahko ohranil svojo slovensko narodno pripadnost.

Zahvaljujem se vsem organizacijam in ustanovam, doma, predvsem pa v Sloveniji, za vso podporo in pomoč z željo, da bi tudi v prihodnje sodelovali z nami.

Kateri montaži dati prednost

Valter Dvoršek

Pri nas je v zadnjem času vse več razprav o tem, kateri montaži strelnega daljnogleda dati prednost, še posebno zato, ker je prišla na trg nova Zastavina karabinka kal. .223. Domnevam, da je precej podobno tudi po drugih lovskih okoljih. Sicer pa se lovci skoraj vedno pogovarjajo o divjadi, orožju in opremi, pa tudi sezona odstrela srnjadi je že tu.

Tudi mene so nekajkrat klicali po telefonu zaradi montaž in me spraševali predvsem, katere montaže jim priporočam.

Če bi to vprašanje postavili puškarjem, bi bili odgovori različni. Tisti, ki ima manj dela (in tudi takih je nekaj), bi najbrž priporočal montažo, pri kateri je veliko ročnega dela. Tisti, ki ima dela preveč, pa bi se najbrž odločil za montažo, ki je industrijsko najbolj izdelana in pri kateri bi bilo delo hitro opravljeno. Sicer pa vzemite to le kot moje osebno mnenje.

Glede na dosedanje izkušnje bi se sam odločil za enostavno čvrsto ameriško montažo, pri kateri je sprednji nosilec mogoče zasukati za 90°, zadnji

nosilec pa je čvrsto vpet in ga je mogoče premikati s suportom vzporedno z desnim in levim vijakom. Oba nosilca pa naj ne bi bila povezana z mostom /slika v Lovcu 1987 str. 207/. Če takšen daljnogled snamemo s puške, moramo puško ponovno nastreliti. Takšna montaža je veliko cenejša kot druge dosedanje, vendar se zelo počasi in s težavo uveljavlja v Evropi.

Tudi pri čiščenju daljnogleda ni treba snemati. Nekoliko problematična je zadeva le pri lovu na divje prašiče in drugo hitro premikajočo se divjad. V tem primeru imamo puško z najmanjšo povečavo strelnega daljnogleda ali pa moramo daljnogled sneti. Druge pomoči ni. Že večkrat sem na brakadah opazoval lovce na stojiščih, ki so nenehno snemali daljnogled in ga spet vpenjali, pač glede na okoliščine, kako je potekala gonja. Zgodilo se je, da je daljnogled, ki ga je stalno vpenjal in odpenjal in ga tudi odlagal poleg stojišča, nazadnje pozabil na stojišču.

Daljnogled moramo sneti tudi pri prelamačah, če jih zaradi prenašanja razstavimo, ker pač nimamo primerne

kovčka ali toka, da bi jo lahko prenašali nerazstavljeno. Poleg tega je dobro, če daljnogled snamemo, kadar se vzpenjamo na visoko prežo ali če nam divjad pride preblizu.

Če odštejemo posebne montaže, kakršne so odmične montaže steyer, blaser, monoblok montaže tovarne Hekler & Koch, češke brnske montaže in še katere potisne montaže, nam od znanih montaž ostaneta še samo suhlska vtična in odmična montaža. Eden najbolj znanih in vodilnih proizvajalcev montaž v Evropi je firma EAW v ZRN, ki je v bistvu veliko finomehanično podjetje in ki med vsemi vrstami montaž, ki jih izdeluje, daje popolno prednost odmični /švenk/ montaži. Medtem ko suhlsko montažo izdeluje kar precej puškarjev, pa tudi takih, ki se le imenujejo »puškarji«, pa je EAW odmična montaža pri nas bolj znana kot Frankonia odmična montaža.

Kar nekaj znanih proizvajalcev orožja v zadnjem času poudarja, da imajo posebno pri prelamačah že pripravljena mesta za vpetje odmične montaže. Zbral sem nekaj mnenj, ki so bila objavljena v reviji Wild und Hund št. 18/1979, reviji Der Buechsenmacher /puškar/, iz originalnega besedila /Niedersächsische Jaeger«/ z naslovom EAW odmične montaže, v praksi preizkušene in testirane pri Deutsche Versuchsanstalt fuer Jagd und Sportwaffen, avtorja H. Kinskega, in mnenje Howard Frencha, šefa uredništva revije Guns in Ammo iz ZDA, ter Eda Harisa, tehničnega urednika revije Amerikan Rifleman iz ZDA.

V zadnjih desetletjih so izdelovali za posamezne modele pušk posebne montaže, ki so bile v glavnem izvirne konstrukcije posameznih puškarjev in so vse šle tudi v pozabo. Najbolj popularna med njimi je bila montaža steyer-pivot, katere naslednik je današnja odmična montaža steyer.

Proti koncu 60. let pa se je prebila na trg EAW odmična montaža nove konstrukcije. Bilo je tudi mnogo ponaredkov te montaže, ki pa se niso obnesli. Te montaže naj bi v glavnem omogočale hitro snemanje in ponovno vpenjanje strelnih daljnogledov, ne da bi se nato spremenila lega zadetkov. Posebno naj bi to veljalo za safari love, na katerih je nemalokrat od hitrega snetja daljnogleda odvisno tudi lovčev življenje.

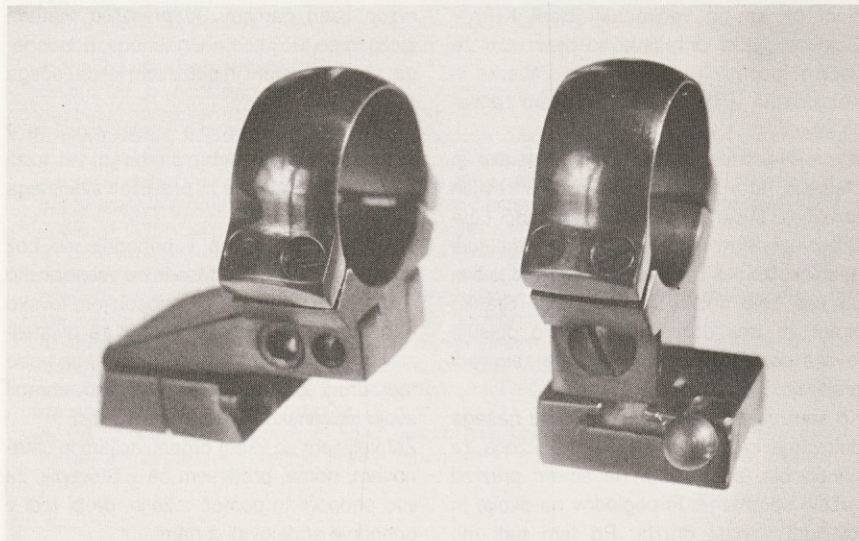
Vse montaže, v glavnem uvožene v Evropo z drugih celin, so namreč večinoma čvrste montaže, ki jih ni mogoče sneti. Razmere v čezmorskih deželah so seveda bistveno drugačne kakor v

Domača odmična (švenk) montaža

Levo: Sprednji montažni del s ploščo, nosilcem in obročem. Nosilec je mogoče obrniti tudi v nasprotno smer.

Desno: Zadnji montažni del, ki pa mora biti pri montaži obrnjen tako, da je ključavnica na desni strani karabinke (za desničarje).

Višina, kjer nalega montažna plošča, in višina ležišča daljnogleda znašata 17 mm.

Evropi, tako pri lovu kot pri opremi. Vsaka montaža naj bi pri strelu reagirala z določenim faktorjem raztezanja, zato naj bi bile montaže po možnosti brez mostu. Poskusi so pokazali, da je bil pri zavarjenih montažah na puške in zavarjenih nosilcih na daljnogledih raztrosni krog veliko večji, kot je normalno.

Preskus 500 pušk različnih proizvajalcev in kalibrov je dal pri 5 strelah na 100 m razstros 3,7 cm, to pa je rezultat, ki ga vsi lovci v praksi ne znajo izkoristiti.

Kako velike obremenitve morata prenesti strelni daljnogled in montaža, kaže naslednji primer: zaradi vzratnega udarca pri strelu dobi daljnogled pri srednjih kalibrih povprečni pospešek 500 g, kar ustreza 500-kratnemu zemeljskemu pospešku $1 \text{ g} = 9,81 \text{ m/s}^2$; ta pospešek je dosežen v eni tisočinki sekunde in v eni tisočinki sekunde tudi pade. Z izmerjenim pospeškom in težo daljnogleda so izračunali moč okrog 2.500 N (250 kp), ki v tisočinki sekunde obremeni montažo. Pri težjih kalibrih in težjih daljnogledih se obremenitev še občutno poveča.

Iz vsega tega sledi, da je za izdelavo suhlske montaže potrebnega zelo veliko obrtniškega znanja in tudi veliko časa, če naj bo brezhibna. Od vsega tega pa je odvisna tudi cena. Prav zato si lovci že dolgo želijo, da bi montažo izdelovali strojno (in serijsko), pri čemer naknadna obdelava ne bi bila več potrebna ali pa le minimalna. Na tak način je mogoče znižati tudi ceno. Prednost strojno izdelane montaže je tudi ta, da je mogoče izrabljene ali okvarjene dele kasneje zamenjati. Odmična montaža je danes še tudi brunirana, vsak lovec pa si jo lahko z minimalnim tehničnim znanjem tudi sam montira, medtem ko suhlske montaže strojno preprosto ni mogoče izdelati do takšne stopnje.

OBVESTILO LOVCEM

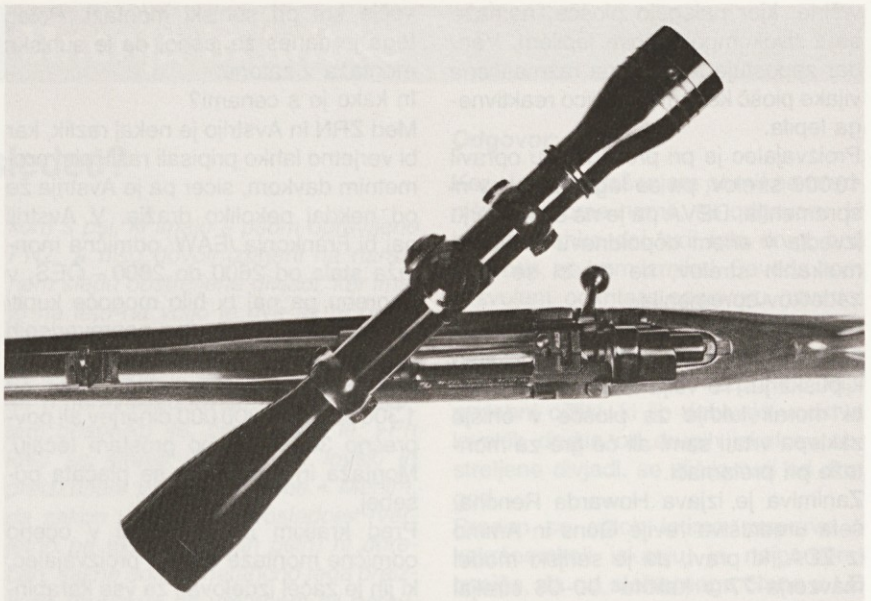
Odkupujemo osirotelo in udomačeno srnjad obeh spolov in vseh starostnih razredov. Prevzamemo pa samo srnjad, ki se že sama hrani. Odkupujemo le od lovskih družin oz. OZD za lovstvo.

Natančne informacije dobite po telefonu: (061) 312 833 ali 310 546.

agrotehnika-gruda

tozd GRUDA zunanja trgovina
Titova 38-40, 61000 Ljubljana

Strelni daljnogled redfield 6 × 42 z okularjem v obliki televizijskega zaslona, vpet v odmično montažo (in v zasuku) na mini mauzer karabinki kalibra .223. Odmična montaža je izdelana posebej za to karabinko in je ni mogoče uvrstiti med standardne odmične montaže. Na fotografiji je dobro vidna ključavnica.

Foto: V. Dvoršek

Pričvrstitev daljnogleda je zelo preprosta. Sprednjo in zadnjo ploščo vsako posebej pritrdimo z dvema vijakoma na ohišje zaklepa. Pri vseh karabinkah so luknje za namestitve teh vijakov že izvrtane. Sprednja plošča ima na sredini večji utor, medtem ko ima zadnja plošča ključavnico na zasuk. Ko daljnogled pritrdimo v obroče, mora biti večji nosilec spredaj, nosilec s ključavnico pa zadaj (ključavnica na desni strani puške). Daljnogled postavimo v kotu 90° proti osi cevi in čep nosilca poti-

snemo v sprednji utor plošče ter daljnogled zasučemo za 90° proti ključavnici na zadnji plošči. Zapirac na ključavnici zavrtimo v navpični položaj in s tem ključavnico zapremo. Težo zasuka na sprednji plošči lahko uravnavamo z dvema vijakoma, ki sta v sami plošči, medtem ko težo vpetja uravnavamo z ekscentričnim vijakom v zadnji plošči. Montaža je tako preprosta, da potrebujemo za montiranje samo izvijač. Če se kdo želi še posebej zavarovati, pa naj vse dele temeljito razmasti in po-

Primerjave bistvenih razlik med izvirno EAW odmično montažo in suhlsko vtično montažo. + /da, oz. ugodnejše/; - /ne, oz. neugodno/

	EAW odmična montaža	Suhlska vtična montaža
1. Čas montaže strelnega daljnogleda	+ /0,5–2 uri/	– /4–8 ur/
2. Cena gotove montaže	+	–
3. Površinski pritisk sprednjih nosilnih montažnih delov	+	– /pribl. 2 × /
4. Strižna trdnost sprednje montažne plošče, zaradi tega večja trdnost pri grobem ravnanju in močnih kalibrih	+ /pribl. 3 × /	–
5. Vertikalna tolerančna izravnava	+	–
6. Vertikalno popolnoma brez napetosti	+	–
7. Brez mehanične obdelave sprednje plošče in nastavitvev /naleganje/	+	–
8. Brez mehanične obdelave sprednje plošče in nastavitvev /naleganje/	+	–
9. Horizontalna nastavitvev s suportom	+	–
10. Tudi pri prestavitvi s suportom leži strelni daljnogled brez napetosti v ležišču	+	–
11. Deli zadnjega nosilca se lahko zamenjajo, zato je mogoča višja nastavitvev	+	–
12. Vsi deli so iz jekla in primerni za graviranje	+	–
13. Strelni daljnogled je mogoče hitro sneti	+	–
14. Nespremenjena lega zadetkov pri večkratnem snemanju in vpenjanju	+	–
15. Za montažo zadostuje skromno strokovno znanje	+	–

vršine, kjer nalegajo plošče, namaže še z dvokomponentnim lepilom. Vendar zadostuje tudi, če na razmaščene vijake plošč kanemo kapljico reaktivnega lepila.

Proizvajalec je pri preskušanju opravil 10 000 strellov, pa se lega zadetkov ni spremenila, DEVA pa je na simulatorju izvedla v enem dopoldnevu 3 000 simuliranih strellov, ne da bi se lega zadetkov spremenila.

Če imamo daljnogled s prizmo in če nismo ravno kovinar, pa raje pojdemo k puškarju. To velja tudi v primeru, če bi morali luknje za plošče v ohišje zaklepa vrtati sami ali če gre za montažo pri prelamači.

Zanimiva je izjava Howarda Rencha, šefa uredništva revije Guns in Ammo iz ZDA, ki pravi, da je serijski model mavzerja 77 v kalibru .30–06 streljal tako natančno, kot tekmovalna puška, važen pogoj za ta test pa je bila tudi odmična EAW montaža. Preizkusili smo več strellov v serijah po 5 strellov in ob vsakem strelu sneli montažo. Nad rezultati smo bili presenečeni. Zadetki se niso razlikovali od serij, pri katerih daljnogleda nismo sneli. Montaže EAW resnično zaslužijo oceno odlično. Ed Harris, tehnični urednik revije Amerikan Rifleman, pa pravi: »Za evropske daljnogleda in montaže bomo morali postaviti nova merila, ker so dosedanja preskromna.«

Prednost odmičnih montaž je tudi v velikih nalegajočih površinah med puško in ploščami, ki so približno trikrat

večje kot pri suhlski montaži. Poleg tega je danes že jasno, da je suhlska montaža v zatonu.

ln kako je s cenami?

Med ZRN in Avstrijo je nekaj razlik, kar bi verjetno lahko pripisali različnim prometnim davkom, sicer pa je Avstrija že od nekdaj nekoliko dražja. V Avstriji naj bi Frankonia /EAW/ odmična montaža stala od 2600 do 2800.– ÖES, v Zagrebu pa naj bi bilo mogoče kupiti to montažo (vendar po nepreverjenih trditvah) za isto ceno kot v Nemčiji. Pri nas izdelane kopije naj bi stale od 1 300 000 do 1 800 000 dinarjev ali povprečno 300 DEM po prostem tečaju. Montaža in pristrelitev se plačata posebej.

Pred kratkim mi je poslal v oceno odmične montaže domač proizvajalec, ki jih je začel izdelovati za vse karabinke Crvene zastave in tudi za kaliber .223. Pri kranjskih karabinkah je treba v ohišje zaklepa izvrtni še luknje. Z ustrezno obdelavo pa jih je mogoče pritrditi na vse karabinke.

Montaže so odlični izdelek. Izdelane so iz jekla Č 4730 /VEMO 125/, plošče

in nosilci so izboljšani s termično obdelavo, trdota znaša HB 200–210, čvrstost 700–720 N/mm², izdeluje se tudi za daljnogleda s prizmo in za tubuse 25,4, 26 in 30 mm. Montaža je pri preskušanju samo s privitimi in zaljubljenimi vijaki prestala preskus do kalibra .300 W. M. ali do začetne energije krogla do okrog 5000 joulov. Pri večji začetni energiji ali za močnejše kalibre oziroma za tiste, ki bi dvomili v dobra dvokomponentna lepila, pa je mogoče montažne plošče tudi zaspajkati in še dodatno pritrditi z vijaki. Za lahke in srednje kalibre to zagotovo ni potrebno.

Upam si trditi, da skoraj ni razlike med to domačo in tujo odmično montažo. Cena je zelo sprejemljiva; za daljnogleda s tubusi 25,4, 26 in 30 mm je enaka in tudi za tretjino manjša kot za EAW odmične montaže. Če kdo želi o tej montaži več informacij, jih lahko dobi pri avtorju članka (tel.: /063/ 26 880). Za konec pa še naslednja primerjava med EAW in suhlsko montažo, če so vsi deli v obeh primerih do skrajne meje strojno obdelani.

Frankonia – ZRN

Frankonia-suhlska montaža z montažno šino na daljnogledu pri prelamači s pristrelitvijo 619.– DEM
EAW – z velikim obročem na daljnogledu in pristrelitvijo in odmično montažo 546.– DEM
Blaser – odmična montaža od 509–590.– DEM
EAW odmična montaža za vse evropske karabinke

obroči 25,4 mm 336.– DEM
obroči 30 mm 376.– DEM
Pristrelitev znaša pri obeh obročih 154.– DEM

Kettner – Avstrija

Čvrste montaže obroči 25,4 mm 2350.– ÖES
obroči 30 mm 2860.– ÖES
Kettner odmična montaža 25,4 mm 3950.– ÖES
30 mm 4250.– ÖES
Suhlska vtična montaža 5250.– ÖES

DROBEN NASVET ZA DOBER POGLED

PREPROSTA PRITRDIČEV ROGOVJA

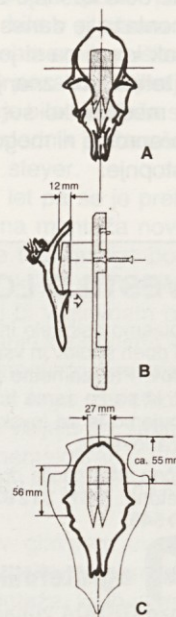
Kako bi pritrdili srnjačje rogovje na cenen, praktičen in estetski način? To se je vsak lovec (vsaj na začetku kariere) že pogosto spraševal. Odgovor je zelo preprost. Rešitev je ozka, slabe 3 cm široka deščica viličaste oblike, dolga približno 6 cm, ki jo vstavimo v možganski del lobanje in zagostimo med kosti, ki povezujejo očesni votlini in sprednji del lobanje. Tako zagosteno deščico nato z lesnim vijakom privijemo na podložno okrasno desko.

Taka pritrditev je popolnoma zanesljiva. Če jo želite preskusiti, si oglejte risbe, saj so še bolj zgovorne kot besede.

A: Deščico oblikujemo po navedenih merah in jo vstavimo v možganski del lobanje ter zagostimo v smeri nosnih kosti.

B: Nato trofejo namestimo na deščico in jo pritrdimo z vijakom z ravno glavo, kot kaže slika.

C: Po namestitvi: viličasta pritrditvena deščica, trofeja in okrasna podložna deščica v pravilnem položaju.

Po reviji Jager 8/88
priređil: Jože Perko

Kaj je preizkušeni krvosledec?

Obračam se nate, tov. urednik, in obnem na uredništvo revije Lovec v vprašanju, ki ga je v pisni obliki posredoval na občnem zboru LD Rakitna naš član Leo Fabiani. Napisal je sledeče (citiram): »Ko smo že pri krvosledcih, pa čeprav nisem več družinski kinolog, prosim, da se članstvo informira, da tov. Janez Pernat iz Podlipoglava nima preizkušenih psov za delo po krvnem sledu. Lov z nepreizkušenimi psi pa je po zadnjem odstavku 48. člena Zakona o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč **PREPOVEDAN!** V naši družini pa zakona nočemo kršiti, mar ne?«

Menim, da je prav Lovec tisto mesto, kjer naj se javno spregovori o posameznih lovsko-kinoloških vprašanjih, zlasti, če so zanimiva tudi za širši krog bralcev oz. lovcev.

Sprašujem se, kaj je to preizkušen pes? Ali pomeni to formalno preizkušnjo na umetnem krvnem sledu ali dejanski preizkus v lovišču na pravem (naravnem) krvnem sledu obstreljene velike divjadi? Je ustrezno opravljena preizkušnja naravnih zasnov (PNZ) krvosledcev na umetnem sledu, pred očmi kinoloških sodnikov, več vredna kot več pravih preizkušenj po naravnih sledovih obstreljene divjadi (posebno, če gre za pse, ki so do danes našli že več kot 100 glav različne velike divjadi)? Gre namreč za vodnika, ki je po mojem prepričanju v tem času najuspešnejši iskalec obstreljene divjadi v Sloveniji, za Janeza Pernata iz Podlipoglava in njegove štiri bavorske barvarje. O njegovih pogledih na vodenje in šolanje psov krvosledcev ter o primerih iskanj je Lovec v nadaljevanjih pisal leta 1983. Članki so bili med bralci izredno dobro sprejeti, saj se je marsikateri lovec iz njih naučil, kako se je treba vesti pri obstrelitvah velike divjadi. Menim, da Janeza Pernata še lep čas ne bo dosegel kdo drug, ki vodi krvosledca, in da ga ni, ki bi doslej opravil toliko plemenitega in koristnega dela.

Kako naj se v LD vedemo v prihodnje? Naj izločimo najuspešnejšega iskalca obstreljene divjadi in zaradi formalizma izgubljam vredne kilograme nenajdene obstreljene divjadi, ki je nekje mukoma poginila? Moramo pustiti zasledovanje obstreljene divjadi tistim vodni-

kom s psi, ki imajo s psom opravljeno PNZ, a niso dovolj izurjeni na naravnem sledu obstreljene divjadi, ker imajo na leto na voljo le dve ali tri prava iskanja?

Zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč (1976) v devetem odstavku 48. člena pravi le: »Pri lovu se smejo uporabiti le lovski in preizkušeni psi čiste pasme.« Menim, da zakon v primeru krvosledcev (verjetno pa tudi pri drugih psih) ni dorečen, saj ne določa natančno tega preizkusa (preizkus na umetnem ali naravnem krvnem sledu?). Po mojem laičnem prepričanju je lovski pes čiste pasme (krvosledec), ki je našel prek 100 glav obstreljene velike divjadi, veliko bolj preizkušen kot npr. »šampion« na umetnih krvnih sledovih. Nate in na uredništvo se obračam, ker ne želim po eni strani kršiti zakona, po drugi pa dovoljevati, da nesebičnemu profesionalnemu iskalcu obstreljene divjadi po naravnih krvnih sledovih kdo dela krivico, na škodo vseh lovcev in blagajn lovskih organizacij. Janez Pernat se je izkazal s trudom, nesebično pripravljenostjo za pomoč, lovsko-etičnim odnosom do ranjene divjadi in profesionalno vodenimi in uporabnimi psi, ki opravljajo svoje poslanstvo v naravnih razmerah skoraj popolno.

Drago Bitenc
predsednik LD Rakitna

Odgovor:

Ker si se z vprašanjem obrnil na uredništvo oziroma name, se odgovoru, ki bi ti ga lahko dal tudi kdo drug, bolj poklican, ne bom izmikal. Seveda bom v svojem odkritem odgovoru navedel le nekaj resnic in dejstev, vendar pa dajem s tem iztočnico tudi drugim za plodno konstruktivno razpravo, kajti podobni očitki, ki jih dobivajo vodstva lovskih družin od drugih iskalcev obstreljene divjadi, se slišijo tudi od drugih.

Preden se sploh lotimo razprave o kakršnemkoli iskanju, je najpomembnejše, da **od slehernega člana v LD zahtevamo**, da vsak »zgrešen« strel nemudoma prijavi gospodarju (obnem pa ga zaradi evidence lokacije, datuma in ure strele tudi vpiše v posebno knjigo). Gospodar vsake LD bi moral poskrbeti, da vsak »zgrešen« strel preišče pes, preizkušen v delu po krvnem sledu, ki bi opravil **kontrolni pregled nastrela**. Sankcije za zamolčane »zgrešene« strele bi morale biti stroge. Mislim, da je samo po sebi umevno, da za pregled nastrela ni dober vsak lovski pes, ki nam pride pod roke, da le opravimo neljubo formalnost. Psi, ki imajo sicer dokazane dobre naravne (podedovane) zasnove in so jih pokazali v delu na umetnem krvnem sledu, a so mladi, torej še nimajo potrebnih izkušenj na naravnih krvnih sledovih, se morajo žal umakniti. Prednost morajo dati tistim vodnikom psov, ki so v praksi že dokazali svojo uporabnost in

rutino pri iskanju po naravnem krvnem sledu. To velja zlasti v primerih, ko gre za očitno obstrelitev visokovredne (glede na trofejo in meso) velike divjadi. To bi moralo **brezpogojno zahtevati tudi vsako vodstvo LD!** Seveda pa ima strelec, ki je žival obstrelil, **pravico in dolžnost**, da pri »ponudbi« več preizkušenih in v praksi dokazanih psov za delo po naravnem krvnem sledu povabi na pomoč le najuspešnejšega vodnika in psa krvosledca. Zato verjetno ne bo odveč predlog, da bi LD morale imeti že vnaprej pripravljen spisek primernih iskalcev **po vrstnem redu**. Priskrbi jim ga lahko vsako LKD! Krvosledci (hanovrski in bavorski barvar) so izraziti psi specialisti (v delovnem pomenu besede), ki so gotovo najprimernejši in namensko zrejani samo za delo po strelu na veliko divjad. Seveda ne trdim, da v tej dejavnosti obstreljene divjadi ni mogoče uspešno zasledovati tudi s psom katere druge lovske pasme, če je primerno voden, izšolan, stalno uporabljan v praksi in preizkušen v tem delu. Kar zadeva specialista, vsi dobro vemo, da se pes lahko »kali« za svoje delo le s pravimi primeri iskanj. Pred tem ga moramo seveda vseh osnov naučiti na umetno položenih krvnih sledovih in na takšnem sledu v mladi pasji naravi spodbujati ustrezne lastnosti. Pomembne izkušnje pa si lahko krvosledec pridobi le na naravnih krvnih sledovih in samo tam lahko razvije tudi ustrezne reakcijske odgovore v številnih konfliktnih okoliščinah. Vemo, da niti dva naravna krvna sleda nista enaka! Pri umetnih krvnih sledovih, kjer morajo sodniki paziti, da napravijo za vse pse, ki jih preizkušajo, enako težke sledove in kjer naj bi delali vsi psi v čimbolj enakih razmerah, ni nikoli potrebne **glasne gonje, ustavljanja, ostrosti, povratnih sledov**, ki jih pogosto zahteva delo psa po naravnem krvnem sledu. Zdaj pa preidimo na bistvo vprašanja Draga Bitenca: kaj v kinološkem smislu pomeni **uporaben pes**, v tem primeru krvosledec? Zrejna komisija za pse krvosledce je na takšno uradno vprašanje sveta za lovsko kinologijo pri LZS že 3. 12. 1987 odgovorila s preprostim citatom: »To je krvosledec, ki je opravil PNZ po umetnem krvnem sledu (dokument je arhiviran in ga imamo v uredništvu, poslala pa ga je KZS). Kaj preizkušamo na PNZ?

1. Splošno vodljivost psa na povodcu in brez njega;
2. odložljivost s strelomirnostjo s privezanim in neprivezanim psom;
3. delo na umetnem krvnem sledu

Še nekaj podatkov v razmislek

Janez Pernat je od začetka svojih zasledovanj obstreljene velike divjadi do danes našel 285 glav divjadi. Natančni podatki pa so: S Capijem in Džonijem (obe ni več), je izsledil 158 glav, z Bobijem, Tedijem, Binetom in Capijem ml. 127 glav; skupaj 285.

Skupno je rešil različnim lovskim družinam in gojitvenim loviščem 13 ton divjačine, ki so jo lahko vnovčile. Poleg tega je na željo posameznih LD opravil s svojimi psi tudi 418 nadzornih (kontrolnih) pregledov nastrelcev. Torej je iskal kar 703-krat. Prevozil je 63 973 km ali povprečno 91 km na eno iskanje.

Zlasti zgovorna je naslednja preglednica:

Najdena divjad po naravnem krvnem sledu

divjad	iskano in najdeno skupaj	od tega iskano in najdeno v loviščih OZD oz. LZS
medvedi	12	
jeleni	44	13
košute	12	7
jelen. tele	4	3
divji prašiči	55	8
srnjaki	112	
srne	20 (8 LD Pugled)	
srnice/srnjački	23 (13 LD Pugled)	
gamsi	2	
mufloni	1	
skupaj:	285	31

Kako potrebna bi bila v LD natančna evidenca o »zgrešenih« streljih v loviščih in obvezen pregled nastrela, lepo vidimo iz podatkov, ki smo jih povzeli iz statistike in lovske beležnice J. Pernata. Da večina lovcev išče pomoč krvosledcev v glavnem takrat, ko na nastrelu ne najdejo **trofejne** živali, pove podatek, kolikokrat je Janez iskal **jelene** in **srnjake**, kolikokrat pa so ga poklicali iskat košute ali teleta oz. srne ali srnje mladiče! Katere živali pa sestavljajo glavnino odstrela, vemo vsi. Ob vsem tem dobi človek vtis, da bi bilo pri drugačnem posluhu in zahtevah vodstev LD še veliko dela za šolanje tudi ostalih preizkušenih lovskih psov (zlasti krvosledcev) po naravnih krvnih sledovih. Delo bi gotovo lahko dobili vsaj po vsakem tretjem »zgrešenem« strelu ali pa po streljih na »klateške pse in mačke«, ko jih je lovec zgrešil...

B. L.

(500 korakov s kljuko v sredini), za katerega se sme porabiti največ 3,5 dl krvi (sled naj bo star vsaj 12 ur);

4. vedenje ob mrtvi divjadi (oblajač, pokazač).

Pes opravi PNZ, če je dobil najmanj dobro oceno v delu oziroma ustrezno število točk, da pride v enega izmed treh nagradnih razredov. **PNZ je obenem tudi pogoj za pridobitev zrejne-ga dovoljenja in za vpis legel takšnih psov pri pristojni kinološki organizaciji.** Preizkušnje naravnih zasnov pa so praviloma lovsko kinološke prireditve, na katerih kinološki sodniki ocenjujejo in preverjajo **zgolj prirojene (podedovane) lastnosti lovskih psov za posamezno dejavnost.** Nadvse pomembno je seveda, kako občutljiv nos ima pes in še nekaj drugih lastnosti. Na PNZ pa je nemogoče preskusiti zelo pomembne lastnosti psov, kot so npr. ostrnost pri ustavljanju in glasna gonja (slednja je pri marsikaterem hanovskem in bavarskem krvosledcu vprašljiva). Praviloma so preizkušnje namenjene mladim psom do 18. oziroma 24. meseca, vendar ne mlajšim od 9 mesecev. Osnovni namen PNZ ni preizkus psa, kako je z večšinami, ki jih je dobil s šolanjem, ampak, koliko nadarjenosti in sposobnosti je za takšno dejavnost prinesel s seboj na svet. Po opravljenem PNZ vemo samo to, da se psa splača intenzivno šolati na umetnem in kasneje na naravnem krvnem sledu.

Žal je res, da so **zakonske zahteve glede uporabnosti psov v loviških preblage.** Kaj nam npr. pomaga ptičar, ki dobro išče divjad z visokim nosom, jo odlično nakaže s trdno stoji, če pa po strelu divjadi ne zna poiskati in je prinesel vodniku!? Tudi tu PNZ (po novem pri ptičarjih PZP) ne vsebuje preverjanja iskanja in prinašanja po vlečkah. To večščino, ki je že plod šolanja, lahko pes pokaže šele na jenski zrejni preizkušnji (JZP). Šele po tej preizkušnji lahko rečemo, da je neki pes uporaben za lov na malo divjad. Zakon pa blago zahteva samo preizkušene ptičarja, s katerim se lahko lovi. Nič kaj drugače ni z ugotavljanjem primernosti za delo pri krvosledcih! PNZ po umetnem krvnem sledu opravi npr. tudi pes, ki je dvakrat pošteno zašel s sleda, tako da sta ga morala vrniti na sled sodnik in vodnik. Na naravnem sledu pa seveda ni sodnikov, ki bi imeli z lističi označeno smer sleda in kljuje. Poleg tega na umetnem sledu ni mogoče ugotoviti, kateri pes se boji medvedovega daha ali celo daha divjega prašiča. Če takšen pes

*Ker preizkušanje (ugotavljanje) naravnih zasnov lovskih psov še ne pomeni zadostne lovske uporabnosti psa (opravljen PNZ), tega ne moremo in ne smemo razumeti tako, da je pes **lovsko preizkušen** in dejansko uporaben.*

V zvezi z navedenim bo komisija za lovsko kinologijo pri LZS predlagala skupščini, naj sprejme določila, ki bodo za vse pse iz posameznih pasemskih skupin opredeljevala, kdaj je neki lovski pes dejansko lovsko uporaben (preizkušen). Preizkušnje naravnih zasnov tem zahtevam prav gotovo ne morejo zadoščati.

Vojko Pirher, predsednik komisije za lovsko kinologijo pri LZS

pride na nastrel, kjer je lovec streljal na medveda, spodviije rep, noče poprijeti sleda in tako izgubimo dragocene ure, saj moramo poiskati drugega iskalca s psom, ki se ne boji medvedjega daha; medtem pa se medvedovo meso lahko že pokvari.

Nihče me ne more prepričati, naj v tem primeru pokličem na pomoč psa z opravljenim PNZ, ki pa ima samo dve ali tri iskanja po krvnem sledu na leto, če si lahko izberem na primer Janeza Pernata in njegove krvosledce. Za vsakega poštenega lovca je **pomembnejše, da čimprej najde divjad**, ki jo je po nesreči obstrelil, kot to, da preverjeno in formalno zasleduje s preizkušnim, a nerutiniziranim psom za delo po naravnem krvnem sledu!

Pravzaprav je čudno dvomiti o tem, da Pernatovi psi ne bi opravili PNZ (500 korakov z eno kljuko), če so našli že več kot 100 glav velike divjadi, po kilometrih zasledovanj po naravnih sledovih, s kljukami, povratnimi sledovi, marsikdaj z gonjo, ustavljanjem itd. Mar ni pri takšnih psih že nevarnost, da umetnega sleda sploh ne bi več jemali resno, ker bi zaradi izkušenj po naravnih krvnih sledovih spoznali človekovo prevaro? To lahko seveda razume le tisti lovec, ki je v svoji kinološki praksi spoznal, da imamo žal dve (ne pisani) kategoriji psov in vodnikov, »tekmovalne pse« in »uporabno-delovne pse« v naravnih lovskih razmerah. Pernatovi bavarci so po mojem globokem prepričanju več kot preizkušeni. Spadajo med **dokazano najuporabnejše krvosledce**, o katerih vam lahko veliko več povedo tisti, ki so imeli to smolo, da so morali hoditi za njihovimi spuščenimi in pokajočimi smrčki, ki so po naravnem krvnem sledu iskali vonjavsko sporočila, ki jih je za seboj puščala obstreljena divjad.

Prav na tem primeru (vprašanju starešine LD Rakitna) lahko nepristranski opazovalec spozna, da iskalci obstreljene divjadi dobijo sicer mnogo pohval, še več pa doživijo nehvaležnosti in krivic. Žal prihaja največ hudih besed prav iz krogov iskalcev oziroma od

tistih, ki želijo žeti enake uspehe kot npr. Janez Pernat, pri čemer pa v svoje delo ne vlagajo toliko truda in časa, da o znanju in izkušnjah sploh ne govorimo. Trpki in ponižujoči so takšni občutki, ki prihajajo namesto zahvale in priznanja od tistih, ki bi lahko dajali najveljavnejše ocene! Kaže, da ni razumevanja med ljudmi, ki so se sami odločili za enako plemenito delo (težko obliko lova), pri katerem ti po končanem mučnem iskanju ne ostane trofeja, ampak samo **golo zadoščenje, da si žival rešil muk in veselje nad uspehi svojih psov.** Namesto da bi nas kinologe združevala dejavnost, v kateri bi si morali pomagati z izkušnjami, iskrenim tovarištvom in se veselili uspehov drugih, pa se jih veliko v sebični tekmovalni vnemi vede prav nasprotno.

Upam si trditi, da imamo danes v Sloveniji (tudi na račun Pernatovih člankov v Lovcu) zelo veliko izjemno dobrih oz. zasnovanih krvosledcev. Med njimi jih je **veliko tudi preizkušenih, manj pa uporabnih.** Toda **najmanj imamo pravih, dobrih vodnikov zanje**, ki bi se tem psom znali ali hoteli posvetiti in jih skrbno šolati v uporabne pse za delo po naravnem krvnem sledu. Seveda ti psi potrebujejo celega vodnika, saj zahtevajo zelo veliko prostega časa in vsakodnevno delo, da bodo lahko zanesljivi! Tega pa večina enodnevnških zanesenjakov pri nakupu takšnega psa še ne ve! Naj mi posamezniki in svetle izjeme, ki so tudi ob Pernatu, teh splošnih besed ne zamerijo. Za Janeza vem, da si je slavo **prvega iskalca obstreljene divjadi** zelo težko izbojeval. Delal je v potu svojega obraza, raztrgal mnogo oblačil, dobil številne praske, izvine gležnja, prevozil na stotine kilometrov in nikoli ni videl pravega finančnega nadomestila za svoj trud. Svojim psom je želel in želi dajati samo tisto, kar je nujno potrebno krvosledcu za uporabno delo. To pa so **primeri, primeri, primeri** – »v živo« ... Vprašajmo se, koliko je med iskalci še takšnih, ki bi bili pripravljeni **res ob vsakem času** skočiti v avto in se

odpeljati nekam v Prekmurje, na Dolensko, Štajersko, Notranjsko? Kdo ima še takšno ženo, da dan in noč dežura zaradi »lovskih klicev na pomoč«? Kateri med njimi bi še dal oglas v Lovca, da brezplačno išče obstreljeno divjad?

Tako redke in uspešne izjeme, kot so Janez Pernat in njegovi bavarci, ne potrebujejo potrjevalnih PNZ-jev, kajti od takšnih specialistov, ki dosegajo maksimum, je zahtevati minimum že krivica! Pustimo jih delati in pozdravimo njihovo plemenito delo, kajti: *veliki*

virtuozji niso zadovoljni z vsako violino; pri izbiri so še preveč previdni, ker dobro vedo, da se na slabo glasbilo ne da dobro igrati ... Njihova merila pri izbiri pa so marsikdaj strožja od sodniških!

Upam, da teh nekaj več besed bralcem ne bo odveč. Če sem se kot kinolog, ki se s to lovsko-kinološko panogo ukvarjam priložnostno, kje zmotil, naj me v naslednjih številkah kdo popravi ali morda dopolni.

Boris Leskovic
odgovorni urednik

ranjeno (še živo) divjad, jo dvignil, glasno gonil in ustavljal. Imeli pa smo tudi takšne primere, ko pes ni dobro izdeloval sleda, čeprav je bilo na sledu dovolj krvi. Čeprav smo vsi pričakovali, da bo pes dobro sledil, ni bilo tako. Ranjena divjad se je skrila v kakšno goščavje, kjer je nato verjetno poginila, ali pa se ji je rana morda lepo zacelila in je živel naprej.

Kaj vse vpliva na delo krvosledca, da ta včasih ne sledi dobro ranjene divjadi? Da bi prišel do pravega odgovora na to vprašanje, sem napravil anketni list, ki sem ga izpolnil po vsakem iskanju. Vseboval je naslednje podatke (glej str. 207).

Po končani lovni sezoni (od septembra 1987 do februarja 1988) sem opravil analizo vseh zasledovanj po krvnem sledu in ugotovil naslednje:

Od 1. 9. 1987 do 20. 2. 1988 smo zasledovali 22 glav ranjene velike divjadi (v glavnem jelenjad in divje prašiče). Katero divjad so psi iskali, lahko razberete iz preglednice 1.

Preglednica 1
Število sledenj obstreljene divjadi

vrsta divjadi	število iskanj	najdena divjad	nenajdena divjad
jeleni	6	2	4
košute	6	6	—
teleta	—	—	—
merjasec	5	3	2
d. svinja	3	3	—
ozimci	2	1	1
skupaj	22	15	7

Iskanja, označena v preglednici 1, smo opravili z dvema krvosledcema (hanovskim krvosledcem — samcem Havasijem Betyarjem in hanovčanko Karasico Völgye Ari. Havasi Betyar je star 6 let, izkušen pes, s 70 iskanji. Karasica Völgye Ari je stara 3 leta in 6 mesecev in ima za seboj 30 iskanj, v glavnem jelenjadi.

Zasledovanje obstreljene velike divjadi in spremljanje vpliva temperature zraka in starosti krvnega sleda na delo psov krvosledcev

Ivan Matijačič*

O šolanju psov krvosledcev je napisanih že nekaj knjig. Ena izmed teh je Pas krvosljednik, ki je iz madžarskega jezika prevedena v srbohrvaščino. Avtor knjige je Ervin Varge, odličen madžarski poznavalec krvosledcev. Knjigo, ki je izšla leta 1958, je izdala Lovačka knjiga iz Zagreba. Do danes še nimamo boljše knjige o šolanju psov krvosledcev. Zato predlagam vsakemu vodniku začetniku, naj pazljivo prebere ta učbenik, da bo pri učenju svojega krvosledca delal čim manj napak. Naslednja knjižica, ki bi jo prav tako rad priporočil začetnikom pri vodenju in šolanju psov krvosledcev, pa je Rodovna knjiga psov barvarjev, ki jo je leta 1987 izdala Kinološka zveza Slovenije.

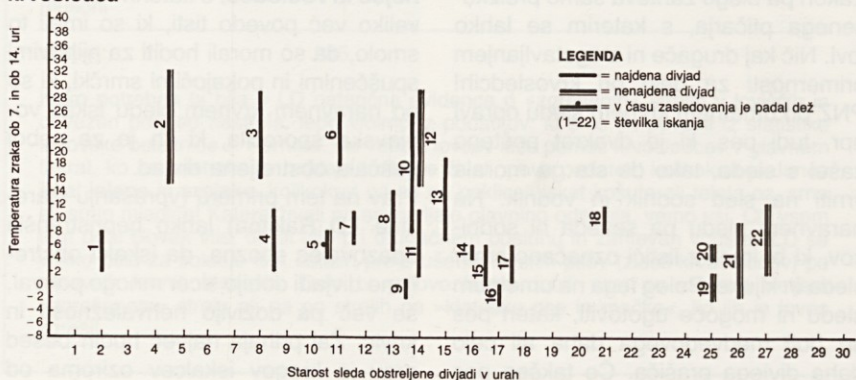
Za tiste, ki obvladajo nemški jezik, je zelo priporočljivo čtivo knjiga Die gerechte Führung des Schweissshundes (Pravilno vodenje psa krvosledca) avtorjev Walterja Freverta in Karla Bergiena. Knjiga je opremljena s 64 slikami, od tega s 16 v barvi.

V navedeni domači in tuji literaturi, ki se nanaša na šolanje psov krvosledcev, pa nikjer ni obravnavano, kako je z vplivom vremenskih razmer na delo psa krvosledca (npr. dež, sneg, visoke

temperature, temperature pod 0°C itd.).

Med dosedanjim delom (5 let) s psi krvosledci sem se na sledu z njimi znašel v najrazličnejših razmerah. Včasih je temperatura zraka znašala tudi več kot 30°C, pa tudi pod -0°C; psi so morali slediti po vlažnih in suhih tleh z različno vegetacijo in po različnih kmetijskih kulturah, v dežju, snegu itd. V posameznih zasledovanjih s psi krvosledci smo bili navdušeni, saj so z lahkoto sledili sledu ranjenega jelena ali divjega prašiča, pa čeprav je bila na nekajkilometrski razdalji le tu in tam kakšna kapljica krvi. Na koncu, kot vrhunec zasledovanja, pa je pes našel

Vpliv temperature in starosti sleda obstreljene divjadi na delo (sledenje) psa krvosledca

* Ivan Matijačič, dipl. inž. agronomije, I. L. Ribara 52A, 54000 Beli Manastir

POROČILO O ZASLEDOVANJU RANJENE DIVJADI V LETU

1. Kraj strela na divjad
2. Ime in priimek vodnika psa
3. Ime psa
4. Vrsta živali (ranjene)
5. Datum in ura strela
6. Začetek zasledovanja (datum in ura)
7. Starost sleda ranjene divjadi
8. Temperatura zraka ob 7. in 14. uri. (.....) (.....)
9. Relativna zračna vlažnost ob 7. in ob 14. uri. (.....) (.....)
10. Vremenske razmere v času zasledovanja: sončno, sončno-toplo, sončno-hladno, oblačno, oblačno-toplo, oblačno-hladno, zmerno-oblačno, dež, sneg, jasno-megleno, oblačno-megleno, deževno v času zasledovanja; dež je nehal padati pred začetkom zasledovanja ob uri, nehalo snežiti pred začetkom zasledovanja itd.
11. Na nastrelu so naslednji znaki, ki kažejo, da je žival ranjena (obstreljena): kri, dlaka, delci kosti, koščki mesa, črevesja itd.
12. Zasledovanje poteka po:
gozdu – vrste dreves in vegetacija
– v kakšni vegetaciji je sled: trstičje, šaš, listnato grmičje, kmetijske kulture itd.:
13. Dolžina zasledovanja (v metrih)
14. Prekinitev zasledovanja (navesti vzrok)
15. Je bila divjad izsledena: DA NE
16. Mesto na telesu, kamor je krogla zadela in izstopila (?).

Kratek opis dela psa krvosledca:

Iz preglednic je razvidno, da smo v lovni sezoni 1987/88 iskali oziroma zasledovali skupaj 22 glav obstreljene divjadi, in sicer 6 jelenov, 6 košut, 5 merjascev, 3 divje svinje in 2 ozimca. Pri teh iskanjih nismo našli 4 jelenov, 2 merjascev in 1 ozimca; oziroma v

odstotkih: 67 % ranjene divjadi smo našli, 33 % pa ne. Zasledovanja so potekala v loviščih DO LŠG OOUR Zmajevac iz Batine, OOUR Tikveš iz Tikveša in v lovišču lovskega društva Sokol-Topolje. V *grafikonu* sem prikazal skupno število iskanj s temperatur-

nimi podatki, ki so bili izmerjeni ob 7. in 14. uri, in tudi starost sleda ranjene divjadi (od obstrelitve do začetka zasledovanja) v urah. Da bi nam bil grafikon razumljivejši, bom poskusil na primeru zasledovanja 2, ki je označen s polno in tanko črto (ki označuje, da ranjene divjadi nismo našli), razložiti, za kaj gre. Zapisana je temperatura zraka ob 7. in 14. uri in seveda tudi starost krvnega sleda (4 ure).

Kako vplivata temperatura in starost sleda obstreljene divjadi na delo psa krvosledca, je razvidno iz tega grafikona.

Če analiziramo vseh 22 iskanj, vidimo, da sedem (7) iskanj ni bilo uspešnih. Razlogi za to so po moje naslednji:

I. Zaradi ekstremno visokih temperatur, ki so bile v času zasledovanja, nismo bili uspešni pri iskanju pod št. 2 in 12. O tem, da visoke temperature res vplivajo na slabše delo psa krvosledca, pričajo tudi podatki v literaturi. Suh in vroč zrak, pri nizkem zračnem pritisku, povzroči utrujenost psa in manjšo sposobnost nosne sluznice, ki zaradi tega slabše vsrkava molekule daha. Vemo, da je v takšnih vremenskih razmerah izparevanje močnejše, zato pride do hitrejšega dviga molekul daha v zrak (»Čutilo vonja pri službenem psu« – Jože Vidic). Vremenske razmere lahko pogosto onemogočijo ali zmanjšajo zaznavanje navzočega daha. Tako je npr. od temperature tal in zraka odvisna hitrost oddajanja oziroma časovno obdobje trajanja (zadrževanja) koncentracije daha v zraku.

V JULIJU in AVGUSTU zakon dovoljuje lov na vso nezaščiten divjad (lisica, pižmovka, siva vrana, sraka, šoja) ter na tu navedeno in prikazano divjad. Če je odstrel seveda planiran in lovska organizacija (LD, ZLD, LZS, OZD) s svojim sklepom lovne dobe na kako divjad ni skrajšala oziroma lova ni povsem prepovedala.

navadni jelen-samec
od 1. 8.

muflon oven
od 1. 8.

divji prašič

gams kozel
od 1. 8.

gamsja koza
in mladiči
od 1. 8.

srnjak

jazbec
od 1. 8.

veliki kljunač
od 1. 8.

kozica
od 1. 8.

golob grivar
od 1. 8.

mlakarica, črna lisica,
regelj, krehelj
od 15. 8.

**11. VII. vzide ob 4.22 in zaide ob 19.52
26. VII. vzide ob 4.37 in zaide ob 19.39**

**11. VIII. vzide ob 4.57 in zaide ob 19.17
26. VIII. vzide ob 5.15 in zaide ob 18.52**

= 3. VII.,

= 11. VII.,

= 18. VII.,

= 25. VII.

vzide ob 15.22
zaide ob 0.22

vzide ob 21.44
zaide ob 4.27

vzide ob 23.41
zaide ob 14.27

= 1. VIII.,

= 9. VIII.,

= 17. VIII.,

= 23. VIII.

vzide ob 14.48
zaide ob 23.28

vzide ob 20.47
zaide ob 6.18

vzide ob 22.40
zaide ob 15.08

Število iskanj (zasledovanj) s psoma

Ime psa	jelen	košuta	merjasec	d. svinja	ozimci
Havasi Betyar	1 (1)	—	5 (2)	3 (—)	2 (1)
Karasica Völgge Ari	3 (1)	6	—	—	—
Havasi Betyar	2 (2)	—	—	—	—
Karasica Völgge Ari					
skupaj	6 (4)	6 (—)	5 (2)	3 (—)	2 (1)

Op.: Številke v oklepaju se nanašajo na ranjeno divjad, ki je psa nista mogla izslediti.

Pri višjih temperaturah pride do večjega »izgubljanja«
daha v zraku (»Prilog poznavanja čula mirisa — nosa — lovač-kih pasa« — dr. Milorad Tadić, Dušan Stevanović).

S tema citatoma je bilo potrjeno dejstvo, ki sem ga ugotovil tudi sam, da namreč izrazito visoka temperatura povzroči hitrejšo utrujenost pasjega nosu in da pride do hitrejšega dviga molekul daha (vonjskih molekul) s sle-
da v zrak, kar se kaže z zmanjšano sposobnostjo sprejemanja daha v pas-
jem nosu.

Pri zasledovanjih pod št. 3, 6, 10 pa smo ranjeno divjad našli, čeprav so bile tudi takrat temperature visoke. Zasledovanje sem začel v jutranjih urah (pred 7. uro) in ga končal še pred 9. uro. Tako sem se izognil visokim tem-
peraturam, ki se počasi začnejo po 9. uri.

II. V štirih zasledovanjih divjadi nismo našli zaradi starosti sleda, saj je bil ta sled starejši od 24 ur (sledenja od št. 19 do 22).

Domnevam, da pride zaradi starosti sleda do eliminacije (zbrisa), torej, da se gostota molekul daha na sledu **ra-
njene**, obstreljene divjadi razredči. Manjši del daha, ki ga dajejo medpar-
keljne žleze zadnjih nog pri jelenjadi in divjih prašičih, ostane v sledu še tudi po 24 urah, vendar v koncentracijah, ki so premajhne, da bi jih pasje čutilo za voh še moglo loviti. Jeseni in pozimi lovimo divjad ves dan, in sicer na zalaz oziroma z majhnimi pritiski. Tako se lov začne navadno že zgodaj zjutraj in lahko se zgodi, da že zelo zgodaj ranimo katero žival. Kaj se zgodi s sledom do začetka zasledovanja, s sledom, starim 24 in več kot 30 ur? Takoj po obstrelitvi gre za svežo kri in svež krvni sled obstreljene divjadi. Še isti dan se zaradi sončne pripeke in vetra kri osuši in sled se ohladi. Del molekul daha se dvigne nad tla in zračni tok jih odnese. Ponoči se sled spet ovlaži zaradi rose ali meglice. Naslednji dan do opoldne pa se sled spet osuši zaradi vetra in sonca. In spet se del molekul daha »izbriše«
iz

sleda. Z zasledovanjem smo začeli popoldne. Med popoldanskim slede-
njem je v zraku premajhna koncentra-
cija daha, da bi jo pes lahko zaznaval. Zato pri vseh obstrelitvah divjadi, do katerih je prišlo popoldne, ne priporo-
čam začetka iskanja kasneje kakor največ 3–4 ure po obstrelitvi. Če zasle-
dovanja nismo končali isti dan (pred sončnim zahodom), ga moramo nade-
ljevati še naslednji dan, in sicer od tam, kjer smo prejšnji dan nehali iskati, (in kjer smo sled označili!).

V knjigi Pas krvosljednik avtorja Ervina Varge lahko kar na nekaj mestih prebe-
remo, da pes barvar, ki išče (sledi) na slednem jermenu, dobro sledi 24 do 30 ur star sled ranjene divjadi v drugem (po hanovrski šoli pa v tretjem) letu življenja.

Ne želim nasprotovati temu, kar je napisal dr. Ervin Varga, vendar v knjigi Pas krvosljednik Varga ni zapisal tudi tega, kakšne so razmere pri takšnem iskanju, ko lahko pes sledi krvni sled, starejši od 24 ur.

Moram reči, da sem s psom uspešno izsledil obstreljeno divjad tudi po več kot 24 ur starem sledu, vendar po tleh, ki so bila zmrznjena, in po tleh, ki so bila pokrita s snegom. V obeh primerih je bila do začetka zasledovanja tem-
peratura zraka nižja od 0°C. Zaradi nizke temperature dah na sledu le neznatno izpareva. Ko se tla začnejo tajati in se sneg na površini vlaži, pa molekule daha močno izparevajo, zato lahko pes brez večjih težav zaznava tudi več kot 24 ur star sled ranjene divjadi.

III. Eno iskanje se je končalo neuspešno (št. 5), in sicer zaradi naslednjih razlogov. Nekaj ur pred sledenjem in po njem je deževalo. V stopinjah na stečini, ki jo je divjad uporabljala vsak dan, je stala voda. Molekule daha so se razredčile in zaradi dežja se je psu močno ovlažila nosna sluznica, s čimer je bilo oteženo sprejemanje daha.

Na koncu naj dodam še nekaj nasvetov vodnikom krvosledcev pri iskanjih ranjene divjadi v različnih vremenskih razmerah:

1. Visoka dnevna temperatura

a) *brez jutranje rose* — zasledovanje začnemo v zgodnjih jutranjih urah, iskanje pa končamo, še preden se začnejo visoke dopoldanske temperature;
b) *z jutranjo roso* — zasledovanje začnemo takoj, ko rosa izgine. Če so škornji med zasledovanjem malo vlažni, kar pomeni, da je pritalni del rastli-
nja še vlažen, nismo naredili nobene napake, če iščemo divjad v takšnih razmerah.

2. Nizka dnevna temperatura (pod 0°C)

Pri takšnih temperaturah molekule daha le neznatno izhlapevajo, tako da pes neprimerno težje in s težavo sledi.
a) *če se je ponoči temperatura zraka spustila pod 0°C:*

V zgodnjih jutranjih urah je hladno in tla so zmrznjena, vendar pa se dopol-
dne (po sončnem vzhodu) otopli; tla se odtajajo in popustijo:

— s psom začnimo slediti takoj, ko tla odmrznejo, ne glede na uro, kdaj so se začela tajati.

b) *Površina tal je že nekaj dni zmrznje-
na:*

Dah sleda ranjene divjadi je konzervi-
ran tako kot kri, ki leži na sledu. V takšnih razmerah ne pričakujemo, da bo pes dobro sledil.

3. Po obstrelitvi divjadi je ponoči tla pokril sneg (nekaj cm). Naslednji dan se sneg že začne taliti.

— zasledovati začnemo takoj, ko opazi-
mo, da se je začel sneg tajati oziroma takoj, ko se stopi.

4. Tla so dalj časa pokrita s snegom, ki je tudi različno debel

a) *Temperatura zraka pod 0°C:*

Sončen dan, po 10. ali 11. uri pa se začne površina snežne odeje nekoliko topiti (ovlaževanje). Zasledovanje za-
čnemo, ko se površina snežne odeje ovlaži.

b) *Temperatura zraka pod 0°C:*

Podnevi je oblačno, površina snežne odeje pa je zmrznjena. Dviganje mole-
kul daha je oteženo. V takšnih primerih je delo psa zelo težko in sledenje se največkrat konča neuspešno.

5. Kadar med zasledovanjem dežuje

a) Če zasledujemo divjad, ko dežuje, se sledenje navadno konča neuspešno.

b) Zasledovanje je najbolje začeti, ko neha deževati. Če po obstrelitvi divjadi ponoči in dopoldne naslednjega dne ves čas dežuje, začnemo zasledovanje šele dan kasneje, ko neha deževati. Takšno sledenje je v večini primerov uspešno.

V mnogih primerih, ko je zasledovanje obstreljene divjadi neuspešno, neuspeh neupravičeno pripisujemo samo psu, ker pač ne vemo, da med sledenjem močno vplivajo na psa tudi vremenske razmere (nizka oziroma visoka temperatura, dež, sneg itd.). Če bi uskladili začetek iskanja (zasledovanja) z vremenskimi razmerami, bi bil odstotek najdene velike divjadi gotovo višji.

Dah (vonj) ranjene divjadi je intenzivnejši od daha zdrave, vendar se razvije šele približno tri ure po obstrelitvi. Zato če le moremo, ne začnimo zasledovanja prej kot po treh urah (razen če to zahtevajo specifične razmere, npr. obstrelitev noge, čeljusti, izjemno visoke temperature ipd.). Ranjena divjad pušča kasneje poleg svojega osebne ga daha tudi poseben dah krvi, bolezni, strahu in izčrpanosti. Zato dobro izšolan pes krvosledec (pa tudi drugih pasem) sled, ki je star nekaj ur, veliko lažje prepoznava in sledi, četudi se žival giblje v tropu (pes sledi sled izolirano) zdravih živali. Seveda pa ima intenzivnost (starost sleda) določene meje, do katerih lahko pes tak sled zaznava.

Tudi v naslednjih nekaj letih bomo še spremljali vremenske razmere in proučevali njihov vpliv na delo psov krvosledcev, in seveda tudi starost sleda, zato bo mogoče prihodnjč še kaj natančnejšega in pomembnega dodati in šele tedaj napraviti natančnejše sklepe.

Prispevek bi rad končal s citatom dr. Ervina Varge: »Svež krvni sled ranjene divjadi, ki močno krvavi, lahko izdeluje vsak lovski pes, toda sled brez krvi, z zankami in povratnimi sledovi, ki jih dela divjad zaradi bolečin, sled, ki ga je ponoči nekajkrat prečkala druga divjad, ali ki poteka čez sveže razritine divjih prašičev, lahko kilometre in kilometre sledi samo pes krvosledec, ki so ga za te namene zrejali stoletja in ki ima za takšno delo tudi stoleten zbir izbranih in želenih dednih lastnosti.

Viri:

1. Jozef Nečas, Jelenia Zver, 1959., Bratislava.
2. Dr. Josef Schaffer, Die Hautdrüsenorgane der Säugetiere, 1940., Berlin und Wien.
3. Dr. Milorad Tadić, Dušan Stevanović, Prilog poznavanja čula mirisa – nosa – lovačkih pasa.
4. Jože Vidic, Čutilo vonja pri službenem psu.
5. Ervin Varga, Pas krvoslednik, 1958., Lovačka knjiga, Zagreb.

Še o trihostrongilidih

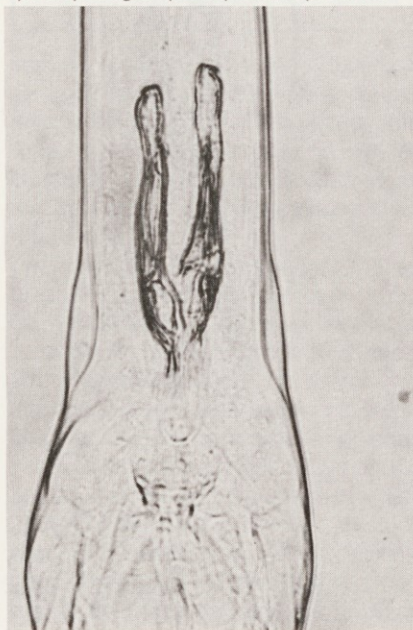
dr. Janez Brglez

Letos je nekoliko več poročil o slabokrvni srnjadi, slabokrvnost pa spremlja jo še prebavne motnje in tudi vodenica, ki jo lovci lahko opazijo pri tej divjadi. Seveda je letos bolezen, ki jo povzročajo želodčno-črevesni zajedalci, bolj razširjena zaradi blage zime, večje številčnosti divjadi – preživele so tudi živali, ki bi v ostrejši zimi poginile – in nadvse ugodnih vremenskih razmer marca in aprila za razvoj ličink omenjenih povzročiteljev. Naj omenimo tudi možnost prehajanja nekaterih vrst trihostrongilidov s pašne drobnice; ličinke teh zajedalcev so namreč v iztrebkih teh prežvekovalcev prezimile. Ličinke ostertagij na primer prenesejo tudi temperaturo – 20 °C. Povzemamo tudi podatek, da domači in divji prežvekovalci s travo požrejo tudi do 600 000 ličink trihostrongilidov na dan. Za bolezen so najbolj dovzetne mlade živali, ki še niso razvile odpornosti proti novim invazijam.

V tem sestavku želimo prikazati nekatere ugotovitve, do katerih smo prišli pri pregledih raztelešenih divjih prežvekovalcev v naših zemljepisnih in podnebnih razmerah in v drugih za razvoj želodčno-črevesnih zajedalcev značil-

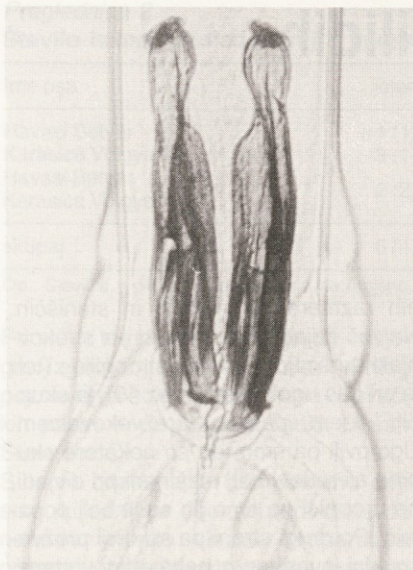
nih razmerah v loviščih in staniščih. Največ zajedalskih vrst, ki jih strokovnjaki uvrščajo med trihostrongilide (teh je pri nas ugotovljenih čez 40), je skupnih vsem pašnim prežvekovalcem. Ugotovili pa smo, da so nekatere skupine ali rodovi bolj razširjeni pri divjadi, pri drobnici pa smo jih našli bolj posamič. Po drugi strani pa so divji prežvekovalci invadirani z nekaterimi vrstami, ki so veliko bolj pogoste pri drobnici in pri govedu; ti zajedalci spadajo med strongilide. Menimo, da ne bo odveč, če v sestavku omenimo tudi rodove teh zajedalcev. Za divje prežvekovalce so značilni rodovi *Spiculoptera*, *Apteragia*, *Marshallagia* in *Teladorsagia*, našli pa smo tudi predstavnika rodov *Rinadia* in *Skrjabinagia*. Med ostertagijami je pri srnjadi več vrst *Ostertagia leptospicularis*. Med strongilidi, ki so pri divjih prežvekovalcih bolj redki, so pa razširjeni pri drobnici, omenimo vrsto *Chabertia ovina*. Zanimivo je, da so prišli do podobnih rezultatov tudi v Švici, Avstriji in na Češkoslovaškem. Avtorji teh raziskav so Dollinger, Kutzer, Hinaidy, Prosl in drugi. Kako naj ocenjujemo škodljivo delovanje omenjene skupine želodčno-čreves-

Spiculoptera spiculoptera, rep samca

Rinadia mathevosi, rep samca

Ostertagia occidentalis, rep samca

snih zajedalcev, ki je bolj značilna za divje prežvekovalce? Menimo, da vsi ti zajedalci povzročajo približno enake spremembe na sluznici siriščnika in črevesa, kot jih poznamo pri ostertagijah. Vsi zajedalci so krvوسي; njihove ličinke takoj po invaziji poškodujejo sluznico in njene žleze, kar povzroči izrazite prebavne motnje, spolno zreli zajedalci pa povzročajo krvavitve po sluznicah, kar je osnova za slabokrvnost. Kot vse druge ostertagije so tudi te skupine zajedalcev znane po tem, da ličinke lahko prezimijo v velikem številu, kar je dokazal tudi Prosl v nekaterih alpskih loviščih. Ostertagije

Marshallagia marshalli, rep samca

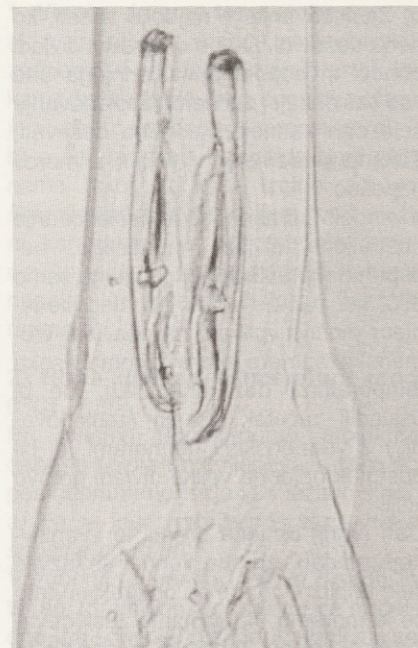
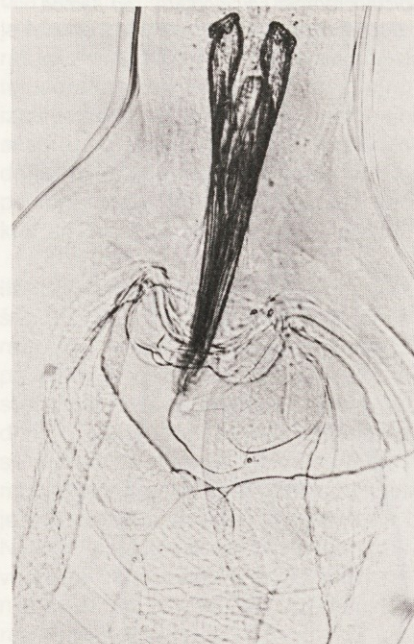

ležejo srednje veliko število jajčec, vendar je njihovo število v naselišču navadno visoko. Zato je tudi število jajčec na gram iztrebkov zelo visoko, tudi do 1500 jajčec. Za invazije je značilno še, da je srnjad zaradi svojega načina življenja in vedenja bolj dovzetna za okužbo. Število jajčec in ličink teh zajedalcev v ožjem stanišču srnjadi hitro narašča. Ko povprečne temperature dosežejo 13,5 °C in več, dozori ličinke v nakopičenih jajčecih, zato so dnevni odmerki za srnjad izredno visoki. Pri nas smo opravili nekatere študije, ki kažejo, kako se širijo trihostrongilidi pri naših podnebnih razmerah na posameznih območjih predalpskega sveta, Panonske nižine in kraškega območja. Rezultati so prikazani v tako imenovanih bioklimatogramih, ki jih uporabljamo pri načrtovanju zatiranja želodčno-črevesnih invazij pri pašnih domačih prežvekovalcih.

Pri tem smo opazili nekatere razlike glede ugotovljenih vrst zajedalcev in njihovega števila pri posameznih vrstah divjih prežvekovalcev. Tako je bilo pri srnjadi več vrst zajedalcev, ki so značilni za drobnico, kot pri gamsu in muflonu ter kozorogu.

Na koncu naj ponovimo, da je vrsta *Haemonchus contortus* s siriščnika divjadi in drobnice pri nas še vedno pogosta. Zajedalce najdemo v velikem številu, tudi po več tisoč osebkov pri enem samem gostitelju. Dvesto samic tega zajedalca izleže enako število jajčec kot 10 000 samic drugih trihostrongilidov. To je tudi razlog, da se zajeda-

Haemonchus contortus, rep samca

Skrjabinagia kolchida, rep samca

lec tako naglo širi. Travná ruša postane z ličinkami zelo obremenjena, zajedalec pa za razvoj potrebuje višje temperature, zato se širi tudi poleti. Zato ni čudno, da je za pogine srnjadi v spomladanskem času kriv največkrat prav ta zajedalec. Pri oboleli divjadi sta močno zaznavni slabokrvnost in vodenica pod spodnjo čeljustjo.

Drevesa in grmičevje v loviščih

DIVJI (*Aesculus sp.*) in
DOMAČI KOSTANJ (*Castanea sp.*)

V toplem, zmernem pasu Evrope, Azije, Severne in Južne Amerike raste okrog 25 vrst listopadnega drevja ali grmov – divjih kostanjev iz družine *Hippocastanaceae*. To so dokaj hitro rastoča drevesa, ki najbolje uspevajo na globljih zmerno vlažnih zemljiščih, prenesejo pa tudi bolj suha tla.

Divji kostanj dobro prenaša mestno in industrijsko okolje ter ni občutljiv za bolezni in škodljivce, niti za obgrizovanje. Plodovi so veliki, bodičasti, pa tudi gladki, z velikimi semeni – kostanji. Drevo ima navadno kratko deblo, ki je dobro vsidrano v podlago z okroglimi koreninami (koreninski sistem je bogato razvejen).

Zaradi goste krošnje pod kostanjem ne raste podrast drugih drevesnih vrst, pa tudi ne zelišča. Semena (kostanje) lahko sejemo takoj jeseni po dozorevanju ali po stratifikaciji spomladi (marca ali aprila).

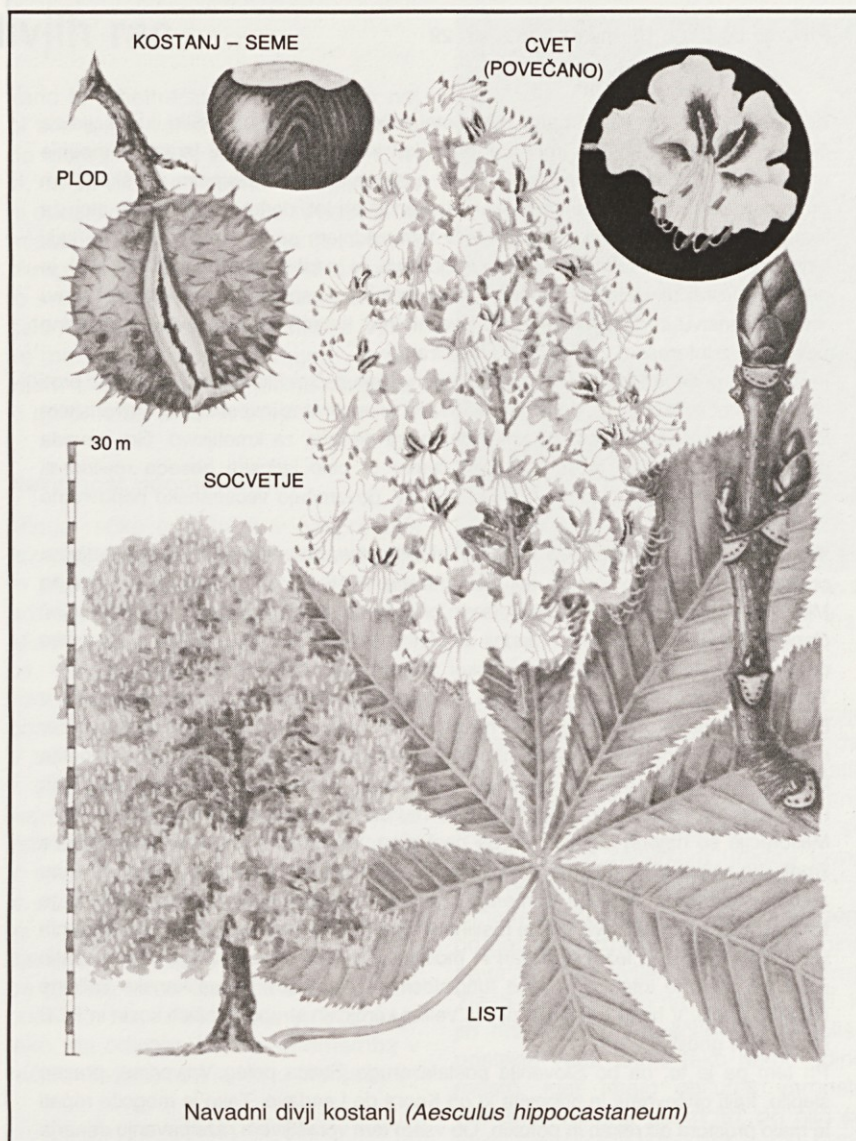
Za divjad so divji kostanji zelo pomembni, saj so zanjo nezamenljiva koncentrirana hrana. Zato moramo te vrste saditi tako, da čimprej in čimbolj razvijejo plodove. Torej jih zasajamo kot posamična drevesa ali v drevoredih. Ker ima kostanj veliko krošnjo, mora biti med posameznimi sadikami 15 m razmaka.

Pri nas je najbolj znan in pogost navadni divji kostanj (*Aesculus hippocastaneum*), ki v naravi raste v Bolgariji, Grčiji in naprej proti vzhodu. Pri nas se pojavlja spontano v kanjonu Črnega Drima pri vasi Lukovo, kjer raste tudi visoko v gorah.

To je gsto, hitro rastoče drevo, ki zraste 30 m visoko in prav toliko na široko. Najbolje uspeva na naravnih lahkih zemljiščih s povprečno do nižjo vlažnostjo. Dobro prenaša onesnaženost zraka in mraz, kjer ne raste v vlažnih območjih.

Kostanj začne razvijati plodove, ko je star 10–15 let in ima že dovolj široko krošnjo.

Olisti se maja, jeseni pa listje razmerno hitro odpade. Cveti v socvetjih, visokih 20–30 cm. Cvetovi so beli z

rdečimi in rumenimi pegami. Pojavljajo se maja in junija, včasih pa tudi spet jeseni. Plodovi so veliki, bodičasti mešički, s premerom 5–6 cm. V njih so bleščeča semena, ki dozorevajo avgusta do septembra, odpadajo pa oktobra.

Poznamo tudi kulturne oblike, ki so prav tako primerne za vnašanje v lovišča, in oblike z visečimi vejami ali z ozko piramidasto krošnjo, zaradi česar jih lahko zasajamo bolj na gsto.

Aesculus hippocastaneum x *pavia* je križanec (hibrid) med pravkar opisano vrsto in divjim kostanjem (*Aesculus pavia*), ki izvira iz jugovzhodnega dela ZDA. To je prav tako hitro rastoče drevo, ki zraste 20 m visoko, krošnja pa je široka okrog 13 m. Rad ima normalna do težka tla. Ozeleni približno

dva tedna kasneje kot navadni divji kostanj (torej maja) in tudi listje mu odpade kasneje. Socvetja so visoka do 12 cm, cvetovi pa svetlo do žareče rdeče barve. Dozorevajo avgusta in septembra. To drevo je primerno za saditev v drevorede ali posamezno. Tudi pri tej vrsti poznamo kulturne oblike, ki so prav tako primerne za lovišča. *Aesculus octandra* izvira iz Severne Amerike. Tudi to je hitro rastoče drevo, visoko 20 m. Ima bele cvetove, ki se pojavijo junija do julija. Plodovi merijo v premeru 5–6 cm.

Aesculus parviflora je gost grm, doma iz jugovzhodnega dela ZDA. Zraste do 4 m visoko, krošnja pa je široka okrog 10 m. Olisti se maja. Socvetja so visoka 30 cm in so sestavljena iz belih cvetov (julij do avgust). Plodovi so

Čudne stvari na ptujskih njivah

Povzeto po Delu, 18. marca 1989, str. 29

Ko je Franc Milošič sredi marca v sobotni prilogi objavil svoje »Štiri ilustracije za čitanko o melioracijah«, je imel bolj prav, kot je sam domneval. Izrazil je mnenje prizadetih kmetov, stališča javnosti, ki nasprotuje tem razsipnim in škodljivim gradnjam, stališče konference o okolju izpred dveh let, domneval je le, da stoji za temi gradnjami biotehniška stroka. In v tem zadnjem se je temeljito zmotil, kajti lanski posvet na Biotehniški fakulteti v Ljubljani, ki je bil namenjen prav tej temi, je pokazal, da velika večina biotehniških strokovnjakov nasprotuje temu šarlatanskemu megalomanstvu in ga zagovarjajo le dva ali trije, katerih raziskave so neposredno povezane z interesom za njegovo financiranje.

In poleg tega se je tudi že pred dobrim letom v skupščini Slovenije dvignil glas proti v nebo vpijočemu dejstvu, da tako imenovane »nepovratne investicije« v slovenskem kmetijstvu znašajo že več kot polovico vsega denarja za kmetijstvo. Gre seveda predvsem za prav te melioracije, pri čemer je celo latinska beseda meliorati posiljena, saj gre za gradnje, ki peyorirajo oz. povzročajo večstransko nepovratno škodo.

Vendar niso zalegla opozorila v skupščini Slovenije, ne večinska nasprotovanja na posvetovanju na Biotehniški fakulteti, ne na konferenci o ekologiji in celo na Milošičevo pisanje se je pojavil v pisnih bralcev 29. aprila zavajajoč in ponarejajoč članek Teobalda Belca, ki je »zadnji dve leti zaposlen« tam v Ljubljani, blizu žaklja denarja, iz katerega dobiš toliko, kolikor melioriranih hektarjev oblubiš.

Trmoglavo vztrajanje pri zgrešenem, potratnem in škodljivem načrtu melioracij v Sloveniji, ki mu je bil cinično nadet naziv »zeleni plan«, saj gre za pustošenje, sicer nima nikakršnih racionalnih argumentov, je pa operto na velikanske finančne apetite lobbyja slovenske agrarne industrije, ki to veliko operacijo dirigira, jo prek svojih medijskih reprezentantov zagovarja in se mu od nje cedita med in mleko.

Melioracije so najprej izgovor, ne pa posledica, za industrijsko pozidavo najboljšje kmetijske zemlje, ker zakon industriji predpisuje, da lahko pozidava le, če pozidano zemljo nadomesti. Nadalje pomenijo uničenje največjega narodnega naravnega bogastva, saj od vseh živalskih in rastlinskih vrst živi 80 odstotkov prav v neokrnjenih vodotokih in ob njih ležečih čretah in močvirjih. Na teh puščastih njivah je nadalje potrebna izredno intenzivna raba fungicidov in herbicidov ter velikanske količine umetnih gnojil. V hrani s takšnih njiv je veliko kemičnih strupov, težkih kovin in PCB iz umetnih gnojil.

Pri tem pa je to, da bo Slovenija postala druga žitnica poleg Vojvodine, prazno slepilo, kajti gričevnata in hribovita je od Kopra do Lendave. Tako je mogoče ropati le malo prostora ob rekah in potokih. Ob vsem tem vprašljivem razsipavanju denarja v času, ko je drugod stiska, pa so cene kmetijskih pridelkov dolgoročno daleč nižje od stroškov, tako vsak dan umirajo številne kmetije v hribih in v slovenskem gričevju, čeprav prav te dajejo ekološko kakovostno hrano in pozelenjujejo deželo. Za učinkovit sistem subvencioniranja njihove kmetijske proizvodnje in izgradnjo komunalne infrastrukture po vsej Sloveniji pa ni denarja. Kajti s stališča lobbyja agrarne industrije je preživetje slovenskega kmečkega življa prav tako nepomembno kot kakovost kmetijskih pridelkov, da o pomenu naravnega bogastva sploh ne govorimo. Franc Milošič je s svojim pretresljivim člankom o melioracijah vložil kamenček v ta mozaik. Ker pa se agrarni lobby ni pripravljen odpovedati svoji fatamorgani in udobju, mu je Belec očital ihtavost in nestrokovnost. Sam je potem natresel kup na videz natančnih računov o koristnosti teh posegov, potem pa sklenil, da »upa, da ta izračun, najsi je še tako približen, nepopoln in morda ekonometrijsko preveč poenostavljen, govori o upravičenosti vlaganja.« Ne, spoštovani zagovornik melioracij, vaše upanje je prazno. Račun, ki upravičuje melioracije in komasacije, je res nadvse približen, nepopoln in poenostavljen, kar ste vse zaslutili. Zato ga bo treba čimprej prečrtati in rešiti slovensko narodno naravno bogastvo vodotokov in močvirij, kulturo kmečke obdelave zemlje v gričevju in hribih in ekološko neoporečno kakovost kmetijskih pridelkov.

Leo Šešerko, Ljubljana

rjavo zeleni. V nasprotju z drevesnimi vrstami, ki smo jih našli, ta **grm** lahko razmnožujemo tudi na druge načine.

Marsikdo ne pozna razlik med divjimi in domačimi kostanji. Vendar pa moramo povedati, da spadajo domači kostanji v drug rod (*Castanea*). V zmernem pasu severne zemeljske poloble raste okrog 10 vrst domačega kostanja. Tudi ti kostanji so listopadna drevesa in grmi. Radi imajo globoka in težka tla z malo kalcija. Najbolje uspevajo na zavarovanih toplih legah, kjer ni spomladanskih in jesenskih nizkih temperatur. Na sončnih legah prenašajo tudi mestna okolja.

Pravi kostanj (*Castanea sativa*) raste v naravi v južni Evropi, severni Afriki in na Kavkazu. Severna razširitvena meja poteka čez Švico, južno Tirolsko, Koroško in avstr. Štajersko do Madžarske. To je srednje hitro rastoče drevo, ki zraste čez 30 m visoko in razvije do 20 m široko krošnjo. Rad ima kiselkasta, vlažna zemljišča na toplih, sončnih mestih, raste pa tudi v polsenci.

Olisti se maja, listi pa jeseni odpadejo dokaj pozno. Moški cvetovi na zgornjem in ženski cvetovi na spodnjem delu osi socvetja se razvijajo samo na višjem delu močnejših poganjkov in to junija do julija. Redkeje so moški cvetovi v posebnih resah. Cvetovi so belkasti do rumeno zeleni. Plodovi so veliki rjavkasti kostanji (po 1–3), zavarovani z bodičasto lupino (ježico), ki počí, ko dozori, na dva do štiri dele. Dozorevajo septembra, pobiramo pa jih oktobra. Če jih skuhamo ali spečemo, so užitni. Ta vrsta, pa tudi ameriški, japonski, kitajski in še nekaj drugih kostanjev, se kultivirano pojavljajo v številnih oblikah in varietetah. Nekateri med njimi so primerni tudi za vnašanje v naša lovišča.

Sadimo jih posamično ali v drevoredih, lahko pa tudi v obliki gozdičkov. Plodove razvijejo navadno šesto leto. Kostanjev les je zelo primeren za izdelavo biotehničnih objektov, zato je za lovišča nadvse primeren.

Z. T.

Sposobnost letanja divjih rac

Lov na divje race je bil vedno cenjen lovski užitek, pri katerem mora lovec pokazati vse svoje veščine. Dokaj majhen odstrel glede na številčnost te pernate male divjadi že od nekdaj dobro poznamo, in sicer po izgovorih lovcev, da so se race vedno dvigale predaleč ali letele previsoko ali pa prehitro. Pri umetni zreji rac mlakaric se položaj danes ni veliko spremenil, čeprav se v nekaterih zrejih centrih za race mlakarice pojavlja problem – slabo letanje umetno zrejenih rac.

O tem je pisal inž. Jirži Havlin v Myslovosti 7/87.

Najprej so v ČSSR začeli reševati to težavo pri teži rac mlakaric, ker so nekateri menili, da je to vzrok za slabo letanje. Iz raziskav, ki so jih opravili, pa so ugotovili, da telesne teže mlakaric med letom zelo nihajo. Ko se odpre lovna sezona na to vrsto, tehtajo okrog 1 kg. Racmani so v glavnem tudi težji, race pa tehtajo navadno nekoliko manj kot 1 kg. Največja teža v naravnih razmerah je 1,5 kg.

Nato pa se med lovno sezono teža mlakaric postopoma dviga. Na koncu lovne sezone so race povprečno težje kakor na začetku. Pri tem so tudi ugotovili, da je sposobnost letanja na koncu lovne sezone veliko boljša in da so rezultati odstrela precej slabši, čeprav so race težje. Žal pa še nimamo podatkov o težah odstreljenih divjih rac mla-

karic iz umetne zreje. Po trditvah naj bi bile težje, vendar tega avtor članka ne more potrditi iz svojih izkušenj. Pravi, da pri teži med obema kategorijama ni opaziti očitnih razlik. Če bi naseljene mlakarice v času lova nanje tehtale okrog 1500 g, kar bi bilo maksimalno, to samo po sebi ne bi bistveno zmanjšalo njihove sposobnosti letanja. Vzroke moramo torej iskati drugod – predvsem v spremembni načina življenja, ki ga prinaša umetna zreja.

Nevarnost udomačevanja

Mlade račke (mahovci) v nasprotju s fazančki takoj po izvalitvi dobro bežijo in plavajo, peruti pa se jim razvijajo pozneje. Letati začnejo šele, ko so telesno zrele, torej stare okrog 2 meseca. V naravi skrbi za račke raca in jih vodi, dokler niso sposobne letati. Pogosto se družinica drži skupaj tudi dlje. V tem času skupaj išče hrano in kritje v goščavju, v vodi, ob bregu ali na kopnem. Na odprti vodi jih le redko vidimo, v glavnem samo takrat, kadar jo preplavajo. Račke se z raco potepajo daleč okrog mesta, kjer so se izvalile. Ko začnejo poskušati letati, se iskanje hrane še podaljša, na odprto vodo pa pridejo le od časa do časa, in tam počivajo. Na vznemirjanje se odzovejo tako, da odletijo. Velika sprememba v račjem življenju pa je letno menjavanje

V naravi skrbi za račke raca, ki jih vodi, dokler niso sposobne letati Foto B. Krže

perja (golitev), ko divje race izgubijo sposobnost letanja (julij–avgust). Tedaj se skrivajo v gostem močvirnem rastlinju. Sposobnost letanja je zmanjšana tudi kratek čas po golitvi. Ta čas se ujema tudi z začetkom uradne lovne sezone na race mlakarice.

Umetno zrejene račke živijo v povsem drugačnih razmerah in se samostojno navajajo na življenje (brez matere). Zlasti se zelo hitro navadijo na ljudi, ki jih hranijo. Po izpuščenju iz zrejalšč postane voda zanje tako rekoč edino mesto, kjer imajo občutek varnosti. Stik s človekom, psom itd. pri njih še zdaleč ne izzove tako velikega občutka nevarnosti kot pri divjih racah mlakaricah. Račke iz zreje se lahko navadijo celo na to, da jemljejo ljudem hrano iz roke in zanje tudi prosijo. To se vreže globoko v ptice in se nato podeduje na vse naslednje potomstvo, tudi na potomstvo, ki se nato spet izvali v divjini. Takšne primere v lovstvu dobro poznamo. Na ribnikih in vodah je bilo še pred 10–15 leti težko opaziti družino divjih rac mlakaric, približati pa se jim sploh ni bilo mogoče. Danes pa posamezne race svoj podmladek pripeljejo do vikendov ob vodi, do ljudi, ki jim mečejo ostanke hrane.

Samo pravilna gojitev bo dajala divjad

Kaže torej, da so glavni vzroki »neletanja« umetno zrejenih divjih rac mlaka-

Na odprti vodi prave race le redko vidimo, povsem drugače pa je z umetno zrejenimi

Foto A. Gergar

ric navajenost na ljudi (udomačenje), dovolj hrane v bližini in občutek popolne varnosti na vodi nedaleč od brega. Skratka, mlakarice ne čutijo potrebe po letanju, niti tega, da bi razvile svoje letalne sposobnosti. Povsem mogoče je, da katera rasa iz umetne zreje do lovne sezone sploh nikoli ni poletela (čeprav so dovolj odrasle in sposobne za letanje)! Zakaj bi pravzaprav morale leteti do neznane in verjetno nevarne okolice, ko pridejo lovci in jih hočejo streljati, saj se doslej lovcev sploh ni bilo treba bati!?

Kako to bridko napako umetne zreje popraviti? Če je to, da race ne letajo, posledica spremenjenega načina življenja in navad, moramo ti stvari spremeniti. Ključ do rešitve tega problema je v vrnitvi v stanje, ki bo kar najbolj podobno naravnim razmeram. Predvsem moramo kar v največji meri zmanjšati navezovanje na ljudi, vključno z vodjo zrejalšča, in to že od prvega dneva po izvalitvi rač. Hranjenje in napajanje v zrejalšču bi moralo biti urejeno avtomatsko, torej bi morali krmilnice polniti od zunaj in ne prihajati v zrejalšče. Med račke bi morali priti le tedaj, če bi bilo to neizogibno (npr. zaradi nadzora zdravstvenega stanja). Prav tako bi morali račke po izpuščanju na vodo hraniti v večjih časovnih presledkih in iz kritja (v temi). Tako mora delati seveda tudi vodja zrejnega centra. Poleg tega bi moral imeti tudi navodilo, da od časa do časa umetno povzroči nevarnost, na primer tako, da se do rač grdo vede.

Hrano bi morali postopoma pokladati vedno dlje od vode, dostop do nje pa

otežiti z ovirami, ki bi jih račke premagale samo tako, da bi poskusile leteti (nekaj metrov). Račke bi morale občasnno vznemirjati tudi tako, da ne bi mogle najti zavetja v vodi. Ko bi tako dosegli, da bi si race pridobile sposobnost letanja, bi jih morali tudi prisiliti, da bi se zvečer udeležile preleta, kot to delajo prave divje mlakarice. Sprememba načina življenja, in to predvsem v opisani smeri, nikakor ni lahka naloga. Včasih takšen poskus spremljajo večje težave kot samo uva-

janje uspešnega umetnega zrejanja mlakaric.

Lovcev nikakor ne sme zanimati le »produkcija« velike količine divjadi, ampak tudi kakovostna divjad, dobro povezana z naravo, ki je seveda **še vedno divjad**. Le takšna divjad, ki ni podobna domači, daje pravemu lovcu pravi užitek pri lovu. Izpuščena divjad mora obogatiti naravo in je ne sme spreminjati, kar nam mora biti pri umetnem zrejanju divjadi poglaviti cilj!

Z. T.

Primernost habitatov in uspeh izpuščanja mladih fazančkov

Vsi vemo, da so rezultati izpuščanja fazanjih kebčkov v naša lovišča dokaj slabi. Sodobno lovstvo se vse bolj nagiba k naravni gojitvi fazanov, za katero pa bomo morali najprej urediti primerne habitate v loviščih. Vzrok za nezadovoljstvo pri izpuščanju fazanjih kebčkov so poslabšane življenjske razmere za fazana v njegovem okolju in slaba kakovost umetno zrejenih fazanjih kebčkov. Nekatere pomanjkljivosti, povezane s prilagajanjem kebčkov zaradi obeh vzrokov, sta v ČSSR analizirala lovska strokovnjaka inž. František Havranek in inž. Bohumil Volf. Svoje poglede sta objavila v češkem lovskem časopisu Myslivost 6/87. V skrajšani obliki si oglejmo njune zanimive ugotovitve.

Kakovost izpuščenih kebčkov

1. Predvsem se moramo zavedati, da fazanji kebčki iz umetne zreje nujno potrebujejo vodstvo fazanke, ki bi usmerjala njihovo vedenje pri napadih plenilcev, neustreznih vremenskih razmerah in seveda pri iskanju hrane. Nekatera opazovanja so potrdila, da navzočnost fazanke (matere) in vodenje kebčkov močno pripomoreta k uspešnejšemu razvoju življenjsko pomembnih refleksov in k telesnemu razvoju (operjenost itd.).

2. Temperature, primerne za umetno zrejo fazanjih kebčkov, v zrejenih centrih pogosto presegajo. Fazančki so zato prenežni in se kasneje zelo težko prilagajajo. Primeri mladičev domačih živali so pokazali, da so se v zimskem času lahko hitro prilagodili nizkim temperaturam samo tisti, ki so se morali že v zgodnji mladosti prilagajati mrazu. Takšne živali imajo kasneje bolj razvito

sposobnost prilagajanja kritičnim temperaturam (temperaturam v zimskih razmerah, ko prihaja do podhladitev – hipotermije in tudi do poginov).

3. Pri umetni zreji radi pozabljamo na pomen prenočevanja kebčkov. Po opazovanjih začno fazančki v naravi prenočevati na vejah že, ko so stari tri tedne. To ni zelo pomembno samo zaradi varstva pred plenilci, ampak tudi zaradi uravnavanja telesne temperature (termoregulacije). Najmanjša pritalna temperatura v juniju in juliju je okrog 5 °C nižja kot nad tlemi.

Kebčki, ki se v zgodnji mladosti niso naučili prenočevati nad tlemi, se tega ne bodo nikoli več naučili (tudi kot odrasle ptice ne!). V naravi so takšne živali po izpustitvi izpostavljene plenilcem, poleg tega pa tudi nizkim temperaturam, na katere niso dobro prilagojene.

4. Poleg vsega tega pa delujejo na kebčke tudi številni psihični dražljaji, tako pri prevažanju v lovišča in pri spremembi okolja kot tudi kasneje pri prehodu v lovišče. Pri transportu domače živine včasih uporabijo pomirjevalna sredstva, ki omejujejo stres in zmanjšujejo izgube. Pri gojitvi fazanov pa takih pomirjeval seveda ne uporabljamo.

Ko prepeljemo fazančke v voljero, se poruši socialna sestava jate, kar poveča pritisk na živčni sistem, ki lahko izzove močnejši kanibalizem. Zato dnevni prirastek fazančkov takoj po izpustitvi v voljero upade do 23 %. Vsa dela v voljeri s fazančki moramo opravljati kar se da mirno in nadvse pazljivo. Pri dokončni izpustitvi fazančkov v lovišče se negativnim vplivom pridruži tudi sprememba hrane, zato vedno

Na poti k mladičem

Foto J. Papež

izpuščajmo le tiste živali, ki so zares v dobri telesni kondiciji.

Če se v voljeri pojavi kanibalizem, je najprimerneje, da izpustimo iz voljere skupino najmočnejših fazančkov, ki se bodo v okolici voljere dobro prilagodili. Pri slabotnejših fazančkih, ki jih bomo pustili v voljeri, kanibalizma ne bomo več opazili, saj bodo imeli na voljo več prostora. Fazančki v voljeri se bodo telesno okrepili in se kasneje, ko jih bomo izpustili v lovišče, pridružili izpuščenim fazanom ter se hitro prilagajali. Povsem napačno je, če pri pojavu kanibalizma hitro izpustimo vse fazančke naenkrat.

Vse te pomanjkljivosti pri umetni gojitvi fazanov deloma pojasnjujejo nekatere dosedanje neuspehe pri izpuščanju fazanjih kebčkov v lovišča. Nekatera spoznanja o vzrokih poginov pri izpuščenih fazančkih potrjujejo pomen fiziološkega stresa, ki nastane zaradi spremembe okolja. Ameriški raziskovalci so z raziskavami dokazali, da je od 226 izpuščenih fazančkov v prvih dveh tednih po izpustitvi v lovišče kar 42 % postal plen plenilcev, 29 % jih je poginilo zaradi najrazličnejših poškodb (rane) in 28 % zaradi šoka, ki ga je povzročila nenadna sprememba življenjskega okolja ter sprememba prehrane. Fišer in Hanuš navajata za češke razmere, da je pri izpuščenih fazančkih treba računati kar z 20-odstotnimi izgubami zaradi spremembe okolja, 10 % pa poberejo plenilci.

Kakovost okolja za izpuščanje fazančkov

Sedanje naravno okolje je pretežno takšno, da tudi pri fazančkih, ki so se izvalili v naravi, prihaja do velikih izgub. Umetno zrejeni fazančki so še veliko manj odporni, njihove kakovosti pa ne moremo bistveno povečati. Edina mogoča pot za njihovo večje preživetje je povečana skrb za pravilno izpuščanje in izboljšanje življenjskega okolja fazanov v lovišču (predvsem v tistih predelih, kjer jih izpuščamo).

Čeprav smo o teh zadevah govorili že nič kolikokrat, pa imajo lovci še vedno precej napačne predstave o tem in pri ukrepih v loviščih še vedno delajo napake.

1. Napačno je, če voljero postavimo v tistem delu lovišča (ki je sicer primeren), v katerem je tudi sicer najnižje število »divjih« fazanov. Takšne napake se dogajajo zato, ker želijo nepoučeni lovci prazen del lovišča popestriti s fazani, po drugi strani pa se nekateri bojijo, da bi z zrejenimi fazani škodili naravni gojitvi fazana.

Avgustovski fazan med menjavanjem perja

Foto I. Napotnik

Toda velikokrat se je že pokazalo, da bodo tam, kjer se je zmanjšala številčnost naravnih fazanov, tudi izgube pri umetno zrejenih fazanih največje. Zato je veliko primerneje, da fazančke izpuščamo v območje z največjo številčnostjo naravnih fazanov, od koder se bodo nato sami širili v manj primerna stanišča. V takšnih staniščih se odrasli fazani lažje prilagodijo kakor komaj izpuščeni fazančki.

2. Če smo se torej odločili za ureditev voljere v delu lovišča z najvišjo gostoto naravnih fazanov, moramo paziti še na to, da bo to po možnosti na južnih legah, da je tam primerna povezanost z gozdíci in remizami, da je v bližini naraven vodni vir, da tisto območje najmanj vznemirjajo ljudje, da so tla primerna in lahko uredimo tudi krmno njivo, da je tisto območje kar se da odmaknjeno od naselij in da v bližini ni preveč kmetijskih monokultur.

3. Razmere za prenočevanje so večinoma ustrezne, če je na voljo nekaj krošenj višjih dreves, ki izrazito omejujejo rast podrasti pod seboj in v bližnji okolici. V okolici naj rastejo zelne rastline, ki so glede kritja in prehrane za majhne fazanje kebčke v prvih dneh po izpustitvi seveda najboljše. Zaradi vsega naštetega moramo posvetiti veliko pozornost sestavi etaže grmičevja, ki raste v izbranem območju. Pri tem se ravnamo po načelu, ki ga je strokovno določil nemški avtor Granlich: »Zgoraj svetlo, spodaj gosto.«

Podrast črnega bezga moramo stalno pomlajevati in ta biotop bogatiti še z drugimi vrstami plodonosnega grmovja, ki jih priporočamo tudi v naši reviji.

To so npr. kalina, dren, robida, malina itd. V praksi je seveda zelo težko povsod zagotoviti kakovostne sadike vseh potrebnih vrst grmov. Najboljša rešitev

bi bila, če bi imele lovske družine svoje majhne drevsnice in bi vegetativno razmnoževale posamezne vrste grmičevja v lovišču. Na razvoj etaž zelnatih rastlin lahko vplivamo s saditvijo grmičevja, z redčenjem in pomlajevanjem, gnojenjem in s setvijo zelnatih rastlin. 4. Ko smo na površini, ki smo jo namenili za izpuščanje fazanov, uredili primerne etaže zelnatih rastlin, grmičja in visokih dreves, moramo napraviti v njih preseke, na katere namestimo krmilnice in napajalnike. Ne pozabimo tudi na majhno površino za prepelenje (kopa-

nje v pesku oz. mivki), kjer bodo ptice lahko dobile tudi majhne kremenčeve kamenčke za lažjo obdelavo hrane v »mlinčku« (mišičnemu delu želodca). 5. Opisani način ureditve teh površin za izpuščanje v lovski praksi seveda poznamo, a ga velikokrat ne upoštevamo. To velja tudi za lovskočuvaljsko službo. Lovci se v območjih za izpuščanje navadno zadržujejo le, ko fazančke hranijo in napajajo. Pri sedanji številčnosti članstva v LD pa bi morali organizirati stalen nadzor v tem delu, lovišča še mesec ali dva po izpustitvi

fazančkov, zlasti zgodaj popoldne in zvečer. Izgube zaradi plenilcev in divjih lovcev lahko namreč močno zmanjšajo rezultate akcije izpuščanja. Poleg tega moramo nujno tesno sodelovati s kmetovalci in preprečiti škode na divjadi, ki pogosto nastanejo pri košnji nekaterih poljedelskih kultur, ki rastejo ob površini za izpuščanje. Če se ne bomo dosledno ravnali po opisanem načinu, ne bomo nikoli dosegli zadovoljivih rezultatov pri uvajanju umetno zrejenih fazančkov v naravno lovišče.

Kako lovijo drugi

ČSSR

Priznani lovski strokovnjak Zdenek Fišer iz Češkoslovaške pravi, »ni več tako bogatih krožnih lovov na zajca, kakršne smo imeli v severni Češki še pred petnajstimi, dvajsetimi leti. Nekoč je trideset lovcev s prav toliko gonjači dopoldne odstrelilo tisoč in več zajcev!« Danes pa, pravi, »v tem lovišču je vse enako, toda če ulovimo dvesto zajcev, je dobro!«

Mislim, da tudi to ni malo, vendar pa so bili včasih lovi, ki se nikoli več ne bodo ponovili. Vse človeštvo že plačuje, ali bolje, šele začenja plačevati davek civilizaciji. Umazane in zastrupljene vode, nasmeteni in zanemarjeni gozdovi in polja... Toda češkoslovaško lovstvo – pravijo, da je najboljša na svetu – se ne vda tako zlahka.

Lovišča

Velika tradicija, urejena lovišča, več inštitutov, specializiranih za lovstvo, z odličnimi strokovnimi kadri. Opravljajo podrobne raziskave, na primer o problemu zniževanja številčnosti jerebic, in sicer raziskujejo stvari z več vidikov hkrati: ekologijo, reprodukcijo, naravno ali umetno, odnos do agrokemizacije v kmetijstvu in podobno. Z jerebicami se ukvarja kar štirideset strokovnjakov po raznih inštitutih. Pravijo takole: »Moramo, saj smo pred vojno odstreljevali od dva do tri milijone jerebic na leto, danes pa število jerebic naglo upada, kmetijstvo je v nevarnosti...« Tako posredno povedo, da so pred obdobjem insekticidov, pesticidov in herbicidov, torej pred zloglasno agrokemijo v kmetijstvu, brez katere danes ne moremo, branili svoja polja s številnimi jerebicami. Za varovanje in zimsko prehrano jerebic pa je poleg lovske organizacije skrbelo z dokaj velikimi sredstvi tudi ministrstvo za kmetijstvo.

In kako lovijo češkoslovaški lovci danes? Katere vrste in kakšno številčnost divjadi imajo? Kakšen je sistem lova in kakšna je organizacija? Sistem lovstva in organizacija sta pravzaprav podobna našemu. Z lovišči, ki so velika nekaj tisoč hektarov, gospodarijo lokalne lovske organizacije. Z lovišči, ki so v okviru gozdarskih organizacij in so veliko večja, pa gospodarijo te organizacije. Poleg tega imajo tudi posebna lovišča, torej podobno kot pri nas. Lovci se svojih obveznosti do lovišča dobro in jasno zavedajo in se tako tudi vedejo. Lovišča so praviloma polna divjadi. Zimske obveznosti do divjadi opravljajo redno. Krmišč, opazovalnic in prež je povsod dovolj. Lovci so vzorno disciplinirani. Predobro se zavedajo, da bi bili z vsako napako hitro ob članstvo.

Tradicija

Število velike divjadi, predvsem v gozdnatih loviščih, je veliko. Jelenjadi, na primer, je toliko nad načrtovanim številom, da bodo

morali v naslednjih letih močno zmanjšati številčnost. To bodo seveda napravili na osnovi strokovne selekcije kakovosti, kar pa ne bo moglo ostati brez vpliva na zvišanje povprečne kakovosti trofej, s katero niso zadovoljni. Tudi srnjadi odstrelijo zelo veliko. Muflonov imajo največ na svetu, damjekov pa imajo veliko celo v neograjenih loviščih, in to z zelo močnim rogovjem. Na Češkoslovaškem pa imajo tudi še pravo divjino z gostimi planinskimi gozdovi in njihovimi prebivalci – medvedi, volkovi, divjimi petelinji, divjimi prašiči in drugo divjadjo. Risov je toliko, da jih za naseljevanje odlavljajo prav v slovaških planinskih območjih. Tudi naši risi, pred leti naseljeni na Kočevskem, so od tam.

O tradiciji lovstva na Češkoslovaškem je že toliko povedanega in napisanega, da je težko povedati še kaj novega. Veličastnih lovske trofeje, polnih sijaja srednjeveških velikašev in njihovih lovske trofeje, je toliko, da je o njih napisanih že nekaj knjig. Okrog teh dvorcev (in seveda v njih) je danes zelo razvit in tudi množičen lovni turizem, ki državi prinaša veliko deviz. V loviščih z veliko divjadjo ponekod še vedno lahko naletimo na ograjo obore, ki izvira iz petnajstega ali šestnajstega stoletja. Boljšo podobo o češkoslovaškem lovstvu kot z naštevanjem podatkov lahko dobimo iz opisa nekega tradicionalno dobro pripravljenega lova, morda prav lova na zajca, za katerega je največ zanimanja. Najprej je treba povedati, da se mala divjad po pravilu, brez izjem, lovi le na skupnih lovih, velika divjad pa samo posamično. Celotno divje prašiče le poredko lovijo na pogonih. Drugo, še važnejše pravilo je, da lov na zajca poteka na enem območju samo enkrat na leto. Lovišče razdelijo na toliko delov, kolikor je v letu predvidenih lovov na zajca. Tako vsak tak del lovišča samo enkrat na leto vznemirjajo z lovom. To je za zajca, ki ne prenaša vznemirjanja, še kako pomembno. Eden izmed vzrokov, da pri nas ni veliko te divjadi, je tudi pogosto vznemirjanje lovišča, ko se znajde v njem več ali manj lovcev in drugih uporabnikov prostora.

Lovijo s krožnim lovom, ki je praviloma zelo dobro pripravljen. Vodja lova je »lovni gospodar«; to je častni naziv, ki je zelo ugleden. Lovni gospodar vodi lov od jutranjega zbora lovcev z obveznim trobljenjem z lovske rogom in navodili za lov. Na njegov prvi znak z rogom med lovom lovci nehajo streljati v krog, na drugi znak pa preneha vsako streljanje, čeprav je zajcev v zaprtem krogu toliko kot v kipečem kotlu. Če se zgodi (a ne zgodi se, verjemite), da kdo prekrši ta pravila, ki so jih dobili z navodili, bo brez ugovora izključen iz lova.

Po lovu divjad obvezno razvrstijo za pozdrav lovini tako, da je vsaka deseta žival nekoliko pomaknjena naprej. Razvrščajo posebej zajce, posebej fazane in na posebej določenem mestu lisice. Na eni strani stoje v vrsti lovci, na drugi strani gonjači, poleg pa vsaj en rogist, ki v pozdrav lovini obvezno odtrobi znani »Halili!«. Čeprav pada v avgustu sneg ali se v januarju lomi nebo od grmenja, se lov brez tega pozdrava lovini ne konča.

Po ZOV – J. F.

Priprava lovskih trofejev

O pripravi lovskih trofejev smo v našem glasilu že nekajkrat pisali. Po svetovni lovski razstavi leta 1985 v Brnu so tej tematiki tudi na Češkem posvetili precej več pozornosti. V njihovem strokovnem lovskem tisku je izšel odličen članek ing. Bohumila Pražana z zoološkega oddelka Narodnega muzeja, z naslovom »Prepariranje lovskih trofejev v praksi« (Myslivost 1/86). Pisal je o napakah pri pripravi lovskih trofejev, o vzrokih za te napake in o tem, kako jih opravljamo. Na kratko se s tem seznanimo tudi mi!

NAPAKE:

Nepopolna odstranitev krvi: Povzroči potemnitev, temno sivo obarvanost kosti. To barvo kasneje zelo težko odstranimo. Kost navadno potemni takrat, če jo izkuhavamo, ne da bi jo vsaj 3 dni namakali v hladni vodi. Prav tako pa potemni prej, če smo pri obdelavi trofejev uporabljali vodo, obogateno z železom, ali uporabljali rjaste posode. Zato je bolje uporabiti mehčano vodo. Poleg tega je tudi bolje, če uporabljamo plastične posode.

Nepopolna razmastitev: V večini primerov razmastitev ni popolna, če pred izkuhavanjem iz nje ne odstranimo možganov. Količina maščob v kosti je odvisna tudi od telesne kondicije uplenjene živali. Odmaščujemo s tenzidi – milnico, temeljiteje pa z organskimi topili, npr. bencinom ali triklor-etilenom ali perkloretilenom.

Nepopolna obelitev kosti: Kost lahko obelimo še bolj s 3–10 % vodikovim peroksidom (H_2O_2).

Drugačna barva rože rogovja: Povzroči jo nepazljivost pri izkuhavanju lobanje in beljenju s H_2O_2 , ali pa, če je bila žival uplenjena v času, ko z rogovja še ni dodobra očistila mahu.

Čelni nastavki in rožišče smrdijo: Do te napake pride, kadar rogov (rožišča) (gams, muflon, kozorog) nismo sneli in kosti nastavkov temeljito očistili tkiva. Rogove lahko snamemo, če trofejo nekaj časa namakamo v topli vodi (rahlo segrevanje).

Čekani in zobje: Votli zobje skoraj vedno počijo in se deformirajo, če jih ne zalijemo z maso, ki se v votlini strdi (čisti poliester ni primeren!).

Na poškodbo (pokanje) največkrat vpliva nizka relativna vlaga zraka.

Odpadanje delov kosti: Majhne koščice lobanje ali kostni delčki (predvsem nosnih kosti) in zob radi odpadejo, ko se odpuščajo pri tako imenovani *maceraciji* in pri izkuhavanju lobanje (pri pripravljanju lobanje in pri lepljenju odpadlih delcev moramo biti zelo pazljivi, uporabljati moramo posebna lepila za lepljenje na suho kost in posebna za lepljenje na vlažno).

Mehanske poškodbe: Največkrat gre za nenamerne poškodbe, ki nastanejo pri pad-

cih. V takšnem primeru moramo pobrati prav vse delce, ki so se odlomili, in jih prilepiti nazaj s primernim lepilom (pri pripravah lovskih razstav in pri transportu ali prenašanju trofejev smo še vedno premalo pazljivi!).

Pri tem moramo tudi vedeti, kako krhke so lobanje posameznih vrst divjadi. Najbolj krhko lobanjo ima gams, sledijo pa divja mačka, srnjak, lisica, ris, jelen sika, belorepi jelen, jazbec, volk, damjek, navadni jelen, medved, kozorog, muflon, los in zober.

Srnjaka z izjemno zanimivim tritebelnim rogovjem je 4. 6. 1989 v lovišču LD Ribnica uplenil lovski gost iz Avstrije. Nenavadno rogovje je najbrž posledica mehanske poškodbe rožnice, je pa tudi sicer močno, saj so mu namerili 116,96 točke.

Foto B. Krže

Na svetovni lovski razstavi v Brnu je bilo veliko poškodb lobanj zaradi rezanja delov lobanje ali cele trofeje. Spodnji del lobanje režemo največkrat zato, da lažje odstranimo mesno in hrustančno tkivo (predvsem možgane). Če odstranimo le zgornjo čeljust oziroma nosni del lobanje, je zato sama lobanja manjša, obenem pa je videti večji trofejini del (npr. rogovje).

Kar zadeva dermoplastične preparate (preparirane glave z vratom) muflonov, gamsov, jelenov ipd., pa je veliko odvisno od umetniškega smisla in tehničnega znanja preparatorja.

Priprava lobanje kot lovske trofeje

Pri osteološki (koščeni) pripravi lobanje najprej odstranimo kožo, mišičje glave, oči in možgane. Nato odstranimo kri, razmastimo kosti in jih obelimo. Postopek se konča z loščenjem lobanje. Čeprav spada priprava lobanje med najbolj pogoste načine priprave lovske trofeje in je tehnologija dokaj preprosta, se v tem tehnološkem postopku še vedno prevečkrat srečujemo z izpuščanjem nekaterih pomembnih faz. Če se ne ravnamo po pravilnem receptu in ne delamo postopoma, bo trofeja preparirana nepravilno in nam ne bo v čast. Da bo napak pri tem manj, znova opišimo postopek.

S pripravami za prepariranje lobanje divje mačke, lisice, jazbeca, risa, medveda itd. začnimo čim hitreje po uplenitvi. Predvsem moramo paziti, da se plen ne začne kvariti (gniti) ali da se ne izsuši. V praksi se dogaja marsikaj (nekateri kuhajo cele glave – torej kar s kožo, mišičjem, možgani in očmi). Za uspešno pripravo za kuhanje je zelo pomembno, da poleg kože odstranimo tudi vse mehke dele, saj bomo le tako iz lobanje temeljito odstranili kri. Če krvi in maščob iz lobanje ne odstranimo temeljito, to kasneje povzroča v kosti temne, mastne madeže, ki nastanejo zaradi oksidiranih maščob – in ki jih kasneje ne moremo več odstraniti. Če je glava še pokrita s kožo in mišicami, krvi iz lobanjskih kosti ne moremo izprati, niti s tekočo vodo ne! Kri izpiramo iz lobanjskih kosti s hladno tekočo vodo. Postopek izpiranja mora trajati 3–6 dni. Če to ni mogoče, položimo lobanjo v posodo, in sicer vsaj 10 cm nad dno, jo podstavimo in nato nanjo nalijemo hladno vodo. Lobanjo v posodi podstavimo zato, da ne bi ležala v usedlini krvi, ki seda (obarja) na dno posode in ki bi zmanjševala učinke spiranja. Ko se krvna usedlina dvigne do lobanje, moramo vodo zamenjati; tako vodo menjavamo 1–2-krat na dan. Izpiranje naj traja tako dolgo, dokler krvna usedlina ne izgine. Postopek izpiranja krvi je hitrejši, če lobanjo izpiramo v hladni raztopini 1% natrijevega hidroksida. Ta postopek je podoben tistemu v vodi, le da je izpiranje končano že v eni uri.

Nato se odločimo za enega izmed treh mogočih načinov maceracije: *kemično, izkuhavanje ali biološko maceracijo*.

MACERACIJA

Kemična maceracija

Kemična maceracija (hidroliza beljakovin) je v bistvu preparacija na osnovi kemičnega razpadanja (odstranjevanja) mehkih tkiv. Ta metoda zahteva poleg natančno opravljene postopka tudi nekaj izkušenj. Poleg tega, da znamo določiti približno starost živali, moramo znati vzdrževati temperaturo in koncentracijo raztopine za maceriranje. Maceriranje opravljamo v 1% natrijevem hidroksidu ali v raztopini kavstične sode, ki jo segrevamo pri temperaturi (313 do 328 K) 40–55 °C. Temperatura mora biti ves čas, ko se mehki deli ločujejo od kosti, v teh mejah. Hidroliza poteka hitro, le pri starih živalih traja 2 do 4 ure.

Tkivo, ki se je odločilo, pri tem postopku najlažje odstranimo pod curkom tople vode in s ščetko. S to metodo si pomagamo predvsem pri pripravi lobanj zveri, divjih prašičev in vseh parkljarjev, ki nimajo rogovja. Ne smemo pa je uporabiti za tiste vrste, ki imajo rogovje, roglje ipd., saj natrijev hidroksid kvarno deluje nanje. Moramo pa opozoriti na to, da lahko pri površnem delu (temperatura in koncentracija!) pokvarimo celotno kost!

Izkuhavanje

Izkuhavanje je najpogostejši način priprave lobanje tiste divjadi, ki ima rogove ali rogovje. S to metodo dobimo na koncu čisto trofejo, in sicer počasi in z več truda kot pri postopku hidrolize beljakovin, vendar pa pri izkuhavanju kosti ne moremo kaj dosti poškodovati. Seveda pa se moramo tudi pri izkuhavanju držati pravilnega postopka.

Po končanem izpiranju krvi lobanjo splahnemo z vodo in jo postavimo v posodo, v kateri jo bomo kuhali in ki je napolnjena s čisto hladno vodo. Pristavimo na ogenj in zavremo. Če je lobanja rogata, moramo spodnje dele rogovja prevezati s povojem ali krpo, da se tam ne bi nabirala maščoba, ki se vedno nabira na površini, saj bi kasneje pustila na rogovju masten obroč. Plavajočo maščobo odstranimo npr. s papirjem, ki dobro vpija (pivnik), in sicer tako, da ga položimo na površino vode. Ko vpije maščobo, ga zamenjamo z novim.

Mišičje in vezivno tkivo pri izkuhavanju odstopa od kosti glede na starost živali. Na dolžino kuhanja zelo vpliva tudi to, kako temeljito smo izprali kri. Čas kuhanja je različen (navadno 2–6 ur). Med kuhanjem pazimo, da se lobanja ne razkuha, zlasti pri mladih živalih, saj bi se pri tem deformirale

nosne kosti, na koncu pa bi vsa lobanja celo razpadla.

Po izkuhavanju je najbolje, da lobanjo postopno ohlajamo v *topli* vodi. Nato z nožikom in ščetko odstranimo ostanke mišičja. Izkuhavanje je zelo primeren način prepariranja lobanj divjadi z votlimi rogovi, saj lahko v vroči vodi rožišče snamemo. Kadar se odločimo za ta postopek, lobanjo namakamo v hladni vodi, s katero izpiramo kri iz tkiv, vsaj 3 dni (to je najkrajši čas, potreben za kakovostno izpiranje krvi). Rogove največkrat snamemo z rahlim obračanjem na čelnih nastavkih, in sicer še preden je postopek izkuhavanja končan. Iz notranjosti rožišč odstranimo ostanke tkiva, nato pa jo izperemo z 80% alkoholom ali 4% formaldehidom (zaradi konzerviranja). Rogove nataknemo nazaj na čelne nastavke šele po končani obdelavi lobanje.

Biološka maceracija

Pri biološki maceraciji lobanjo po izpiranju krvi postavimo v stoječo vodo, v kateri naj ostane vse dotlej, dokler ne pride do biološke maceracije – razpada mišičja in vezivnega tkiva zaradi delovanja bakterij. Poleti traja to navadno 5–15 dni. Ko smo odstranili s kosti večje ostanke vezivnega tkiva, lobanjo splaknemo s toplo vodo in jo prestavimo v drugo posodo, v kateri smo vodo segreli na 353 K (80 °C). S ščetko, še bolje pa pod curkom tople vode, odstranimo s kosti še vse preostanke tkiva. Pri tej metodi lobanjo, obenem ko segrevamo vodo, odmastimo, če ji dodamo tenzid (2 gr/l vode), če pa kost vsebuje več maščob, je bolje uporabiti kavstično sodo (3 gr/l vode). Ta metoda je izvrstna za odstranjevanje vseh mehkih tkiv, ki jih ni mogoče izvelči na drug način. Metoda pa ima to slabo stran, da razpadajoče tkivo močno smrdi, vendar samo začasno. Od vseh opisanih načinov zahteva ta metoda najstrožjo higieno zaradi nevarnosti infekcije. Zato in ker je tako dolgotrajna, se v praksi seveda ne bo uveljavila.

RAZMASTITEV

Razmastitev lobanje je pravzaprav nadaljevanje odstranjevanja mišičnega in vezivnega tkiva. Sredstva za razmastitev izbiramo glede na to, kako mastne so kosti. To vidimo takoj po kuhanju ali maceraciji, zato pripravimo postopek razmastitve za vsako lobanjo posebej. Najbolje je, da uporabimo saponat in alkalno raztopino tenzita. Razmastitev poteka v raztopini, segreti do 353 K (80 °C), vsebuje 1–5 gr saponata ali natrijevega hidroksida na liter vode. Pri temperaturi 353 K (80 °C) se lobanja razmaščuje 1–2 uri, postopek pa moramo ponavljati 2–3 dni. Po vsaki razmastitvi pustimo lobanjo, da se ohladi v čisti, topli vodi. Temeljitejšo razmastitev pa opravimo z *bencinom*, *trikloretilenom*.

nom in perkloretilenom. Hitrejša razmastitev je postopek z ekstrakcijo maščob pri zvišani temperaturi do 353 K (do 80 °C), vendar pa postopek zahteva zelo veliko previdnost! Preprostejši način razmastitve je ekstrakcija maščob iz kosti brez segrevanja. Opravimo jo tako, da potopimo lobanjo v enega izmed omenjenih topil. Da so maščobe v topilu, ugotovimo, ko dobi topilo barvo čaja. Stopnjo razmastitve lobanje nadzorujemo po tistem, ko se posuši.

BELJENJE KOSTI

Beljenje kosti z vodikovim peroksidom (H_2O_2) je dokaj preprosto. Kljub vsemu pa

se moramo tudi pri tem ravnati po določenih pravilih. Predvsem moramo vedeti, da je bolje beliti s 5% raztopino vodikovega peroksida (2–3 dni) dalj časa kot kratek čas s 30% raztopino H_2O_2 .

Petdesetodstotna raztopina obeli dele kosti globlje, zato je beljenje tudi trajnejše. V praksi se za beljenje pogosto uporablja 30% raztopina H_2O_2 , s katero namažemo kost. Vendar se kost pri tem obeli samo površinsko, pogosto pa pride tudi do poškodb. Površina takšnih kosti se rada lupi zaradi »zažganosti«, poleg tega pa nikakor ne bo ostala trajno bela! Po končanem beljenju lobanjo izperemo z vodo in jo pustimo, da se posuši.

Na koncu moramo pregledati še zobovje. Če je nevarnost, da bi kateri zob izpadel, ga moramo prilepiti. Prav tako moramo pregledati tudi vse stike kosti. Za lepljenje vlažnih kosti moramo uporabiti kakovostno lepilo, priporočljivo pa je, da je lepilo bele barve.

Lovske trofeje, pripravljene po tem postopku, ne zahtevajo posebnega vzdrževanja. Če se umažejo, jih lahko vedno brez težav operemo s toplo vodo, po potrebi pa ponovno obelimo z blago raztopino H_2O_2 . Tako pripravljene in vzdrževane trofeje nas lahko vedno in dostojno spominjajo na trenutke lova in nas razveseljujejo.

Pripravil Z. Timarac

Iztrebek – važen podatek o navzočnosti divjadi v lovišču

Takrat, ko ni snega in je divjad teže opaziti (na tleh je le malo mest, na katerih bi lahko opazili njihove stopinje), ugotavljajo lovci navzočnost divjadi po drugih znakih. Sledov aktivnosti posamezne divjadi je veliko, treba jih je le znati brati in razumeti. To so pregledi jazbin, gnezd, odpadla dlaka ali perje, odpadlo rogovje, jajčne lupine, ležišča divjadi, ostanki hranjenja itd.

Nekatere znake je seveda lažje odkriti v snegu. Zelo važen znak, da je divjad navzoča, je tudi iztrebek. V večini primerov je iztrebek značilen za vrsto in na splošno precej »zgovorno« govori o določeni divjadi (celo o posamezni živali) in načinu njenega življenja.

Iztrebek je tako značilen znak zato, ker se nobena hrana, ki gre skozi prebavilo, ne prebavi do kraja (brez ostankov) in tako ostanejo v njem skoraj vedno dlaka, perje, koščki kosti, velike ali cele kosti manjše divjadi in glodavcev, zobje, kremplji, ribje luske, hitinasti delčki oklepov žuželk, deli lupin mehkužcev in drugi neprebavljivi deli živali (plena). Če se divjad hrani z rastlinsko hrano, pa v iztrebku opazimo lupine posameznih plodov, semena, zelene dele rastlin z značilnim potekom žil (za posamezno vrsto rastline) in druge ostanke. Tako lahko torej po neprebavljenih ostankih, iz katerih je sestavljen iztrebek, določimo, iz česa je sestavljena hrana posamezne vrste živali in pojasnimo njen pomen za lovsko gospo-

darjenje ali povračilo škod od divjadi. Poleg tega lahko po iztrebkih ugotovimo, ali je bila pernata oziroma dlakasta divjad v nekem delu lovišča že pred časom ali morda stalno obiskuje ta predel. Prav po iztrebkih je mogoče ugotoviti tudi njihove stalne stečine in mesta, kjer počivajo ter se dalj časa zadržujejo. V nekaterih primerih lahko po iztrebku ugotovimo tudi spol živali in celo približno starost.

Iztrebki divjadi se razlikujejo po obliki, barvi, sestavi in po vsebini. Seveda pa se te značilnosti pri posamezni vrsti divjadi precej spreminjajo glede na letni čas, torej so odvisne od hrane, ki jo žival uživa. Vse to pa lahko spremljamo le, če pazljivo opazujemo vse znake, ki jih pušča

divjad v lovišču. Oglejmo si nekaj primerov.

Volkov iztrebek najdemo največkrat na gozdnih stezah, ki jih volkovi pogosto uporabljajo. Iztrebek je podoben pasjemu, le da je večji in klobasast. Največkrat je črno rjave barve, kar priča, da je užival v glavnem meso ujetega plena. V njem opazimo tudi dlako, perje, koščke kosti ali druge dele okostja manjših živali. V poletno jesenskem obdobju v iztrebku niso redki ostanki raznih sočnih plodov, kot so jagode in drugi gozdni sadeži. Podoben volkovemu, le da je veliko manjši, je tudi iztrebek lisice, ki ga ta zver odlaga največkrat na dvignjena mesta (panje, večje kamne ipd).

Tam, kjer živi kuna zlatica, njen

iztrebek lahko večkrat opazimo na podrtih deblih, koreninah dreves, na starih mravljiščih in drugod, neredko pa tudi sredi gozdne steze. Njen iztrebek je pogosto spiralno zviti in se končuje precej koničasto. Zelo podoben iztrebek imajo tudi kuna belica in manjši predstavniki družine kun. Velikost iztrebka se zmanjšuje glede na njihovo telesno velikost. Pri vseh pa je enotno podolgovat, spiralno odložen in se koničasto končuje.

Zelo značilen je jazbečev iztrebek. Ta žival odlaga iztrebke v izkopano »stranišče« – latrinico, ki jo napravi v bližini jazbine. Iztrebki so zelo podobni lisičjim, le da so precej svetlejši in mehkejši. V njih prevladuje hitinjača žuželk, kosti žab in rastlinski deli. Ko je latrinica polna, jo jazbec največkrat zasuje z zemljo.

Pozimi, ko morajo poljski zajci jesti suho lesno hrano, imajo njihovi bobki obliko sploščenih kroglic. Pozimi so bobki večji, poleti pa so mehkejši in precej manjši ter imajo obliko limone.

Iztrebek navadnega jelena je po obliki in velikosti podoben žledu. En konec je malo priostren, drugi pa sploščen (včasih celo vdolbljen). Kadar uživa svežo zeleno hrano (poleti), se več takšnih delov zlepi v grude, pri čemer izgubijo osnovno obliko.

Iztrebek divjega prašiča je sestavljen iz zlepljenih grudic. Kadar prašiči uživajo sočno hrano, iztrebek izgubi svojo značilno obliko in je driskast.

Z. T.

Dihurjev iztrebek

Metoda za določanje starosti podmladka

Poleg metod za razlikovanje mladit, do leto dni starih živali od starejših obstaja tudi metoda za ugotavljanje starosti *do tedna natančno*. Pri odstreljenih ali ujeti pernatih divjadi iz družine kur, natančneje pri fazanih in poljskih jerebicah, moramo najprej z znanimi metodami ugotoviti, ali je žival mlajša ali starejša od leta dni.

Metoda, ki se uporablja za določanje starosti v tednih (za živali, mlajše od leto dni), pa sloni na dejstvu, da se ptičem iz družine kur pri menjavanju mladostnega (juvenilnega) perja v prvem letu življenja perje menjava v posebnem vrstnem redu. To velja predvsem za 8 do 10 zunanjih letalnih peres (štejemo jih od notranje strani perutnice navzven – glej skico!). Mladostna zunanja letalna peresa se začnejo menjavati od notranje strani peruti proti zunanji. Pri poljski jerebici se zamenja prvih 8 letalnih peres, pri fazanu pa 10 peres.

Na osnovi te značilnosti in seveda na podlagi proučevanj so strokovnjaki izdelali preprosto preglednico, s katero lahko ugotovimo natančnejšo starost enoletnih fazanov in poljskih jerebic na teden natančno. Najprej moramo torej ugotoviti stanje menjavanja letalnih peres v peruti, nato pa to primerjati s podatki v preglednici. Perut gledamo z njene notranje strani, ker se s te strani letalna peresa bolje vidijo; tu namreč lažje populimo nekaj krovnega perja, ki pokriva letalna peresa. Nato poiščemo letalno pero, ki je zraslo zadnje oziroma prazno mesto, kjer je prej raslo letalno pero. Če praznega mesta ni, poiščemo najkrajše pero zunanjih letalnih peres, tj. tisto, ki je zadnje izpadlo in se zamenjalo z novim, ki je do neke mere že zraslo ali pa celo povsem (odraslo).

Preglednica za določanje starosti fazanov in poljskih jerebic v tednih (za ptice v prvem letu)

PERESA	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.					9.	10.					
								0	1/4	1/2	3/4	odraslo		0	1/4	1/2	3/4	odraslo	
Starost v tednih	Fazan	4	5	6	7	8	9	10	11	12,5	14	16	18	13	15	17	18	20	23
	Poljska jerebica	3,5	4	5	6	7	8	10	12,5	13,5	14,5	15,5	16,5	—	—	—	—	—	—

0 = IZPADLO; 1/4, 1/2, 3/4 – popolna dolžina novorastočega peresa

Ko to pero najdemo (ali njegovo prazno mesto), starost določamo takole: osmo (8.) letalno pero fazana v peruti je izpadlo → 11 tednov starosti; osmo (8.) letalno pero poljske jerebice je zraslo do polovice → 14,5 tedna.

Iz teh podatkov lahko z nadaljnjim računanjem dobimo tudi zanimive podatke o razmnoževanju te pernate divjadi v loviščih.

Če od dneva odstrela odštejemo starost v tednih, dobimo dan, ko se je kebec izlegel, in če od tega odštejemo število dni inkubacije oziroma valjenja (pri fazanu in poljski jerebici 24 dni), dobimo dan, ko je začela fazanka oziroma jerebica valiti. Če nato od tega dneva odštejemo še število tednov nesenja jajc (2 pri fazanki in 3 pri jerebici), dobimo dan, ko je začela samica nesti jajca.

Na primeru bi bilo to videti takole: po zunanjih letalnih peresih in preglednici smo določili starost ustreljenega fazana na **14 tednov** (98 dni). Fazan je bil odstreljen 1. oktobra, kar pomeni – če odštejemo to število dni nazaj, da se je fazan izlegel 26. junija. Nato odštejemo še 24 dni, torej čas valjenja (inkubacije), in dobimo 3. junij, datum, ko je fazanka začela sedeti na jajcih. Če na enak način odštejemo od tega

še 2 tedna, ko fazanka nosi jajca, dobimo dan, ko je začela nesti jajca, in sicer 21. maj (skupaj moramo odšteti 138 dni).

Seveda ti datumi ne morejo biti do dneva natančni, ker je tudi starost fazana ugotovljena na teden *in ne na dan* natančno! Poleg tega tudi valjenje ne traja vedno natanko 24 dni, kar velja tudi za obdobje nesenja jajc v gnezdo (to pri fazanih ni vedno 2 tedna in pri poljskih jerebicah ne vedno 3 tedne). Seveda pa smo vseeno dobili dokaj dobre podatke.

Vse to se bo komu gotovo zdelo brez pomena, vendar pa to ni res.

Na osnovi tako dobljenih podat-

kov bi lahko za ves odstrel fazanov (oz. poljskih jerebic), starih do leto dni, v nekem lovišču ugotovili, kakšen vpliv so imeli na nesenje jajc, valitev itd. vremenske razmere, bolezni, mir v lovišču (plenilci), prehranska ponudba, mehanizacija in kemizacija v kmetijstvu in drugo. Neustrezne razmere se bodo najbolje pokazale v podatkih o poznih, naknadnih leglih.

Seveda do podatkov o poznih in naknadnih leglih lahko pridemo tudi z opazovanji v loviščih. Toda tako eni kot drugi podatki so lahko odlični kazipoti, kako zmanjšati negativne vplive v loviščih, če nanje sploh lahko vplivamo.

ZOST

Zakaj se divjad kaluža

Jelenjad in divji prašiči se zelo radi valjajo v kalužah, se kalužajo. Jelenjad ima najraje takšne kopeli v toplejšem delu leta, divji prašiči – merjasci pa med bukanjem, ko je že zelo hladno. Zakaj ta navada?

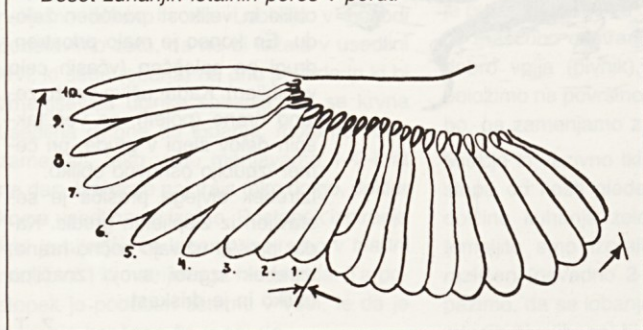
Divjad se kaluža, da se ohladi, če ji je vroče. Jeleni se kalužajo med rukom, da se osvežijo od paritvenih naporov in po medsebojnih bojih za košute, čeprav je včasih vreme že zelo hladno.

Drugi vzrok za kalužanje je, da se divjad znebi zunanjih parazitov – žuželk in pajkovcev – saj je blato, ki se strdi na telesu, odlična zaščita. Divjad pa se morda kaluža tudi zato, da pokrije svoj značilen dah in jo tako naravni sovražniki težje odkrijejo.

Merjasci se med bukanjem v medsebojnih bojih za svinje suvajo s svojimi nevarnimi čekani. Za zaščito pred takšnimi poškodbami imajo na plečih takoj pod kožo posebno hrustančeno (neprekravljeno) tkivo, seveda pa jim pride zelo prav še oklep iz blata. Tam, kjer v lovišču rastejo tudi iglavci, si pomagajo pri ustvarjanju takšnega oklepa tudi s smolo iglavcev. S praskanjem ob iglavce zmešajo smolo z blatom, ki se jim je nabralo med ščetinasto dlako.

ZOST

Deset zunanjih letalnih peres v peruti

Zadnji lov

Lojze Števanec

»Nešetokrat sva skupaj lovila,« je rekel. »Imela pa sva tudi vsak svoj lov. Na svojem zadnjem lovu je Pisi lovil sam.« Videl sem, da drgeta. Ves se je tresel na ležišču, čeprav je bilo v bivaku že prijetno toplo. »Kdaj bo moj zadnji lov, ne vem. Tega človek nikoli ne ve. In dobro je, da ne ve.« Odsev plamena mu je poplesaval v očeh, ki so se nenavadno bleščale. Ni tožil ne zaradi noge, ki mu je močno zatekla, ne zaradi vročine, ki ga je očitno dajala.

»Ko pride, pride,« je vzdihnil. »Zadnjemu lovu se ne moreš izogniti. Moraš se ga udeležiti. Moraš se spopasti v njem. Do takrat pa nosiš svoje breme, kakor veš in znaš.«

Začudeno sem ga gledal.

»Mnogi bi radi svoje breme preložili na pleča drugih. Vendar, kar si je kdo nalagal, bo nosil. Vedno težje bo nosil.« Težko je dihal in pokašljeval.

Popravil sem mu ležišče tako, da sem ga zožil, pomaknil bliže k ognju, mu dal butaro vej pod glavo in vse skupaj prekril z vrečo. Namestil sem ga udobno, kolikor se je dalo. Ni se branil. V drugih okoliščinah bi to prav gotovo storil. Zase je vedno skrbel sam. Vsedel sem se na korenino, ki je štrlela v prostor, in previdno nalagal na ogenj, da ni preveč zagorel. Drugega nisem mogel storiti. Moral sem počakati jutra.

»Poznaš mojo ženo?« me je nenadoma vprašal. Poznal sem jo, kolikor lahko kdo koga pozna. Nisem odgovoril, on pa je nadaljeval: »Dobra ženska. Zakopana v svoj svet praktičnosti. Zanesljiva, pridna delavka. Otroci nama niso bili namenjeni. Kaj hočeš,« je zavzdihnil. »Ti zrastejo, odidejo, pa si spet sam. Na koncu si vedno sam. Tudi če stojijo ob tebi, si sam.«

Nikoli prej ga nisem slišal tako govoriti. »Tudi Pisi je bil na koncu sam. Svojo zadnjo bitko je bojeval sam.« Govoril je bolj zase kot meni, zato sem molčal.

»Izginjale so nama kokoši. Krivila sva lisico, klateške pse, kragulje, cigane. Vse to se je klatilo okrog dvorišča. In vedno najprej okri- viš tistega, ki si ga videl v bližini, pogosto samo zato, ker je bil v bližini. Dokazov za njihovo krivdo ni bilo, zato sem na koncu bil kriv jaz. Žena je videla krivca v meni. Kričala je, da nič ne storim, da mi pred nosom kradejo kure, jaz pa da nič ne ukrenem, da naju bom spravil na kant, da sem zanič s svojim psom vred.

Na dan je privlekla vse moje grehe iz prete-

klosti, ki sem jih že davno pozabil. Zanj so bili ti grehi dokaz, da drugače ne more biti. Vse, kar sem kdaj koli storil, tudi tisto, kar je prej hvalila, je zdaj obrnila tako, da sem bil kriv. Ne jaz ne pes nisva imela več spoštovanja pri hiši,« utihnil je, pravzaprav ga je k temu prisilil kašelj.

»Čakal sem podnevi. Stražil ponoči,« je nadaljeval, ko je prišel do sape. »Nikogar nisem videl, ničesar slišal. Zjutraj pa je manjkala kokoš. Pri vsej svoji izkušnji, zvito- sti in dobri nameri stvari nisem bil kos.« Utihnil je in se čez čas ozrl po meni. »Tako me žeja, da ves gorim. Nekaj bi spil, karkoli...« S tresočo roko si je potegnil po izsušenih ustnicah.

Posode nisva imela. Skorja, ki sem jo odlu- čil od korena, je zaudarjala po gnilem. Oziral sem se po majhnem, slabo osvetljenem prostoru in iskal rešitev. Pomislil sem na puškino cev, da bi jo napolnil s snegom in ga stopil. Toda ko sem puško odprl, sem opazil, da je cev naoljena in bi bila voda neužitna. Kaj pa če... sem pomislil. Položil sem sekiro v ogenj. Pred vhodno odprtino sem pobral sneg, zunaj je še vedno močno snežilo, napravil trdo kepo in jo zavil v robec, ki mi ga je teta zjutraj porinila v žep. Z rokavom sem obrisal sekiro. Zadišalo je po ožganem platnu.

Počasi sem pritiskal in obračal zavito kepo ob sekiro. Sneg se je spreminjal v plundro, da se mi je voda kmalu cedila po roki. Rajbar je kepo hlastno pograbil in si močil izsušene ustnice. Nekaj kapelj je tudi popil in to ga je osvežilo.

»Sta ujela tatu?« sem vprašal.

»Skoraj,« se je komaj vidno nasmehnil. »Nekega popoldneva je Pisi divje lajal ob deskah, ki so bile zložene v uti. Okrog je bilo polno ropotije, ki se sčasoma nabere pri hiši. In glej ga! Na tleh zraven ropotije je ležal mlad dihur, še topel, pes pa je silil pod deske. Naglo sem odmetal ropotijo, preložil deske in tik ob steni sva našla steptana tla, okrog pa perje in nekaj kosti; okolica je neprijetno zaudarjala, dihurjev pa nikjer.« Počakal je, da je zajel sapo, se odkašljal, nato pa tiho nadaljeval.

»Spet sem bil praznih rok. Misliš, da imaš, da držiš, pa ti pred nosom izgine.«

»Ste jih ujeli?«

»Takrat ne. Žena me je hudo nadrla, ko sem ji povedal, da vem, kdo nam krade kokoši. Rekla je, da je moje ugotovitve ne zanimajo. Če bi bil za kaj, bi dihurje ujel.«

Zagrabil ga je suh kašelj, da se je zvil in izgubljal sapo. Planil sem k njemu, čeprav nisem vedel, kaj naj storim.

»Pusti, pusti...« me je odganjal. »Bom že sam...« Kmalu se je umiril. Na vrhu, tik ob steni, ki jo je delal prevrnjen panj z ujetu zemljo med koreninami, sem med prislone- nimi vejami razširil odprtino, da je dim laže uhajal. Pazil sem, da se z ognja ni preveč kadilo. Moral sem nalagati. Brž ko je plamen ugasnil, se je od vseh strani plazil mraz kot prihuljena zver in grizel najprej tam, kjer se obleka še ni posušila.

»Čez nekaj dni je žena ugotovila, da ji je ponovno izginila kokoš,« je nadaljeval. »Zdaj ni več vpila name. Jokala je, ko je preštevala jato, ki se je skrčila na nekaj kokoši. Resnično sem moral nekaj ukreniti. Tako ni šlo več naprej.

Napravil sem trden kurnik in ga zvečer zapiral, še prej pa sem se grdo namučil, preden sem spravil vse kure vanj. To bi moral že prej napraviti. Imela je prav. Bil sem kriv. Stvari nisem reševal na pravi način.«

»Vam je dihur ušel?«

»Ne! Ujela sva ga,« je rekel. »Pravzaprav ga je Pisi sam ujel. Mnogo pozneje ga je ujel.«

»Kako?« sem vztrajal, ker je utihnil.

»Neke noči, okrog žetve je bilo, je nastal vrišč in kokodakanje. Skočil sem iz postelje, pograbil puško in v spodnjih hlačah planil na dvorišče. Pes je divje lajal v skednju in se zaganjal na slamo. Jaz nisem videl niko- gar. Drži ga, sem kričal. Drži ga! Pokaži se, lopov! Ustrelim te! Ubijem te! Z golimi roka- mi bi ga zadavil, tako sem bil besen.

Pes se je kmalu umiril in prišel k meni. Obšla sva dvorišče, pretaknila vsak kot, vsak grm. Nikjer nikogar.

Žena je zjutraj v drvarnici na tramu našla svojo najljubšo kokoš. Pika ji je pravila, s pregriznjenim vratom. Solze so ji curkoma lile po obrazu. Kuro je divje zagnala vame in kričala, da preganjam tatove po dvorišču, dihur pa mi mesari med kurami, da me je lahko sram, z mojim psom vred, da se ji naj pes več ne prikaže pred oči, ker ga bo ubila. Ko se je nekoliko umirila, je odločno rekla: »Če še danes ne odkriješ, kje se skriva ta beštija, ti zmečem vso tvojo lovsko ropotijo na gnoj, psa pa naženem!« Z mano ni več govorila.

Že dolgo me kakšna stvar ni tako pritisnila ob tla. Bil sem kriv, pa nisem bil kriv. Premetal sem vsa drva. Prekopal slamo. Dvignil pod v svinjaku. Dihurja ni bilo. A nekje je bil! Nekje je moral biti!«

»Torej vam je ušel?«

»Ne!« je rekel. »Neke oblačne noči slišim pod oknom bevskanje, renčanje, ropot. Pogledam skozi okno, mrak. Čujem, da se Pisi valja po tleh. Z nekom se je tepel. Slišalo se je grgranje in sikanje.

„Ima ga,“ sem se zadrli, da se je žena zbudila in prižgala luč.

„Povem ti, da ga ima,“ sem rekel ženi, ki me je začudeno gledala. Zgrabil sem puško in planil pred hišo. Bilo je temno, da nisem videl koraka pred sabo. Pes je renčal nekje pri cesti. Stekel sem mu v pomoč.

Po cesti je priropotal avto. V siju žarometov sem videl, da je nekaj odskočilo pred njim.

Ko je ropot utihnil, je zavladala popolna tišina. Pes se na moje klice ni odzval.

„Nekje ga je ujel,“ sem rekel ženi, ko sem se vrnil v sobo. „Nekje ob cesti.“

„Koga je ujel? Kdo je koga ujel?“ se je žena obregnila ob mene. „Rogoviliš kot zmešanec sredi noči.“

„Pisi je ujel dihurja,“ sem rekel.

„Ja, večkrat ga je že ujel. Za las je vedno manjkalo, da bi ga ujel,“ se mi je rogala. „Zdaj ga je!“ sem pribil. Trdno sem bil prepričan, da ga je. Vzel sem baterijo.

„Vlezi se!“ se je obregnila. „Jutri greš zgodaj na mlačvo.“ Nekaj je še mrmrala, česar pa nisem razumel. Vedno je kaj mrmrala.

Na cesti, kamor sem šel najprej pogledat, je v prahu ležal mrtev dihur. Bila je velika samica. Pobral sem jo in zmagošlavno nesel v sobo. „To je ta mrcina,“ sem svetil nanjo. Žena se je komaj ozrla.

„Nesi ga ven!“ me je nadrla. „Vrzi ga nekam, da mi ne zasmradi stanovanj!“

Dihurja sem obesil na verando. „Psa ni nikjer,“ sem glasno razmišljal. „Se bo že prikazal.“ „Vlezi se!“ to je bilo vse, kar mi je rekla.

Stari je dolgo molčal, vmes pokašljeval, nato pa tiho rekel:

»Popoldne, ko sem prišel od mlatilnice, sem našel psa na slami v skednju. Onemoglo je dvignil glavo in me motno pogledal, ko sem se mu približal. Kar padel sem po tleh in mu preiskal glavo. Bila je cela, krvav ni bil. Ko sem ga hotel dvigniti, je zacvilil in me šavsnil v roko, česar dotlej nikoli ni storil. Preiskal sem mu kožuh. Nad križem je imel zlepljeno dlako. Poškodba ni bila videti huda, vendar se ni mogel postaviti na noge.

Z žlico sem ga hranil kot majhnega otroka. Po nekaj dneh je vstal. Hoditi ni mogel. Voda in blato sta mu uhajala. Hiral je. Bil sem pri veterinarju. Rekel je, da ima pes zlomljeno hrbtenico. Govoril sem z zdravnikom. Povedal je, da slabo kaže, če mu uhaja. Kri je šla od njega. Čez kak teden je dobil vročino in poginil, tiho, vdano.

Z lastnimi rokami sem ga odnesel na vrt in pokopal pod leskov grm. Utihnil je, ječal, kašljal in z muko dejal:

»Da, tako klavрно je končal. Tako nerodno, po naključju. Ko je ujel in pokončal najino največjo nadlego, ga je povozil avto.« Čez čas je dodal: »Zmagal je in padel! Da, zmagal in padel!«

Cesarjevi lovi na medvede

Rado Košir

Župnik Ivan Podboj piše v koledarju Sv. Mohorja iz leta 1899 naslednje:

»Kranjska dežela je imela večkrat čast in veselje pozdraviti svojega ljubljenega presvetlega cesarja Franca Jožefa I. na domačih tleh. Ni namen tega spisa naštevati, kdaj in kolikokrat je Njega veličanstvo obiskalo naše stolno mesto, ampak rad bi otehl pozabljivosti samo 15. in 16. dan novembra 1864. leta, ko je bil cesar na lovu vrh Javornika na Notranjskem.«

V prispevku Ivan Podboj opisuje, kako so jeseni leta 1864 na Javorniku izsledili 11 medvedov in ker so vedeli, da je cesar velik ljubitelj lova, je knez Windisch Graetz, ki je imel v svoji lasti graščine in posesti pri Planini, Logatcu in Predjamski grad, poslal svojega najstarejšega sina princa Hugona na Dunaj osebno povabiti cesarja na lov.

V začetku novembra 1864, ko je zapadel prvi sneg, so logarji izsledili na vrhovih Lom in Ločnik 8 medvedov in pri tem stopinje »prav posebne velikosti«. Takoj so to brzojavili cesarjevemu glavnemu pribočniku, toda z Dunaja je prišel odgovor, da cesarja ni doma. Knezovi trije sinovi, Hugon, Ernest in Robert, so se takoj sami odpravili na lov in 11. novembra je najstarejši sin ustrelil največjega izmed kosmatincev. Zvrnil se je takoj po prvem strelu. Bil je nenavadno velik, črne barve, težak pa več kot štiri stote. Lov so prekinili in spet sporočili na Dunaj, da je v resnici veliko medvedov in da so enega že ustrelili na stojišču, ki ga imajo rezerviranega za cesarja. V naslednjih dneh so se priklatile še nove mrcine, tako da so jih logarji našli že 11. Logarji so stopinje merili in zapisovali, da ne bi enega šteli dvakrat in se v sledovih morebiti kaj motili. Očitno je cesarja, ko so mu sporočili, da je na Javorniku že 11 medvedov, lovska strast premagala, in ob drugi uri ponoči 15. novembra 1864 je prispel dvorni vlak na postajo Rakek.

Toda, piše Ivan Podboj: »Delali so račun brez krčmarja. Nihče ni mislil, da bode vreme, od katerega je na lovu vse odvisno, prekrizalo vse načrte. Na železniški postaji Rakek, ki je bila okusno ozaljšana in razsvetljena, tla pogrnjena s preprogami, je nadlogar vitez Stöckl in 20 logarjev ter gozdni čuvajev stalo ob strani z baklami. Vihar je razsajal vseskozi tako srdito, da so pogasile vse svetilnice in bakle. Preproge po tleh so malone splavale po vodi, ki jo je

nevihta pljuskala izpod neba. Cesar je izstopil in bredel po deževnici, za njim pa še njegovo spremstvo, v katerem so bili trije nadvojvode, general, grof, princ, dva krilna pribočnika, komorni služabnik in dva puškosca.«

Organizatorji lova so se najbrž že ob cesarjevem prihodu zavedali, da z lovom ne bo nič, ker je dež raztopil sneg, medvedje pa se med viharji zavlečejo v brloge, zato so cesarja takoj peljali gledat nedavno ustreljenega medveda, ki je služil kot dokaz, da je bilo njihovo vabilo upravičeno. Pogled na ustreljeno mrcino je cesarja tako razvnel, da je vsa lovska družba v sedmih kočijah morala takoj odpeljati proti Javorniku.

Toda ob Cerkniškem jezeru, kjer so imeli pripravljene čolne za prevoz čez jezero, je divjal tak vihar, da je vse čolne, ki niso potonili, razgnal od brega na vse strani širne vodne planjave. Zato se je morala lovska družba v kočijah peljati naokoli čez Grahovo do konca jezera, kjer jih je neki kmet s čolnom prepeljal na drugi breg. Od vasi Laze, kjer jih je čakalo sedem jezdni konj, so lezli lovci kvišku po kozji stezi čez Veliki vrh na Javornik. Okoli desete ure dopoldne so prispeli na lovsko zbirališče v Otoški dolini.

Foto J. Konečnik, Diana

Toda dež se ni zmenil za prežlahtnega gospoda, ki se je pripeljal od tako daleč in se po takih klancih potrudil na vrh Javornika streljat divje zverine. Snega ni bilo niti trohice več in zato ni bilo mogoče izslediti medvedov. Lovci in gonjači so sicer pretaknili vse, a kosmatincev ni bilo nikjer. Zaman so čakali lovci, da prilomasti kak rjavec iz goščave in sprejme njihov pozdrav iz puške. Pet medvedov so sicer izsledili, vendar zunaj črte gonjačev, komaj pol ure od logarske koče. Lovec Mulec je našel sled in dejal po ložko: »Ti preklicanu sajme, mi iščemo medvajde tam, pa so lieti doma.« Lov je bil za prvi dan končan. Prenočili so v logarski koči pri Binderju, večina žlahtne gospode kar na tleh. In gospodje so baje slajše spali kakor doma na mehkih pernica.

Presvitli cesar je bil naslednje jutro prvi na nogah in si je naročil za zajtrk kavo ter ajdove žgance. Nato so lov nadaljevali, vendar prav tako neuspešno kot prvi dan. Lovska družba se je po koritu spustila navzdol proti Cerkniškemu jezeru. Cesar in drugi gospodje so se peljali čez Gornje jezero. Ob vrnitvi je cesar videl nedavno pogorelo vas Vrh-Jezero in siromakom podaril 200 goldinarjev. Ob deseti uri zvečer se je cesar s spremstvom odpeljal nazaj na Dunaj.

Ivan Podboj, ki je cesarjev lov na Javorniku opisal, je svoj zapis zgradil na pripovedovanju takrat še živečih gozdnih varuhov Severja in Stoparja, ki sta dobila vsak po en cekin. Vendar pa sta jih kmalu pretopila in zapila na zdravje cesarja. Ko ju je pisatelj vprašal, zakaj si zlatnikov nista shranila za spomin, sta odgovorila: »So premajhni, bi jih bila že davno izgubila.«

Iz omenjenega zapisa zvemo, da so v tistih časih največ medvedov ustrelili s prež. Knez Windisch, lastnik Javorniških gozdov, je imel pokrite preže visoko v drevmu, kjer je čakal medvede ob luni. Spodaj je imel mrhovino v skrinji, zbiti iz jelovih hlodov, to pa zato, da se je kosmatinec dalj časa zamudil, preden je odtrgal hlod in izvlekel kos mesa. Tako je knez tudi aprila 1878 čakal na drevesu v »šotoru na praproti«, kar prilomasti k skrinji velikanski medved. Bilo je že blizu polnoči. Knez ustrelil, a ne zadene. Medved se obrne, pleza po drevesu, na katerem je bila pritrjena koliba in hoče napasti lovca. Knez je bil v strahu, da se preža, ki je bila že precej trhla, pod medvedovo težo ne podre. Vendar se je medved godrnjaje raje sam spustil. Tretji večer se isti medved kmalu po osmi uri zvečer spet približa. Knez je ravnokar prijezdil, odpravil hlapca s konjem in potegnil kvišku lestev, ko zasliši hlapčev klic: »Svetlost, medved gre!« Knez pomeri in medved dobro zadet poskoči, nato pa dobi še en pozdrav iz puške.

Naslednje jutro so našli mrtvega. Bil je

na največji medved, kar jih je knez ustrelil. V dolžino je meril sedem čevljev in dva palca, glava je bila petinštirideset palcev debela. Zaradi izredne velikosti in teže so ga prepeljali na Dunaj, kjer pa niso verjeli, da je to evropski rjavi medved, temveč, da je ameriški grizli, ki je ušel iz kakega zverinjaka. Zelo zanimiv je tudi opis Radicskega v Zgodovini lova na Kranjskem. Radicski je opisal veličasten lov na medvede, ki so ga priredili lovci in gonjači 17. in 18. marca 1791 v loviščih kneza Auersperga v okolici lga v čast neapeljskemu kralju. Proti kraljevemu stojišču je 4500 gonjačev poganjalo divjad in veliko ognjev je gorelo, da bi obkoljena divjad ne udarila nazaj skozi obroč gonjačev. Kralj in njegovi najimenitnejši dvorjani so čakali na visokih prežah.

Ob 10. uri so gonjači začeli s pogonom in za dvig divjadi so izstrelili kar deset tisoč streliv. Popoldan je nekdo iz kraljevega spremstva podrl prvega medveda. Kmalu nato je tudi kralj ustrelil medveda in zatem volka. Naslednji dan je šel kralj na velikega medveda, ki so ga knezovi lovci imeli za prtega v brlogu. Po dolgem čakanju in vseh mogočih ukanah lovcev, da bi ga zvabili iz brloga, je kosmatinec le pogledal iz votline. Komaj je meved pokazal glavo, ga je kralj že ustrelil.

Pa naj bo dovolj zgodovine velikih lovov, ki so jih sebi v zabavo prirejale kronane glave na Kranjskem v prejšnjih stoletjih. Škoda, da ne vemo za vse usode, ki so se dogodile domačinom in divjim lovcem, ki so lovili divjad za preživetje.

Gams brez rogljev

Luperkus

Pozna jesen pod Kamniškimi Alpami. Če je vreme ugodno, je ta čas za lov na gamse v gorah najprimernejši. Prsk je v polnem razmahu.

Množica prëlivajočih se barv poznojesenskega gozda pod divjimi prepadnimi stenami južnih pobočij Brane in okoliških vrhov – to je kraljestvo našega gamsa.

Tudi gamsi, kakor bi se zavedali nove lepote svojega domovanja, se v tem času odenejo v svečane črne obleke, ki so takemu okolju primerne.

Z Jakom, kakor mu pravijo lovski tovariši, sva se počasi vzpenjala po skriti lovski stezi v ostenje Brane. Jak je revirni lovec pri Zavodu za gojitev divjadi Kozorog-Kamnik in ta predel je njegov lovski revir.

Jak je iz starega lovskega rodu, ki že vrsto desetletij živi v teh krajih. Zato se tudi v sedanjem rodu poklicnih lovcev, h kateremu prištevam tudi Jaka, pretaka lovska kri starih divjih lovcev. Slabo opremljeni, bolj lačni kot siti, so plezali in lovili po najbolj odročnih krajih naših lepih gora. Lovili so kljub strogim prepovedim in navkljub tujcem, ki so gospodarili po naši deželi. Mnogi med njimi so lovili tudi zaradi golega preživetja. Da so bili med takratnimi divjimi lovci v današnjem pomenu besede tudi izjemni alpinisti, mislim, da ni treba poudarjati.

Če se po povrnm k Jaku in njegovemu rodu... Njegov pokojni oče, na primer, je bil skromen gozdni delavec, toda

velik lovec. Tako je še pri 80. letih uplenil srnjaka, in to brez daljnogleda na puški, samo na muho, kot temu pravimo lovci. Jak pa ni samo odličan lovec, ki ima vse svoje gamse preštete kot ovce v hlevu, ampak je bil v mlajših letih tudi izvrsten alpinist.

Kadar povprečni lovci hodimo z njim po nadelanih lovskih stezah, jo Jak še danes mimogrede mahne čez kakšno steno pogledal, ali zadaj po naključju ne tičijo gamsi.

Lasje so mi šli pokonci, ko sem ga včasih opazoval, kako je zlahka prečil še tako strme in izpostavljene dele poti. Če bi ostal pri alpinizmu, bi zagotovo dosegel izjemno dobre rezultate. Tako pa je danes znan kot »lovski alpinist«, kar pri lovu tudi veliko pomeni.

In tako sva z Jakom po dokaj izpostavljenem svetu počasi napredovala vedno više pod mogočno ostenje Brane. Od časa do časa sva se ustavila in opazovala bližnje stene, da bi odkrila kakšnega gamsa. Puško sem si zadel čez rame, da me ne bi ovirala pri hoji. Bila je tudi nekoliko daljša od običajnih, zato sem moral še bolj paziti, da je ne poškodujem. Tokrat sem se za lov na gamse dobro pripravil. Naposled sem si priskrbel novo puško kalibra 6,5×68, ki je za gamse ravno pravšnja.

Zdaj sem jo imel prvič na lovu na gamse in je še nisem preskusil v »živo«. To je zelo razantna puška, pri kateri krogla do 300 metrov nima omembe vrednega padca.

Ko si jo je Jak ogledal, je dejal: »Ti kar naravnost pomeri, pa bo gams padu! To puško poznam, naši nemški gostje jo veliko uporabljajo. Če je dobro pristreljena, ne moreš falit,« je nadaljeval in še naprej opazoval bližnje stene. Kot bi se vse zaklelo proti nama, o gamsih ni bilo ne duha ne sluha. »Veš kaj,« je rekel Jak, »malo počijva in pomalica jva, potem se obrneva proti Gamsovemu skretu. Ni vrag, da jih tam ne bova dobila. Če nič drugega, kakšno kožo bova gotovo videla.« (Gamsov skret je predel na jugozahodnem delu Brane, kjer se gamsi zelo radi zadržujejo. Od tod tudi takšno ime.) Rečeno, storjeno. Po krajšem počitku sva se odpravila proti Gamsovemu skretu. Počasi sva se približevala robu hriba, od koder se je lepo videlo na zgornji del Gamsovega skreta.

Ko sva obstala na robu visoke stene, se nama je odprl čudovit razgled. Pod prepadnimi stenami so se spuščala dokaj strma melišča, tu in tam poraščena z ruševjem in posameznimi macesni ter skromno travo. To je torej kraj, kjer se gamsi zelo radi zadržujejo, zlasti pozno jeseni in pozimi. Poleti jih preženjo turisti na vrhove gora. Ko sva tako opazovala pokrajino, sva pod stenami opazila manjši gamsji trop, ki se je mirno pasel in počasi lezel proti vrhu kotline. »Veš kaj,« je dejal Jak, »prečkati morava tole kotlino in se po drugi strani počasi vzpenjati, tako da bova imela dober razgled tudi na stene nad melišči.« Tako sva tudi storila in se prav po mačje splazila med ruševjem in večjimi skalami na drugo stran Gamsovega skreta. Ko sva naposled srečno prispela, se nama je odprl lep pogled ne samo na melišče, temveč tudi na stene, ki so obkrožale zgornji del kotline.

»Poglej,« sem dejal Jaku, »še trije gamsi, ki se pasejo nekoliko niže od tropa, ki sva ga opazovala s tiste stene.« »Koza s kozlički,« je dejal Jak, ko si jih je ogledal z daljnogledom in naprej opazoval. »Aha,« je dejal potem, »poglej tisto steno nad ruševjem in macesnom, približno petdeset metrov navzgor! Ali vidiš?«

»Tam stoji en sam gams. Mislim, da bo stara koza.«

»Roglje ima dokaj visoke, vendar bolj tanke. Morava bliže, da natančno ugotoviva, kaj je. Tudi za strel je od tu predaleč. Paziti morava, da naju ne dobijo v nos, čeprav imava ugoden veter.«

Tako sva se počasi priplazila po levi strani kotline, varujoč se s kritjem, kolikor sva le mogla, približno sto metrov

više in se ustavila za neko veliko skalo. Od tu sva imela še boljši pogled na nasprotno steno. Gams, ki sva ga opazovala sto metrov niže, je bil zdaj natančno pred nama, približno slabih dvesto metrov od najine skale. Po daljšem ogledovanju je Jak pokimal in dejal: »Dober bo. Stara koza je, tako kot sem si mislil. Kar streljaj, pa glej, da boš dobro pomeril.« Po krajšem pripravljanju puške in obvladovanju rahle lovske mrzlice se mi je križ v daljnogledu naposled umiril za pleči živali, ki je še vedno mirno stala. Gams je stal na polici približno 50 metrov nad meliščem. Za njim je bilo še nekaj prostora, pod njim pa je bila previsna stena, ki se je končevala v melišču. Po strelu, ki je dolgo odmeval od okoliških hribov, se gams ni premaknil niti za ped. »Joj, joj,« je tarnal Jak, »tako lepo je stal, pa ga fališ. Hitro še enkrat repetiraj in bolje pomeri!«

Ni še končal, ko je začel gams kakor vreča peska, ki jo nekdo porine z odra, padati na melišče. »Ja, saj si ga zadel! Ali pa je od strahu kar sam dol skočil,«

se je režal Jak. »Čudno, da ni nakazal strela,« je Jak bolj razmišljal kot govoril.

Počasi sva se odpravila proti gamsu. Ko sva prišla do njega, sva imela kaj videti. »Saj nima rogljev,« sem dejal razočarano. »Polomil si jih je, ko je tako nerodno padel,« je brž dejal Jak. »Jih bova že našla.« Čeprav sva prečesala celo melišče po dolgem in počez, nisva našla niti koščka rogljev. Zdelo se je, kakor bi se razleteli na tisoč drobcev.

Pregled gamsa je pokazal, da je bil pravilno zadet, morda nekoliko više v živčni center. Razantna krogla ga je v trenutku paralizirala in usmrtila, zato je nekoliko kasneje padel kot vreča. »Take puške se je pa za bat,« se je žalostno smehljajal Jak, ko mi je z ruševno vejico voščil lovski blagor.

Na koncu moram povedati, da na ostankih rogljev ni ostalo več kot za centimeter roževine. Kljub temu mi je trofeja drag spomin na lovski dogodek in ima enakovredno mesto med drugimi lovskimi trofejami.

Brložno sedlo (LD Solčava)

Foto I. Napotnik

Odstrel jelenjadi v Krimskem LGO narašča

V prostorih Tehničnega muzeja Slovenije v Bistri pri Vrhniki je bila v posebnem paviljonu zadnjo soboto in nedeljo v maju pregledna razstava rogovja jelenjadi, uplenjene lani v Krimskem LGO, v katerega spadajo LD Logatec, GL Ljubljanski vrh, LD Borovnica, Rakitna, Ig, Tomišelj, Mokrc, Škofljica, Lovnik, Grosuplje, Taborska jama, Višnja gora, Ivančna gorica, Šentvid, Krka in Suha krajina.

Letos so bili za organiziranje razstave zadolženi člani LD Mokrc. Svojo nalogo so opravili zadovoljivo, a lahko bi jo še bolje, če bi bila razstava odprta vsaj tako dolgo kot muzej (do 19. namesto do 16. ure). Tudi opozorilna tabla, ki je prišleke obveščala o razstavi, bi morala biti nameščena ob vhodu v muzej in ne tik ob vstopu v paviljon. Tako je razstavo obiskal le tisti gost, ki se je po naključju znašel pred paviljonom, če seveda ni že prej vedel za prireditve. Zato je bilo vse skupaj kot nekakšna prireditev za redke obveščene izbrance.

V brošuri, ki so jo izdali ob razstavi, je zapisano, da so lovci tega LGO uresničili načrt odstrela kar 115-odstotno, torej so odstrelili 15 odstotkov več jelenjadi, kot so načrtovali. Razmerje med odstreljenimi jeleni in košutami je bilo 50 : 50, načrtovali pa so le 40 do 45 (jeleni) proti 60 do 65 (košute). Poslabšanje sestave odstrela v škodo jelenov je tako že močno opazno. Povečal se je delež odstreljenih jelenov v razredu od 5 do 9 let in nad deset let, medtem ko se je delež mladih jelenov v sestavi odstrela zmanjšal.

Med nepravilno odstreljenimi živalmi je bil tudi 2- do 4-letni jelen iz Grosupljega, ki je bil ustreljen 6. junija in je imel rogovje še v mahu. Lovec ga je zamenjal za srnjaka... Na lovsko smolo ga bo zdaj spominjala nagačena glava z rogovjem, ki je med obiskovalci nasploh požela največ zanimanja in vprašanj.

Sicer pa je bilo med okoli 70 rogovji tudi nekaj zelo močnih primerkov. Večina teh je bila iz GL Ljubljanski vrh.

Poleg jelenjih rogovij je bilo razstavljenih še nekaj gamskih rogljev, kožuhi dveh risov in štirih medvedov.

Načrt odstrela gamsov so opravili 87-odstotno in od tridesetih načrtovanih uplenil le 26 živali. Po spolu je bil odstrel primeren, ne pa po starosti. V razredu starih gamsov načrtovanega odstrela ni mogoče uresničiti. To pomeni, da imamo opraviti z dokaj mlado populacijo in kazalo bi razmisliti o spremembi sestave načrtovanega odstrela ter uvedbi doslednega varovanja vodečih ter srednje starih koz.

Na razstavi so dežurali lovci LD Mokrc, ki je bila tudi pokrovitelj letošnje prireditve. Ob našem obisku je dežural **Miro Zakrajšek**, ki je obiskovalcem rade volje razlagal pomen gojitvenega odstrela in razlike med A, B in C rogovji. Vsi obiskovalci razstave pa so brezplačno dobili še značko risa in kozoroga, ki jih je prispevala LZS, ter zloženko **Lovec v današnjem času**, ki govori o pomenu lovstva in ohranjanja naravnega okolja. V njej je sekretar LZS, **Blaž Krže**, na razumljiv način opisal današnje lovstvo. Žal je zloženka prišla tokrat v roke že prepričanih, kajti naključnih obiskovalcev – nelovcev je bilo bolj malo.

Muzej v Bistri, osiromašen za celotno zbirko orožja, z zatemnjenimi dvoranami in že več let staro postavitvijo razstavnih eksponatov, je za obiskovalce čedalje manj zanimiv. Morda bi jih spet pritegnili, če bi vsaj ta ali oni oddelek imel ob sobotah in nedeljah stalnega vodnika, ki bi obiskovalcem lahko marsikaj pojasnil. Morda bi se našli tudi lovci, ki bi v deloma izpraznjen lovski muzej vnesli malce življenja in ga naredili bolj zanimivega.

Jože Perko in
France Švajger

Kako smo lani gospodarili z divjadjo v Savinjsko-kozjanskem LGO

Vsako leto pripravimo po končanih bazenskih pregledih za skupščino Savinjsko-kozjanske ZLD Celje in za sejo Koordinacijskega odbora Savinjsko-kozjanskega LGO tudi kratko analizo o gospodarjenju z glavnimi vrstami divjadi. Naj navedem nekaj značilnih podatkov. Glavna divjad tega LGO je **srnjad**, ki daje lovskim družinam tudi največji dohodek. Zato ji posvečajo tudi največ pozornosti. Načrt odstrela srnjadi

Marko Bulc – častni član C.I.C.

Na zasedanju Generalne skupščine Mednarodnega sveta za lovstvo in ohranitev divjadi (C.I.C.) v Stockholmu, ki je bila od 22. do 26. maja 1989, je bil dipl. ing. Marko Bulc izbran za častnega člana te mednarodne lovske organizacije.

To je vsekakor veliko priznanje Marku Bulcu za njegovo dolgoletno in plodno delovanje v slovenski in jugoslovanski lovski zvezi, kakor tudi za njegovo uspešno delovanje v C.I.C. Posredno pa je to tudi priznanje slovenski in jugoslovanski lovski organizaciji.

V. V.

za celo LGO je obsegal 4787 glav. Odstrelili so skupno 4464 glav srnjadi, obenem pa zabeležili še 562 glav izrednih izgub, tj. povožene, okošene ali kako drugače izgubljene srnjadi, kar znaša skupaj 5026 glav srnjadi ali 105 % načrtovanega odstrela. Spolno razmerje odstrela je skoraj izenačeno, in sicer 2530 srnjakov in 2496 srn. Število družin, v katerih je starostna sestava odstrela srnjadi popolnoma v skladu z republičnimi gojitvenimi smernicami, se večja. Letos je takih družin 36, lani pa jih je bilo 31. Ker predložijo lovske družine tudi čeljusti odstreljenih srn, je mogoča natančna ocena odstrela srn-mladic in dve- in večletnih srn. Do nedavnega so menili, da so srne z nižjo telesno težo pač srne mladice. Da ni tako, pokaže prav zobovje! Poleg tega lahko po močno obrabljenem zobovju in nizki telesni teži hkrati odstreljenih srnjih mladicev sklepamo, katere so ostarele srne, ki jim življenjska moč že peša. Takšnih srn so uplenili 213 ali prek 30 % v odstrelu srn. Pri odstrelu teh so prednjačile LD Bohor, Gozdnik, Laško, Ljubno ob S., Kajuh, Tabor in Rečica p. L.

In še nekaj o kakovosti trofeje. Kljub mili zimi brez snega rogovja niso bila tako močna, kot smo pričakovali. Izjeme so srnjača rogovja iz gorskih lovišč. Pri tem ima gotovo svojo vlogo številom sončnih dni, ki je bilo v nižjih legah občutno manjše, zato lahko enak rezultat pričakujemo tudi letos.

Gojitvene smernice določajo popolno varstvo A-lanščakov. Žal tega ne upoštevajo v vseh loviščih in kar v celi vrsti LD so odstrelili veliko zdravih ter telesno krepkih enoletnih srnjakov. To je slabo spričevalo za uplenitelje, ki gotovo ne hodijo veliko v lovišče in srnjadi ne opazujejo, ampak uplenijo vse, kar jim pride pred puško. Glej primerjalno preglednico 1 o izvajanju republičkih gojitvenih smernic za srnjad.

Odstrel **gamsov** tudi lani ni bil v celoti opravljen. Razlog je deloma ta, da ima večina lovišč gamse v gozdnatih predelih, kjer je lov težji, deloma pa je krivo za to tudi precejevanje številčnosti. Lani so 4 gamse izgubili zaradi garjavosti; za zdaj se ji upira še območje ob avstrijski meji. Kritično pa je opravljanje odstrela pri gamsih po starostnih razredih. Od 24 LD je odstrel v skladu z gojitvenimi smernicami opravilo le šest družin, trinajst pa samo deloma, tj. pri kozlih ali kozah, medtem ko se pet LD pri odstrelu gamsov sploh ni ravnalo po gojitvenih smernicah. Pohvalno pa je, da je bilo spolno razmerje odstrela pravilno. Kakšen je bil odstrel po starostnih razredih, kaže preglednica 2.

Odstrel **divjih prašičev** je bil v LGO načrtovan po bazenih, le odstrel odraslih prašičev je večina bazenov dogovorno razdelila po loviščih. Kjer tega niso storili, se je zgodilo, da je eno lovišče sebično in brezobzirno uresničilo načrtovani odstrel celega bazena. Opozorilo za v prihodnje! Izvajanje gojitvenih smernic v LGO prikazuje preglednica 3. Najuspešnejši je bil bazen Konjiška gora–Paški Kozjak, kjer so uplenili 61 % mladicev, 29 % lanščakov in 10 % odraslih prašičev. Najslabši pa so bili v bazenu Boč–Macelj, kjer so uplenili 59 % mladicev, 22 % lanščakov in kar 19 % samic.

Jelenjad v tem LGO ni rajonizirana. Zato opravljajo oster odstrel, ki pa je bil lani samo 87-odstoten. Največ so odstrelili telet in enoletnih živalih obeh spolov, in sicer kar 64 %. Spolno razmerje odstrela ni bilo v popolnem skladu z gojitvenimi smernicami, saj so uplenili 54 % samcev in 46 % samic.

V koloniji **damjekov** v lovišču Ležen, med T. Velenjem in Šoštanjem, sta LD po nekajletnem varstvu načrt odstrela opravili le 57-odstotno, vendar v slabem spolnem razmerju, kljub temu pa

Preglednica 1:

spol in kategorija srnjadi	določila rep. goj. smernic	opravljeno 1988
Srnjaki – mladiči	5 %	4 %
lanščaki	najmanj 20 %	22 %
dve- in večletni srnjaki	največ 25 %	26 %
Srne – mladiči	najmanj 25 %	27 %
srne-mladice	5 %	5 %
dve- in večletne srne	največ 20 %	16 %

Preglednica 2:

lovišča	določila rep. goj. smernic	opravljeno 1988
Visokogorska lovišča	razred mladih – največ 20 % razred sred. starih – največ 30 % razred zrelih 50 %	38 % 43 % 19 %
Gorska lovišča	razred mladih – največ 30 % razred sred. starih – največ 30 % razred zrelih – 40 %	56 % 26 % 15 %
Gozdnata lovišča	razred mladih – največ 40 % razred sred. starih – največ 20 % razred zrelih – 40 %	60 % 32 % 8 %

Preglednica 3:

starostna kategorija	določila rep. gojitvenih smernic	opravljeno 1988
Ozimci (mladiči)	najmanj 60 %	60 %
Lanščaki	najmanj 30 %	25 %
Dve- in večletni	največ 10 %	15 %

v načrtovanih, pravih starostnih razredih.

Še bolj kritičen je bil odstrel **muflonov**, ki so ga LD opravile le 39-odstotno. Odstrel je v pravilnem spolnem razmerju in pri ovnih s težiščem na mladih živalih. Starostna sestava odstrela muflonov je taka: jagneta moškega spola 4 %, ovni do 3 let 39 %, ovni nad 3 leta 4 %, jagneta žen. spola 4 %, enoletne ovce 14 %, nad 2-letne ovce 35 %.

V populaciji pravzaprav skoraj ni več dozorelih ovnov, starih nad 6 let, uplenjenih pa je bilo skoraj enkrat več rodnihih ovc kot jagnet in enoletnih ovc. Tak način gospodarjenja z mufloni za to živalsko vrsto ni obetaven in ga bodo upravljalci morali spremeniti.

Številčnost **velikega petelina** se je po varstvu nekoliko izboljšala. Omeniti pa je treba nenaden padec ruševčeve številčnosti v preteklem letu, na kar so LD odgovorile z varstvom tega ptiča. Gozdni jereb je v minulih letih iz neznanih razlogov izginil iz gričevnatih in hribskih lovišč in ga je več le še v gorskih območjih. Vrsto let je že problematičen **poljski zajec**. Vzrokov za nizko številčnost je cela vrsta in morda vseh še sploh ne poznamo. Mnogi lovci, ki med letom opazujejo paritveno zajčje rajanje, iz tega

še vedno sklepajo na večjo številčnost, nato pa seveda sledi jesensko razočaranje. Dokaz, da ne poznamo stanja v lovišču, je, da je le osem družin realno ocenilo številčnost zajca in opravilo načrtovani odstrel, preostalih 39 pa je številčnost močno precenilo in načrtovanega odstrela niso opravile ali pa so zaradi nizke številčnosti predčasno nehale loviti. *Skupno so uplenili 800 zajcev, to pa je najnižje število, ki je bilo kdajkoli doseženo, in zahteva zato takojšnje ukrepanje.* Nujno je takojšnje varstvo, poleg tega pa seveda vrsta gojitvenih ukrepov, ki bodo pomagali tej divjadi.

Tudi številčnost fazana je nizka. Že tako nizko načrtovani odstrel so dosegli le 77-odstotno in uplenili samo 518 fazanov. Glavni vzrok za upadanje številčnosti fazanov je izginjanje grmišč in kritja, ki ga ta živalska vrsta nujno potrebuje, naravni prirastek pa je močno zreduciralo tudi hladno in deževno vreme v času valjenja.

Poljska jerebica je stalno zavarovana, njeno število pa bo naraslo le, če se bodo izboljšale življenjske razmere. Od male divjadi je primerna samo številčnost **race mlakarice**. Vendar so odstrelili le 898 rac oziroma do-

segli 62 % načrtovanega odstrela. Zanimanje za odstrel je močno upadlo, predvsem v loviščih, v katerih imajo z industrijskimi odpadki onesnažene vode. Analiza je namreč pokazala, da so tam race neužitne zaradi visoke vsebnosti arzena in težkih kovin.

Na koncu je prav, da omenim še enotno ugotovitev, da je na vsem lovskogojitvenem območju preveč plenilcev, ki močno znižujejo številčnost že tako ogrožene divjadi. To potrjuje tudi nedavna močna epidemija stekline, ki je ne bi bilo, če bi bila številčnost lisic normalna. Plenilce organizirano in dosledno drži na kratko le nekaj LD. To pa je nujno, če hočemo pomagati mali divjadi, za katero so se močno poslabšale vse naravne razmere.

Slavko Kovač

Ptice selivke ne poznajo meja

Nikakršna konkurenca nacionalnim poštnim oblastem, ampak simbol prispevka nekemu mednarodnemu prizadevanju za varstvo vodnih ptic. To je nova, lepa znamka, kot jo predstavlja predsednik delovne skupine Zahodna Paleartika pri komisiji CIC Ptice selivke, R. Pouget. Lepa raca regeljc (*Anas querquedula*) na 5 × 7 cm veliki okrasni znamki pomeni davek, ki ga – upamo – številni lovci Evrope zmorejo za ohranitev najpomembnejših ptic selivk.

Akcija poštna znamka – čemu?

Izkupiček od prodaje znamk je namenjen za podporo obsežnim prizadevanjem delovne skupine Zahodna Paleartika v boju za ohranitev vodnih ptic in zanje življenjsko pomembnih vlažnih območij. Sodelovanje pri koordinaciji mednarodnega štetja vodnih ptic in izdaja (v sodelovanju z naravnozgodovinskim muzejem v Parizu) seznama vlažnih območij v zahodni Afriki sta primera praktično naravnane znanstvenega dela, ki ga je delovna skupina opravila doslej. Štetje vodnih ptic in upravljanje vlažnih območij v conah, kjer preletavajo in prezimujejo, zahteva dobre strokovnjake od Evrope do Afrike. V deželah, v katerih takih strokovnjakov primanjkuje (v veliki meri v Afriki), se skupina CIC osredotoča predvsem na šolanje domačih strokovnjakov, ker

5 × 7 cm velika barvna okrasna znamka, ki jo je izdal C. I. C.

bi bila vsa prizadevanja za varstvo ptic selivk, ki so se rodile v Evropi, zaman, če Afričani ne bi sprejeli odgovornosti za pomembna območja na svoji celini. Delovna skupina daje konkretno pomoč kar na kraju samem, kot npr. v narodnem parku Djoudj v Senegalu ali v Maroku.

Specialiste delovne skupine so velikokrat poslali v Afriko (Tunizijo, Alžirijo, Kamerun), da bi ponudili hitro pomoč selivkam.

Višji cilj akcije s pisemsko znamko pa je, da se zavemo tega, da le mednarodna solidarnost pri varstvu narave lahko dolgoročno privede do uspeha. Ohranitev vodnih ptic je klasičen primer za to, da varstvo narave ne more biti več stvar nacionalne pristojnosti. Veliko letečih popotnikov ima svoja vališča v severni Evropi ali Rusiji, »potujejo« pa čez srednjo in južno Evropo do svojih prezimovališč v severni ali zahodni Afriki.

Znamko je mogoče dobiti v pisarni CIC; 15, rue de Teheran, F 75008 Paris, po ceni 3 ecupe. CIC računa na naročila iz veliko (evropskih) lovskih zvez.

CIC, 1/89 – JP

V žarišču: tropska vlažna območja

Vlažna območja v severni in zahodni Afriki, ki se raztezajo vzdolž tokov Nigra, Volte in Senegala, gostijo v zimskih mesecih na stotine tisočev rac regelj (*Anas querquedula*), žličark in dolgorepk ter na milijone močvirnih ptic; med njimi opazimo pobrežnike, rjavorepe kljunače, togotnike in modronoge škurhe. Toda tudi ti živalski paradizi, nepogrešljiva življenjska osnova za dolge zimske mesece naših vodnih ptic selivk, so ogroženi zaradi človeških in podnebnih vplivov. Delovna skupina CIC Zahodna Paleartika (v komisiji za ptice selivke, ki se pod vodstvom R. Pougeta že veliko let spopada s praktičnimi ukrepi za raziskova-

nje in varstvo teh selivk) je decembra lani priredila v Senegal – regiji svoje zdaleč najobsežnejše aktivnosti – delovno posvetovanje. Udeleženci iz 14 držav in 30 nacionalnih in mednarodnih organizacij, kot npr. Evropski svet, FAO, IUCN in borske konvencije, so obravnavali problematiko ptic selivk Zahodne Palearktike v njihovem zahodnoafriškem zimskem bivališču.

Eden največjih problemov je gotovo suša v sahelskem območju, ki je velikanska vlažna območja skrčila na nekaj majhnih mlak, s čimer so te za močvirne in vodne ptice ostale brez vrednosti. Sicer je ta nevarnost zaradi ponovnih deževnih padavin začasno omiljena, vendar pa kontinuirano naraščata druga, namreč trajno spreminjanje vlažnih območij v riževa polja za prehranitev naglo naraščajočega prebivalstva teh delov.

Razveseljivo je bilo doslej le redko opaženo sodelovanje nacionalnih in mednarodnih lovskih in naravovarstvenih organizacij, pa tudi Afričanov in Evropejcev za ohranitev teh vlažnih območij in s tem njihovih pernatih gostov. Če so bile še pred kratkim v ospredju gradnje jezov in sistemov jarkov za namakanje, gre danes bolj za to, da se poiščejo kompromisi med varovanjem narave in človekovo uporabo zemljišča, tj. za varstvo ekološko pomembnih območij pred spreminjanjem v agrarne površine oz. za ponovno namočitev (namakanje) z vodo.

O doslej opravljenem delu so se udeleženci lahko prepričali na ekskurziji; 16 000 ha velik Djo-pudj – narodni park, prvobitno poplavljen območje ob reki Senegal in zadnje počivališče s sladko vodo za selivke pred dolgim poletom nazaj prek Sahare – je ostal leta 1984 po dolgoletni suši skoraj brez vrednosti. Potem ko je morala uprava narodnega parka predolgo čakati na pomoč WWF in IUCN, je spontano reagiral CIC, in sicer prek delovne skupine Zahodna Paleartika. Z gradnjo kilometre dolgega kanala iz reke Gorom se je območje ponovno napolnilo z vodo in tako z življenjem.

Vendar obstajajo še številni projekti za ohranitev vodnih ptic selivk, ki jih je treba uresničiti, npr. renaturiranje tistih območij, ki so jih razvrednotili z riževimi polji. Takšni sta regiji Djeuss in N'Djael, od katerih je zadnje »vlažnostno območje z mednarodnim pomenom«, v skladu z

ramsarsko konvencijo. Predsednik komisije za ptice selivke, dr. Kalchreuter, je ob koncu srečanja ocenil dejavnost delovne skupine z nadregionalnega vidika. Izrazil je upanje, da bodo v prihodnosti tudi drugi evropski lovci, prav tako kot njihovi francoski kolegi, sodelovali v tem mednarodnem varstvenem programu, npr. z nakupom okrasne znamke CIC.

CIC, 2/89 – J. P.

40 let gojitvenih lovišč in voda v Sloveniji

Letos mineva 40 let, odkar so bila pri vladi LR Slovenije ustanovljena gojitvena lovišča; imenovala so se *Uprava gojitvenih lovišč Slovenije*. Območja, na katerih so bila ustanovljena, še danes upravljajo TNP Bled, GL Fazan – Beltinci, GL Kozorog-Kamnik, GL Medved – Kočevje, GL Pohorje – Maribor, GL Kompas – Petrovci (ustanovljeno leta 1964), GL Jelen – Snežnik, GL Snežnik – Kočevska Reka, GL Prodi – Razor Tolmin in vode, ki jih upravlja Zavod za ribištvo Ljubljana. Vsa ta lovišča* so bila tedaj združena pod Upravo GL SRS. Leta 1960 pa so to ukiniteli in večji del teh lovišč je pričel poslovati kot finančno samostojni zavodi oziroma delovne organizacije, katerih dejavnost je gojitev divjadi in rib ter izvajanje lova in ribolova. Te OZD – organizacije so se pred 15 leti (leta 1974) ponovno združile v *Skupnost OZD za lovstvo in ribištvo Slovenije* in tako organizirane obstajajo še danes.

Osnovni namen tedanje ustanovitve GL je bil ohranitev večjih in značilnih naravnih krajin, ki naj bi bile primerne za zgledno varstvo in gojitev divjadi. Zaradi tako postavljene usmeritve, strokovnega in vzornega gospodarjenja ter samo in predvsem gojitvenega odstrela se je divjad širila in iz teh območij naseljevala tudi druge dele Slovenije in Jugoslavije. Ponovno so tudi naselili nekatere vrste divjadi, kot npr. kozoroga, risa in alpskega svizca. Predvsem pa so bila gojitvena lovišča vsa leta namenjena znanstveno-raziskovalnemu delu. Za pomoč raziskovalcem je bilo in je še na voljo 160 poklicnih lovskih in ribiških čuvajev ter strokovnih delavcev v lovstvu in ribištvi. Zdaj tečejo

* Navedene OZD imajo različne statusne formalne nazive.

naslednje raziskovalne naloge, ki bodo koristile ne le tem organizacijam, ampak tudi v širšem pomenu:

Upravljanje s populacijami divjadi različnih vrst in njihovimi habitati v razmerah narodnega parka, Repopulizacija gamsov od gamskih garij (TNP – Triglav, DO Kozorog – Kamnik); Vplivi širjenja smučišč in turizma na gostoto in nastanjenost gamsov in druge divjadi na območju RTC Kravac; Ohranitev rjavega medveda na Kočevskem in Snežniškem (GL Jelen – Snežnik, GL Medved – Kočevje, GL Snežnik – Kočevska Reka); Proučevanje prehranskih značilnosti jelenjadi in srnjadi, Migracijska gibanja jelenjadi (GL Jelen – Snežnik), Melioracije, komasacije in posegi v prostor s posebnim poudarkom na varstvu okolja in male divjadi (Fazan – Beltinci, Kompas – Petrovci); Prehranske značilnosti gamsov v gozdnih območjih (GL Pohorje). V ribištvi pa: Soška postrv – biologija, ekologija in možnost umetne zreje; Favna Slovenije (ribe, raki, desetonožci), njena ogroženost in varstvo; Umetna zreja lipana, jezerske postrvi in ščuke.

V gojitvenih loviščih in vodah veliko delajo pri umetni zreji, ki ob

vsesplošnem uničenju žive narave umetno zreja divjad in ribe. V fazanerijah lovišč OZD vzgojimo okrog 200 000 fazanov, 20 000 jerebic, in 15 000 divjih rac na leto, v zaprtih oborah pa vzgojimo in odstrelimo okrog 800 glav divjadi (v glavnem divjih prašičev).

V ribogojnicah vzgojimo za porabljanje voda okrog 2,5 milijona mladice lipana, potočne in jezerske postrvi in šarenke na leto. Poleg obnove varstva in gojitve divjadi in rib morajo te delovne organizacije ustvarjati dohodek z lastnimi storitvami, t.j. prodajo storitev in blaga (lovski in ribolovni turizem, raziskovalne in nadzorne naloge ter prodaja divjadi, rib in mesa uplenjene divjadi).

S takim delom je bilo npr. v letu 1988 ustvarjenega 10 milijard dinarjev celotnega dohodka, ki je bil porazdeljen v odstotkih takole: 22 % za krmo in materialne stroške, 10 % za vzdrževanje lovskih objektov, 30 % za čuvajsko službo, 5 % za povračilo lovskih škod, 28 % za družbene obveznosti in 5 % za raziskave in razvoj. Ob vsem tem pa se delavci gojitvenih lovišč in vodah tako kot se je spreminjal status njihovih organizacij od administrativno državnih, poldržavnih v

Skupnost OZD za lovstvo in ribištvo Slovenije

vabi

ob svoji 40-letnici

vse ljubitelje narave, lovce in ribiče na

LOVSKI DAN V TRENTI

ki bo v Triglavskem narodnem parku na Logu v Trenti, **2. septembra 1989**, z začetkom ob 11. uri.

Po krajši slovesnosti bo srečanje lovcev, ribičev in vseh naših prijateljev.

Za družabnost, lovske in trentarske specialitete bosta poskrbela trentarski aktiv kmečkih žensk in domače Turistično društvo Soča-Trenta.

Prisrčno vabljeni!

samostojne družbene subjekte, spreminjajo od klasičnega lovsko-ribiškega čuvaja do današnjega (TNP) naravovarstvenika v narodnih in krajinskih parkih, kar naj bi nekoč v perspektivnejši družbi ta lovišča z vodami tudi postala.

Vse lovce in ribiče vabimo na proslavo 2. septembra 1989 v našem narodnem parku v Trenti.

I. Nečemar

Strelci ob prazniku OF slovenskega naroda

Več kot 120 lovcev-strelcev iz Slovenije se je 26. in 27. aprila pomerilo na Toškem čelu v tekmovanju na glinaste golobe in v tarčo srnjak. Meddružinsko nagradno tekmovanje v počastitev praznika Osvobodilne fronte slovenskega naroda je letos že osmič zapored pripravila LD Toško čelo. Letošnja prireditev je znova potrdila, da se športno strelstvo pri nas razvija kljub vse večjim gmotnim težavam.

Na tekmi na praznik OF je sodelovalo 87 strelcev iz 19 ekip, dan prej, 26. 4., pa se je med seboj pomerilo 39 lovcev-pripravnikov. Franc Končan, predsednik strelske komisije pri ZLD Ljubljana in zvezni sodnik Milan Velkavrh sta jim ob tej priložnosti posredovala praktične napotke o varnem ravnanju s puško ter jih poučila o tehničnih osnovah športnega streljanja.

Ko je naslednje praznično jutro predsednik LD Toško čelo Janez Dobnikar pozdravil lovce in odprl tekmovanje, se je obetal čemerren dan z dežjem in zelo negoto-

Prvi so nastopili strelci LD Toško čelo, ki so imeli sicer polne roke dela z organizacijo

Foto: L. Pohar

vim izidom prireditve. Vendar je ta kljub temu odlično uspela, tako glede udeležbe kot organizacije. Vreme se je izboljšalo in tekmovalci so bili nadvse zadovoljni tudi s prijetnim in sproščenim razpoloženjem na prijateljskem

srečanju, ki je sledilo tekmovanju.

Vendar pa so se prireditelji dobro zavarovali pred slabim vremenom; zgradili so novo pomožno poljsko kuhinjo ob lovski koči, ki za take priložnosti nima dovolj zmogljivosti, na dvorišču pa so postavili pravcato začasno platneno restavracijo. S platnenimi nadstreški so zavarovali tudi strelišča.

Bolj kot vreme jih je skrbelo, kako bodo delovali trije novi funkcionarji, gospodar koče – Mijo Car, referent za strelstvo – Franc Šrot in blagajničar – dr. Janez Leskovec, vendar so izvrstno prestali ognjeni krst. Pravzaprav so glede organizacije naredili še korak naprej, ker so na podlagi lanskim izkušenj ločili glavno tekmo od preizkusa pripravnikov. Tako so z manj tekmovalci dali tekmovanju enako-mernejši in hitrejši ritem, ga skrajšali in dvignili njegovo kakovost.

Vsega tega seveda novi organizatorji ne bi uspešno opravili, če jim ne bi nesebično pomagali

dosedanji dolgoletni in izkušeni funkcionarji na teh delovnih področjih. Seveda pa so vsi skupaj uspeli predvsem zato, ker so bili v priprave in izvedbo tekmovanja vključeni domala vsi člani LD Toško čelo.

Na tekmi je sodil Stane Tomažič kot glavni sodnik, pomagala pa sta mu Vinko Tomažič in Tine Hofman.

Zmagala je s 535 točkami ekipa Brezovice v sestavi: Viktor Čuden, Roman Bokavšek, Franc Končan. Druga je bila Svoboda iz Senožeč, ki si je priborila 499 točk: Drago Aberšek, Tomaž Končan, Niko Mejaš. Ekipa, ki so jo sestavljali Ivan Jenko, Marjan Kožlakar in Štefan Lukan, je s 480 točkami zasedla 3. mesto.

Med posamezniki so v streljanju na golobe zasedli prva tri mesta:

1. Delorenzo ml., LD Pugled,
2. Viktor Čuden in
3. Franc Končan – oba LD Brezovica.

V streljanju v tarčo »srnjak« je zmagal mladi Marko Strle, LD Ig (92 krogov), drugi je bil Niko Mejaš, Svoboda Senožeče (91 krogov), 3. mesto pa je osvojil Simon Kovič, LD Domžale (90 krogov).

V kombinaciji so si prva tri mesta priborili:

1. Viktor Čuden, LD Brezovica, 190 točk;
2. Niko Mejaš, Svoboda-Senožeče, 189 točk;
3. Delorenzo ml., LD Pugled, 182 točk.

Na koncu tekmovanja so slovesno razglasili rezultate, zmagovalcem podelili pokale in spominske medalje, uspešnim tekmovalcem do 30. mesta pa praktična darila.

Lado Pohar

Osmo tradicionalno tekmovanje v streljanju, organizirano v počastitev praznika OF, je bilo tudi letos na Toškem čelu. Potekalo je varno in gladko.

Foto: L. Pohar

Medved na lovski razstavi v Podgorju

Prve dneve letošnje pomladi je Podgorje pri Slovenj Gradcu izjemno popestrila lovška razstava. Tolikšnega obiska niso pričakovali niti največji optimisti.

Razstavo so skrbno pripravili lovci domače LD Podgorje, v sodelovanju s petimi LD iz Lovskega bazena Slovenj Gradec. Res je bilo kaj videti!

Zvezda prireditve, ki je pritegnila lovce, pa tudi tiste, ki jih lovske trofeje navadno ne zanimajo, staro in mlado iz bližnje in daljne okolice, je bil vsekakor nagačen medved. Na razstavi je kar blestel in se razkazoval obiskovalcem. Tik pred razstavo so ga

Pozornost obiskovalcev lovske razstave v Podgorju je zbuja zlasti mogočen medved, uplenjen v domačem lovišču Foto: D. Štern

namreč pripeljali od preparatorja, ki je ovekovečil njegovo lepoto in še enkrat osrečil uplenitelja, lovca domače LD Toneta Rogino. Videti je bilo, da si Tone, pa tudi drugi domačini in lovci, od lanskega novembra, ko je bil prvič v zgodovini v domačem revirju uplenjen medved, še niso opomogli od presenečenja. Vendar pa polagoma postajajo vse bolj ponosni in samozavestni. To seveda ni čudno, saj je medved pravi orjak; tehtal je okoli 275 kilogramov, njegov kožuh in lobanja pa sta po ocenitvi vredni zlate medalje. Medveda so lovci v okolici sledili že večkrat, Tone pa ga je pričakal v zasneženi in mrzli noči ob polni luni 23. novembra 1988. To je bilo prvovrstno presenečenje za bližnjo in daljno okolico. Zgodovinski zapiski v škofijskem arhivu v Ljubljani in urbar gospodstva iz Pliberka na Koroškem iz leta 1570 pričajo, da so domačini v bližnji okolici že pred več kot 400 leti lovili medvede.

Vse bližnje šole so organizirale ogled razstave in otroci se kar niso mogli nagledati vseh čudes: rogovij, čeljusti, kožuhov, lepih dermoplastik perjadi in druge male divjadi ter seveda medveda. Podgorje je z razstavo oživel in še enkrat potrdilo in pokazalo, da živi z lovci in z naravo.

Darko Štern

L. Černe

Letos 94 novih lovskih čuvajev

V letošnjem letu so bili v okviru izobraževalnega programa LZS trije tečaji za lovske čuvaje. V Kozini (Obalno-Kraška ZLD Koper) je opravilo tečaj za lovske čuvaje 34 lovcev, v Ptuj (ZLD-Ptuj) in Dravogradu (ZLD-Mari-bor) pa je opravilo izpit za lovskega čuvaja po 30 lovcev. Izobraževanje lovcev na tečajih za lovske čuvaje poteka organizirano že od leta 1954. Doslej je bilo organiziranih že 53 tečajev, na katerih je opravilo izpit za lovskega čuvaja že 1880 lovcev. Od leta 1954 do 1974 so bili tečaji internatskega tipa, organizirani za lovce iz vse Slovenije. Od leta 1974 pa so organizirani po posameznih zvezah lovskih družin. Sedanji tečaji so popoldanski in obsegajo 100 ur predavanj. Težko bi presojali, katera vrsta tečajev je boljša, nekdanja internatska ali sedanja. Internatski tečaji so bili bolj kakovostni, zlasti, kar zadeva praktično znanje o izdelavi raznih lovskih naprav, predmetnik pa je vseboval tudi osnove računstva in slovenščine, česar sedanji tečaji ne obravnavajo. Tečaje so vodili tudi lovski strokovnjaki, tako da so tečajniki lahko snov s predavanj dodatno utrjevali v popoldanskih ali večernih urah. Več generacij tečajnikov za lovske čuvaje je vodil tudi priznani lovski strokovnjak Miloš Kelih. Prav iz teh generacij je izšlo več znanih lovskih čuvajev. Sedanja oblika tečajev temelji na čim večji množičnosti izobraževanja lovcev, prav to pa, kot kažejo vsakoletni podatki o številu novih lovskih čuvajev, smo tudi dosegli.

Udeleženci tečaja za lovske čuvaje v Ptuj so si ogledali GL Medved – Kočevje, kjer so se tudi fotografirali

Tudi v Kozini (Obalno-Kraška ZLD Koper) so imeli tečaj za lovske čuvaje. Obiskali so tudi Maksa Konečnika na Rogu.

Slika lovskih čuvajev iz leta 1959 v Podsmreki, ki so opravljali internatski tečaj. Več generacij lovskih tečajev je vodil nestor slovenskih lovcev Miloš Kelih iz Lesc pri Bledu.

Franc Pesjak je praznoval svojo sedemdesetletnico 19. 12. 1988. Rodil se je na Jesenicah, obiskoval gimnazijo v Kranju in se v jeseniški železarni zaposlil kot kemijski laborant.

Že na začetku nemške okupacije se je pridružil NOB. Najprej je bil terenec, potem član VOS in nato v partizanih član VDV za Gorenjsko in komisar bataljona. Po osvoboditvi je bil komisar pri graničarjih, potem pa inšpektor zvezne kontrolne komisije za barvno metalurgijo v Beogradu. Nazaj na Jesenice je prišel delat leta 1948.

Od leta 1948 do 1950 je bil tajnik in nato blagajnik LD Jesenice. Od leta 1953 do 1966 je bil starešina LD Jesenice. Takrat je LD postavljala lovske kočice, presekala lovske steze, delala krmišča za divjad in vzgajala člane v prave lovce. Vse to je vodil in organiziral Franc. Pozneje je bil še predsednik disciplinskega razsodišča, namestnik starešine, pomočnik gospodarja in član UO ZLDG.

Udejstvoval pa se je tudi drugje – pri zvezi borcev, rezervnih oficirjih, strelski družini, smučarskem klubu. Odlikovan je z redom zaslug za narod in z redom dela s srebrno zvezdo.

Gorski lov je bil v njegovi družini tradicija. Že kot otrok se hodil poslušati velikega petelina, pozneje pa je najraje hodil poslušati ruševca in zalezovat gamse.

Želimo mu še veliko let, trdno zdravlje in dober pogled!

LD Jesenice – F. T.

Viktor Planinšec je 6. 12. 1988 dopolnil 80 let plodnega življenja. Še vedno je poln moči, veseljak in neutrujen.

Trda in pestra je Viktorjeva pot od mladih let, ko se je šele začel kaliti in skozi preizkušnje neprizanesljive vojne vihre do začetka sončne jeseni. Že leta 1941 je začel delati proti sovražniku. Njegovo vitrino krasita dve odlikovanji iz NOB.

Veselse do narave, ljubezen do živali, delavnost in veder značaj so ga ohranili tako čilega in zdravega in mu še vedno dajejo življenjsko moč. Po osvoboditvi je bil med ustanovnimi člani LD Mi-

Viktor Planinšec

slinja (1946) in njen prvi tajnik (do leta 1950). Po letu 1950 se je preselil v Maribor in se vključil v LD Hoče. V tej družini je opravljal naslednje funkcije: tajnik LD (1951–1956), blagajnik LD (1956–1973, 1975–1977), predsednik nadzornega odbora LD (1981–1986), član nadzornega odbora ZLD Maribor (1981 do 1985).

Za prizadevanja in uspehe v lovstvu ga je LZS odlikovala z znakom za lovske zasluge in redom III. stopnje. Še veliko bi lahko zapisali o Viktorju kot lovcu in človeku, ki nam je s svojim delom svetel zgled. Želimo, da bi jubilarant Viktor še dolgo prihajal čil in zdrav med nas in s svojo vedrino ter zgledom krepil med nami nesebičnost in pravo lovsko tovarištvo!

Člani LD Hoče – Z. K.

Viljem Velikonja, je 2. 12. 1988 praznoval petinsedemdesetletnico.

Rodil se je v delavski družini v Mostu na Soči. Zaradi italijanskega zatiranja Slovencev na Primorskem je kot mlad fant zbežal v takratno Jugoslavijo. Izučil se je za peka, a ni našel dela, zato se je moral zaposliti na Jesenicah kot gozdarski delavec v gozdovih pod Golico.

Leta 1942 je odšel v partizane, po osvoboditvi pa se je na Jesenicah zaposlil v gozdarstvu in ostal tam do upokojitve.

Viljem ali Jelko, kot mu pravimo po domače, je bil med ustanovnimi člani LD Jesenice. Od leta 1947 do 1948 je bil blagajnik Okrajne lovske zveze, od leta 1952 do 1956 pomočnik gospodarja LD, poleg tega pa od leta 1946 do 1964 revirni lovski čuvaj v našem lovišču.

Jelko je bil vedno pravičen lovec in velik ljubitelj narave. Še tako majhna živa stvar – roža, metulj, mravlja – mu pomeni ravno toliko kot največja divjad. Pozna vsako stezico v lovišču in za vsakega srnjaka in srno ve, kje se pase in kje izstopa. Svojega znanja ni nikoli ljubosumno skrival, ampak je zmeraj učil in vzgajal mlade lovce.

Dobil je vrsto državnih odlikovanj, LZS pa ga je odlikovala z znakom za lovske zasluge.

Vsi člani LD Jesenice mu želimo ob jubileju obilo zdravja in še mnogo lepih dni v lovišču!

LD Jesenice – F. T.

Veselse do narave, ljubezen do živali, delavnost in veder značaj so **Franca Rebernaka**, petinsedemdesetletnika, ohranili tako zdravega in čilega ter mu še naprej dajejo življenjsko moč. Njegova življenjska pot se je začela 4. 12. 1903 v Dragoviču pri Juršincih.

Kot sin malega hribovskega kmeta je že v rani mladosti občutil trdoto življenja, saj na očetovi kmetiji ni bilo dovolj kruha za vse. Že v mladih letih si je moral poiskati delo zunaj domačega kraja, kjer je začel spoznavati izkoriščanje delovnih ljudi.

Poleg trdega življenja pa je v mladosti spoznal tudi lepote Slovenskih gor in njihovo divjad. Ker je imel njegov oče v zakupu majhen revir dveh vasi, je imel zlasti priložnost opazovati fazane in zajce, ki so mu še danes najbolj pri srcu.

Med okupacijo je bil zaposlen v mariborskih zaporih, kjer je podpiral politične zapornike, za kar so mu še danes hvaležni.

Po osvoboditvi, leta 1945, je bil izvoljen za člana KLO Desternik,

opravljal je službo tajnika do upokojitve.

Leta 1950 je bil sprejet v LD Desternik, leta 1952 pa je opravil lovski izpit. V svojem 39-letnem lovskem delovanju je uspešno opravljal več funkcij v LD Desternik in LD Trnovska vas. V LD Desternik je bil blagajnik (od 1953 do 1956) in predsednik nadzornega odbora (1956 do 1958), v LD Trnovska vas pa tajnik (1961 do 1963), blagajnik (1964 do 1968, 1972 do 1976) in nazadnje predsednik nadzornega odbora (od 1977 do 1979 leta).

Ves čas Franček ni bil le pravičen in zgleden lovec, ampak tudi delaven član LD Desternik.

Poln je humorja in lovske latinščine. Njegova marljivost, pravičnost, delavnost in lovska etika ter njegov občuten delež pri varstvu in gojitvi divjadi, vse to nas spodbuja za nadaljnje marljivo delo. Na jesen življenja mu želimo še veliko zdravih let ter lovski dober pogled!

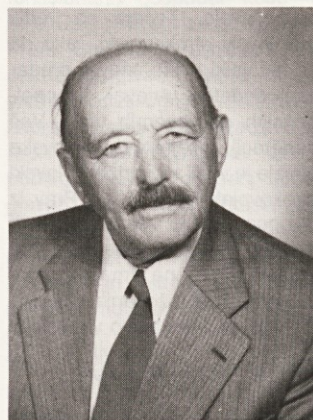
LD Desternik – M. F.

Jože Jeromel je 14. 1. 1989 praznoval 75-letnico rojstva.

Rodil se je v Dovžah pri Slovenj Gradcu v kmečko-trgovski družini. Tudi njega je vojna vihra odpeljala v razne kraje svoje domovine in tujine.

Ko se je po končani vojni vrnil v svojo rodno vas, se je z vso energijo vključil v obnovo domovine in sprejemal številne delovne funkcije in obveznosti v gospodarskih organizacijah pri izvajanju javnih del elektrifikacije, vodovoda in pri drugih gospodarskih dejavnostih. Bil je vključen v vse družbenopolitične organizacije, kot so PGD, SZDL, RK, KZ itd., ter prevzemal funkcije

Franca Rebernak

Jože Jeromel

predsednika, blagajnika in tajnika, skratka aktivno je deloval pri vseh akcijah svojega kraja.

V letu 1947 se je vključil v LD Golavabuka in bil njen prvi blagajnik. Bil je soustanovitelj novo ustanovljene LD Mislinja v letu 1954 in prav tako izvoljen za blagajnika.

Od vstopa v zeleno bratovščino (1947) do danes je zaradi svojega vestnega dela in sposobnosti opravljal funkcije v skupnem trajanju 40 let in sicer: blagajnik 13 let, starešina 11 let, predsednik NO 14 let, kar je še danes, in kronist 2 leti.

Za svoje uspešno delo v lovstvu in gospodarstvu je dobil številna priznanja in odlikovanja.

Dragi Jože, za tvoje nesebično delo v naših vrstah prirčna hvala. Želimo ti še mnoga zdrava leta.

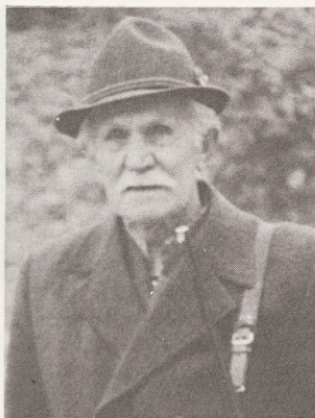
LD Mislinja – F. D.

Jože Oiclj je 3. 2. 1989 praznoval 90. rojstni dan. Zbrana bratovščina domače LD je ob njegovem visokem življenjskem jubileju priredila skromno slavo, ob stisku rok pa so mu lovci izrekli tudi lovski blagor za uplenjenega divjega prašiča, ki ga je za svoj 90. rojstni dan uplenil v GL Medved v Kočevju. Ob slovesnem čestitanju mu je starešina naše LD kot zahvalo za delo v lovišču izročil dovolilnico za odstrel muflona, česar je bil še posebej vesel.

Ob naselitvi muflonov na območju naše LD (Uršlja gora) leta 1966 je bil 15 let oskrbnik in lovski čuvaj, zadolžen za muflone. Vsako zimo jih je krnil trikrat na teden, čeprav je imel do krmišč 10 km hoda. Kadar je bilo preveč snega, je obhod opravil s smučmi. Tako ima za uspešno naselitev te divjadi pri nas veliko zaslug tudi on.

O Jožetu smo ob njegovih jubilejih že večkrat pisali v našem glasilu, zato ne bom ponavljal njegovih potov po lovskih stezah. Poudarim naj le to, da si po 45 letih gozdarske službe in prav toliko staža lovskega čuvaja zasluži še posebno pohvalo. Za ta dela je slaviljenec dobil številna priznanja, Lovska zveza Slovenije pa ga je odlikovala z znakom za lovske zasluge in redom II. stopnje.

Ob prijetnem kramljanju in ogledovanju njegovih trofej, ki so zaradi skrbne nege odlično ohranjene, se mi je porodila misel: kako lepo bi bilo, če bi vsi naši lovci tako cenili in varovali svoje

Jože Oiclj

trofeje. V svojem 54-letnem lovskem delovanju je uplenil le 10 gamsov, ki so vsi stari več kot 10 let, nekaj več ima srnjačjih rogovij, enega muflona in za svoj rojstni dan še divjega prašiča, starega nad 10 let. Jubilant v svojem življenju ni nikoli pretiraval, zato je še danes čil in zdrav in mu nihče ne bi prisodil toliko let. Še vedno je odličen strelec, saj je ob vsakoletni preizkušnji pušk vedno med najboljšimi strelci.

Vsi mu želimo zdravja, mirno roko in veliko lovskih užitkov na poti v 100-letnico življenja!

Lovci LD Podgorje pri Slovenj Gradcu – I. Š.

Rado Bergant je že triinšestdeset let lovec. Med zeleno bratovščino ga je pripeljal Cene Bavec še v tistih časih, ko je bila jaga v notranjskih gozdovih precej drugačna kot danes. Tako je Bergant, tedaj mlad obrtnik, lahko v prvih letih svojega lovstva dodobra izživel vso slo po lovu, zalazu in tudi streljaštvu.

V nekaj letih je spoznal, da lov ni le pokanje in zbiranje trofej. Na gozd in divjad je začel gledati drugače, danes bi rekli z očmi naravovarstvenika. S tem pa mu je rasel tudi ugled med drugimi lovci, člani LD Gornje jezero, katere aktiven član je. O tej njegovi aktivnosti pričajo znak za lovske zasluge, red za lovske zasluge III. stopnje in ne nazadnje znak zaslužnega člana ZLD Notranjske. A bolj kot dekoracije na njegovem suknjiču so zgovorne številne zadolžitve, ki jih je opravljal. Bil je starešina LD Gornje jezero (1982–1984), član IO LD (1965–1971), več let član gradbenega odbora za zidavo lovске kočе, član NO (1984–

Rado Bergant

1986), član sveta za varstvo in gojitev divjadi ZLD Notranjske (1983–1989) in hkrati tudi član komisije za ocenjevanje rogovja srnjakov ZLD Notranjske. To so le nekatere funkcije. Mentorstva in mecenstva nismo niti omenili, sicer bi bilo preveč naštevanja. Danes se Rado zavzema za oblikovanje tako imenovanih območij miru, kjer bi omejili motorni promet in streljanje divjadi. Pri tem ni osamljen. Poleg tega je strasten zagovornik individualnega lova na visoko divjad, ki jo zdaj, kot pravi, streljajo na pogonih kot zajce. Ta njegova teza ni ravno najbolj priljubljena, kajti tradicija in navade so med lovci močno zakoreninjene.

Ko je 6. 5. letos praznoval 60-letnico in 33-letnico aktivnega lovstva, je lahko s ponosom gledal na svojo dosedanje življenjsko pot lovca.

Lovci LD Gornje jezero – A. D.

Lovski oprtnik

Lovski blagor je ... tovarišstvo

Že ko je pred leti opravljal pripravniški staž v LD Gorenje jezero, je spoznal, da so Notranjci odlični fantje. Trdi kot granit, s srcem kot maslo. Pa tudi trmasti so. Če se česa lotijo, ne odneha-jo zlepa.

Lovski izpit je tisto leto nekako sovpadel z začetkom lova na srnjaka in kdo ne bi izkoristil priložnosti in se prvič odpravil v gozd na samostojen lov...

Že pred zoro je bil na poti v Javornike. Pri vlaki v Kozlovko je opazil starešino, Jožeta Kandareta – Stari trg. Krajevno ime mu pridajajo, ker sta v družini dva z enakim imenom in priimkom, drugi je Klance. Z značilnim nasmehom ga je starešina vprašal, kam je namenjen. Kaj naj bi mu rekel? Pojma ni imel, kam naj jo mahne! Zanj je bilo vse lovišče ena sama odprta knjiga, po kateri so skakale podobe srnjakov.

»Tu gor sem nameraval, na poseko!«

»Tudi jaz. Tu čez je dober srnjak in ob zori je vsako jutro na poseki; pazi, da ga ne zgrešiš. Si prvič sam na lovu in zato ti ga prepuščam,« mu je dejal starešina Kandra.

Za tistega srnjaka sploh ni vedel, a če je bil starešina tako dober, da mu ga je »odstopil«, tudi prav. Med potjo do poseke se je zasvitalo. Še preden je prišel na poseko, je opazil ... srnjaka ... ali srno. Žival je nadvse previdno stopala med grmičevjem ob robu poseke. Neizkušen kot je bil, ni mogel oceniti, ali ima rogovje ali ga nima.

Da bi streljal na srečo, mu še na misel ni prišlo. Pripravnštvo skupaj z izpitom je bilo preveč težavno, da bi ga z enim nepravilnim strelom zapravil že takoj prvi dan. Raje nič!

Starešina je bil kasneje ob koči kar malce nejevoljen, ko mu je začetnik pripovedoval dogodivščino. Bil je prepričan, da je bil tisto srnjak. Nekaj dni kasneje ga je drugi lovec na skoraj istem mestu ob isti uri tudi ustrelil. To-rej je le bil srnjak...

Tisto in nekaj naslednjih let si je naš lovec pridno prizadeval, da bi prišel do jetrc in trofeje, kajti, kakšen lovec pa si, če nikoli nič ne ustreliš in se greš le gojitelja divjadi. Okrog tebe se začnejo norčevati, da nosiš puško v gozd, ker te je strah...

Tako je tudi letos malce bolj redno zahajal v lovišče, vendar se je tokrat odpravil v povsem drug revir. Že prvi dan je videl srno s srnjačkom, slišal boka-je srnjaka in od tovarišev, ki jih v tem revirju ni bilo malo, izvedel, da je to najboljši teren za srnjake in da jih tu vsako leto največ pade. Kot pripravniku in tudi kasneje mu tega ni nihče povedal, kdo ve, zakaj ne.

Počasi je začel spoznavati posamezne živali, ki so imele precej stalen urnik. V Lazah je odkril starega rogača, ki pa je bil izredno previden, kot se starcu pač

Karel Dundek iz Murske Sobote popravlja tudi lovske puške

spodobi. Le enkrat sta se srečala iz oči v oči, sicer pa mu je srnjak raje kazal svoje še belo zrcalce. Ko je neko popoldne spet prišel v revir, je z jezo ugotovil, da je doma na omari pozabil puškin zaklep, ki ga po čiščenju pač ni vstavil na njegovo mesto v puški. Diana mu očitno ni bila naklonjena! Pa kaj bi krivil njo za svojo pozabljivost... Ves nesrečen se je odpeljal h gospodarju, da mu potoži o nesrečnem zaklepu. Gospodar družine Vinko Zgonc ga je poslušal in ko se je pozabljeni lovec že skoraj poslovil, mu je dejal:

»Imava enak kaliber, pogledja, ali bi lahko uporabil moj zaklep.« Še prosil ga ni, sam mu je priskočil na pomoč. Ni mnogo takšnih lovcev, ki bi drugemu dali zaklep ali celo puško in se sami za tisti dan odpovedali lovu... No, sicer se tudi Vinko ni, saj je imel še kombinirano bokarico, a vseeno! V revirju je nad Lazami srečal

Bojana, sina starešine, ki se je odpravljal na prežo. Bojan je srnjaka že ustrelil, zdaj bi rad še gumbarja, ki menda hodi na neko jaso pod prežo. Tudi stari srnjak da hodi tja, je dejal Bojan in mu predlagal, naj gre kar z njim. Po dveh urah sedenja na preži se je začelo. Kakšnih tristo metrov daleč se je prikazal srnjak. Tik pred nočjo se je približal na strelno razdaljo in strel v pleča je končal njegovo življenje. Prvi srnjak! In to s sposojenim zaklepom in s preže, na katero prej nikoli ni zašel! Bolj kot Diani je bil hvaležen Bojanu in Vinku, kajti brez njiju bi najbrž moral počakati na novo priložnost do prihodnjega leta. Za to pomlad načrtovani srnjaki so bili tiste dni odstreljeni, v prsku pa jih vedno pusti pri miru. Načelo pač, ki sicer ni preveč povezano z našo lovsko tradicijo, a ima v zadnjem času že tudi svoje privrženice.

A. D.

Janez Söke ima prijavljeno tudi popoldansko puškarsko obrt

SLOVENSKI PUŠKARJI 11

Popoldanci iz Murske Sobote

Lovci iz Murske Sobote nimajo težav, kadar hočejo popraviti svojo puško. Lahko se odločajo kar med tremi popravilci pušk, med katerimi je najbolj znan **Karel Dundek**, ki ima obrt puškarsstvo in popravilo motornih žag. Je samouk, tako kot druga dva, **Branko Bartolič** in **Janez Söke**, ki sta zaposlena v Elradu in Muri, imata pa popoldansko obrt.

Karel Dundek je iz stare lovske družine, član LD Cankova. Puške popravlja že trideset ali štiri-deset let, natančno niti sam ne ve. Po poklicu je avtomehanik, a ker v teh krajih ni bilo puškarija, se je lotil popravila pušk. Z leti se je naučil delati tudi kopita za šibrenice in to angleški model. Pravi, da je največ zaslужka in dela z montažami daljnogledov, ki pa so pri njem celo nekoliko dražje kot pri večini slovenskih puškarijev.

Novih pušk ne izdeluje. Za to ni ne materiala ne časa, saj je njegovo poglavitno delo popraviljanje motornih žag in škroplilnic. Tu in tam naredi kakšno kopito. Tri dni potrebuje, da ga izgotovi, zanj pa je v začetku aprila računal 700 000 dinarjev, kar je bilo preračunano v »naš denar« okoli 145 DEM.

Drugi, ki se že od leta 1974 ukvarja s popoldanskim puškarsstvom, je Janez Söke, kovinorezkar, kovinostrugar in KV samostojni puškari. Slednji naziv je pridobil v JLA, kjer je delal v neki puškarni. Pravi, da se je v zadnjem letu, odkar ima popoldansko obrt puškarsstvo še tretji, promet zelo zmanjšal. Dokler sta bila sama z Dundekom, je bilo popravil precej in tudi zaslužek ni bil slab, zdaj pa se pozna, da je v mestu še tretji popravljalec pušk.

Največ je manjših popravil udarnih igel, vzmeti ter tu in tam kakšna montaža. Montaže so pri njem bistveno cenejše kot pri Dundeku in tudi čakalna doba je razmeroma kratka. Pravi, da daje za suhljsko montažo deset let jamstva. Ali so njegove montaže dobre ali ne, bi težko rekel, ker nistem nobene videl. Pogovarjala sva se pač v Muri, kjer je zaposlen.

Tretjega murskosoboškega puškarija se mi žal ni posrečilo najti. Tisto popoldne je bil v službi, sam pa tudi nisem imel toliko časa, da bi ga počakal, da pride domov. Zvedel sem le, da ima obrt komaj kakšno leto in da je

po poklicu strojni ključavničar ali nekaj podobnega. Morda ga običajem kdaj drugič, ko bo postal redni obrtnik...

PS: Tik pred zaključkom redakcije nas je poklical Branko Bartolič iz Murske Sobote. Povedal nam je, da tudi on ni »razlimal« sedaj že slavnega drilinga in bokarice pri postopku vroče brunure. Brunirati se je učil v Puškarni Kranj, po poklicu pa je orodjar.

Andrej Dvoršak

Libela za preprečevanje »zvrnjenja« puške (odmevi na naše članke)

Konec maja me je po telefonu poklical **Vinko Martinčič** iz Pudo-ba pri Ložu. Lovcem je znan po »montažnem« lovskem sedežu, na katerega so pričvrščene njegove znane zložljive konzole. (Le-te so sicer namenjene predvsem policam, ki naj bi temu namenu služile samo občasno, sicer pa vise ob zidu in ne zavzemajo dragocenega prostora v stanovanju).

Pa tudi sicer je Vinko daleč okoli po Ložanski dolini znan kot izredno iznajdljiv človek in v prostem času (ki pa ga skoraj nima, saj je angažiran na »sto koncih«), kot navdušen lovec in ljubitelj lovskega orožja. Včasih je pristreljeval puške, montiral strelne daljnogleda in še in še, vendar pa ima dan le 24 ur, na žalost tudi zanj!

V 12. številki (str. 248) lanskega »Lovca« sem objavil med nasveti za lovce tudi prevod članka o libeli, ki se montira na puško in s katero se lahko nadzoruje navpičnost njene lege, kar je izredno pomembno in opazno pri večjih razdaljah, npr. pri lovu na gamsa. Vinko mi je povedal, da se mu je zdela novost, objavljena v Lovcu, zelo zanimiva. Ker je človek akcije, si je (podobno) libelo priskrbel iz ZRN, sicer izdelek firme Anschütz. Napravica mu je prišla močno prav pri vseslovenskem 6. republiškem odprtem prvenstvu teritorialne obrambe Slovenije v Crngrobu pri Kranju, kjer je njegova 3-članska ekipa (tudi po zaslugi libele) dosegla pri streljanju z ostrostrelsko vojaško puško na 300 m v konkurenci 70 ekip odlično 2. mesto, za ekipo specialnih enot milice. Dober uspeh, ni kaj, če upoštevamo, da ima osmica na taki tarči premer le 15 cm! Vinko zatrjuje, da je namestitev libele na puško takoj za strelnim daljnogledom zelo posrečena in da za nadzor polo-

žaja puške glave od kopita sploh ni treba odmikati, zadostuje le preusmeritev pogleda z daljnogleda na nekoliko nižje ležečo libelo (za kontrolo). Nato se pogled ponovno usmeri skozi daljnogled. Nadalje mi je mož zagotovil, da je neverjetno, kako malo sicer dobrih strelcev drži puško pravilno, t. j. povsem navpično! Ugotavlja tudi, da so lahko rezultati zadetkov na velike razdalje zaradi nadzora z libelo tudi za več kot 20 % boljši. Ni razloga, da Vinku kot navdušenemu strelcu ne bi verjeli, zato sem mu z veseljem obljubil, da bom poskušal izbrskati naslov najbližjega prodajalca libele za montažo na lovsko puško firme Gehman iz Karlsruheja (ZRN). Če kdo od bralcev Lovca naslov pozna, lahko Vinku Martinčiču to sporoči po telefonu (061) 708 194. Pa dober pogled Vinku in vsem, ki mu boste sledili oz. pomagali!

Jože Perko

Z invalidskim vozičkom na lov

Ne pravijo zaman, da kri ni voda. In za tiste, ki imajo v žilah zeleno kri, ki jih združuje v veliko zeleno bratovščino, to še posebej velja. Kdor se je enkrat zapisal naravi in lovstvu, zlepa ne zapusti zelenih stečin.

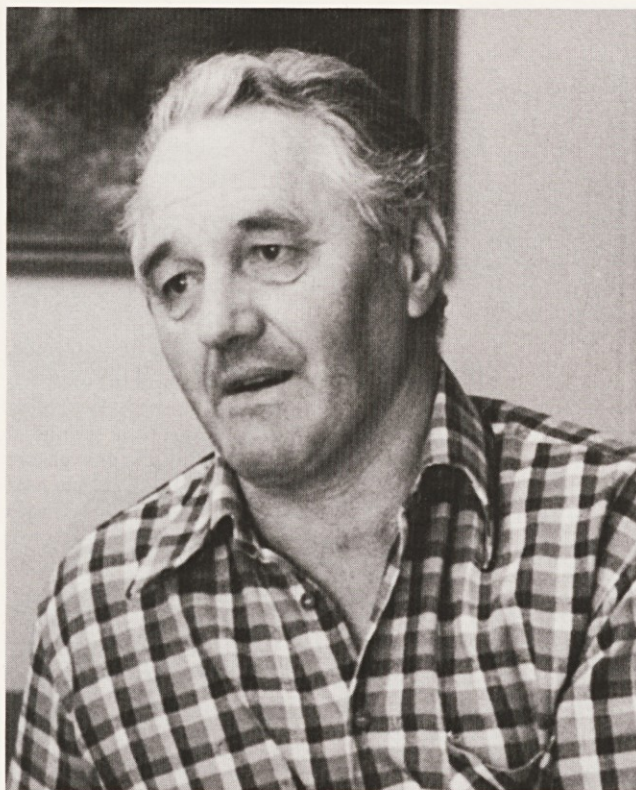
Tak je tudi 69-letni **Oto Blatnik** iz Titovega Velenja. Lovec je postal že leta 1948 in je še danes član velenjske lovske družine, čeprav je že vrsto let priklenjen na invalidski voziček.

Leta 1957 je namreč zbolel za otroško paralizo in od takrat je paraličnik. Vendar ni vrgel lovske puške v koruzo!

»Z motornim invalidskim triciklom se zapeljem v gozd, kamor le morem. V Kozjak pa me že kdo pelje z avtom. Rad sem v naravi, do streljanja pa mi nikoli ni bilo veliko. To dokazuje tudi dejstvo, da sem v 40 letih lovskega staža uplenil le dva srnjaka, zadnjega pred dvema letoma,« pripoveduje Blatnik.

Da ni vrgel puške v koruzo, dokazujejo tudi njegovi strelski uspehi, s katerimi si je prislužil tudi republiško odlikovanje ob 40-letnici Strelske zveze Slovenije. Že 15 let sodeluje tudi na vsakoletnem invalidskem rallyju, ki je združen s strelskimi, kegljaškimi, pikado in drugimi tekmovanji.

»Najbolj sem hud na šoje, te sicer lepe ptice,« pripoveduje Oto Blatnik. »Uničujejo ptičja gnezda in mladiče. Ko jeseni no-

Oto Blatnik – kljub paralizi je ostal zvest zeleni bratovščini

Foto: Marjan Ciglič

sijo želod, jih čakam pod hrastom in malo razredčim njihove kričave vrste...«

Tudi z lovsko kinologijo se je Oto ukvarjal dolgih 40 let; imel je ptičarje in španjele. Zdaj pa je zaradi vedno hujše paralize moral odnehati, saj pes ni puška, ki jo po lovu očistiš in obesiš na steno ali zakleneš v vitrino...

France Stele

Grenko jamarjenje

Bilo je četrto nedeljo letošnjega januarja. Turoben dan. Megla se je iz nižin premaknila v sredogorje, teža livja je upogibala veje in naposled je le kazalo na sneg. Vremenska prognoistična karta pa snega ni napovedovala. Človek si je mislil: »K vragu, pa takšna zima, če snega ni, tudi jaga ni prava...«

Mučim se ob knjigi in se poskušam pripravljati na izpite. Že mislim, kam bi se odpravil, ko zazvoni telefon. Pozdravi me Martin iz Šentvida in me vabi na lov na lisice. Pove mi, da je šel danes klicat kragulja v Ločnec in da je nazaj grede odkril, da je v »vodnih luknjah« lisica. Njegova terierka Borka je sicer lajala in

šla v luknjo, vendar iz nje ni prignala ničesar. Luknje je pokril s klobukom in rokavicami. Bilo bi dobro, če bi šla skupaj pogledat, pa tudi za mojo 10 mesecev staro terierko bi bila to dobra šola, mi še pristavi. Nekaj časa oklevam (zaradi študija in prehlada), nato pa se le odločim.

Na zbornem mestu sta me že čakala Martin in Branko, ki ga je Martin spotoma vzel s seboj. Oba sta mi povedala, da pride še Tone iz Šmarja.

Pri luknjah tiho napolnimo puške in se razporedimo, hkrati pa spustim s povodca svojo terierko Lido. Na hitro prevoha vhode v luknjo, a gre v vsakega le nekaj metrov in se vrne. Psico zopet pripnem in takrat terierko spusti Martin. Ta se takoj zažene v rov, laja in renči. Čez čas se prikaže na planem. Medtem ko se začudeno spogledujemo in ugibamo, kaj je v rovu, jo primaha do nas Branko s svojim Cerom. Vsi smo bili v hipu prepričani, da bo oster terier Cer lisico takoj spravil iz rova. Cer preiskuje in se »vozi« po rovih kot vlak. Pes že pozna takšno delo in kot blisk je v rovu, laja na mestu in srdito renči; zdi se, da ne tako zelo globoko.

Dan se preveša že v večer, Cerov lajež na mestu pa poslušamo

že lep čas. Odločimo se, da se lotimo izkopavanja. Pes je začutil, da mu od zgoraj prihajamo na pomoč z lopatami in krampi, zato še bolj divje laja in renči. Po dveurnem kopanju, ko smo prišli 1,5 m globoko in prerili 3–4 m dolgo luknjo med koreninami in kamenjem, pa lajanje naenkrat preneha. Iz luknje se je slišalo le cmokanje, vzdihovanje in premetavanje. Vse kaže, da nekdo nekoga davi, toda kdo koga?! Razvije se glasno razpravljanje in ugibanje, da je v rovu verjetno jazbec in ne lisica. Po drugi strani pa je to skoraj nemogoče, ker diši po lisici, po rovu teče voda in vhod je tako ozek, da odrasel jazbec ne bi mogel v rov. Pri odkopavanju smo izkopali tudi lisičje okostje (verjetno posledica stekline). Ko se nam je že zazdelo, da smo v neposredni bližini hropečega klobčiča, pa naenkrat vse utihne. Branko postane redkobeseden; zaskrbljen je, le koplje in koplje. Iz rova ni slišati nobenega glasu več. Mračni se. Branko trdi, da je v rovu odrasel jazbec, ki je Cera verjetno zadavil. Vsi se sprijaznimo s tem.

Pospravimo orodje, ponovno prisluhnemo v rov in ker se ne oglasi nič, se počasi potrti razhajamo. Vse odprtine smo založili s smrekovimi vejicami, da bomo naslednji dan lahko dognali, ali je kaka žival odšla iz rovov.

Martin je odšel domov peš, kajti, če bi prišel Cer po naključju živ iz rova, bi po njegovem sledu laže prišel domov. Dobro se poznata z lovov. Branko se ne more in ne more sprijazniti z izgubo svojega psa, ki mu je to zimo v enem dnevu izgnal 5 lisic, od katerih je pobral kar 3 (in koliko sta jih dobila prejšnja leta)! Odločil se je, da bo vso noč čakal na psa v avtu. Morda pa le pride izpod zemlje, so bile njegove zadnje besede.

Naslednji dan sem ob 10. uri dopoldne po telefonu poklical Martina, ali je kaj novega. Nič! Ob svitu je bil pri luknjah, a ni prišlo nič iz njih. Vendar se mu je zdelo, ko je slonel z ušesom pri luknji, da je v rovu nekaj slišal. Z Brankom sta se dogovorila, da bosta šla rov odkopat do kraja s traktorskim kopačem.

Branko bi rad vedel vsaj to, kakšna je žival, ki mu je zadavila ostrega Cera.

Ne da bi se domenili za uro, smo prišli k luknjam ob istem času. Iz lukenj ni bilo slišati ničesar. Kopač se je že prebijal proti temu mestu, saj se je strojnik brez

obotavljanja odločil, da priskoči na pomoč.

Kmalu se je začelo organizirano izkopavanje. Strojnik je pridno odmetaval zemljo. Približno meter pod seboj je naletel na nov rov. Začel je kopati previdneje in ko se je rov zožil, se je pred njim naenkrat prikazal blaten, krvav in umazan Cer. Od presenečenja in veselja sprva sploh nismo prišli do besed. Strojnik je kopal naprej, vendar pa kljub temu nismo izvedeli, s kom se je tepel pes. Traktorski kopač se je namreč pokvaril in odkopavanje smo morali končati. Branko se je srečen vsem zahvaljeval za pomoč in na glas ugotavljal, da solidarnost med lovci res ne pozna meja. Vse skupaj nas je kasneje pogostil z žlahtno kapljico.

In epilog. Rov ni bil samo eden, ampak splet labirintov. Ob zgornjem kotlu (blizu vhoda) je bil strm rov, ki ga je zgladila voda in po katerem se terier Cer ni mogel vrniti na plano, obenem pa mu tudi lisjak (?) ni mogel uiti. Martinova terierka je manjša in drobnejša, moja pa se je zaradi neizkušenosti in strahu pred takšnim »dimnikom« hitro vrnila ven. Spodnji del rova in izhod je bil napolnjen z vodo in muljem. Tako Cer verjetno, če ne bi kopali strojno, ampak ročno, ne bi mogel tako dolgo vztrajati v takšnih razmerah. Bil je ves onemogel od napornih poskusov, da bi prišel ven. Kakor koli že, naš trud je bil poplačan z rešitvijo odličnega jamarja Cera. Tako smo bili za izkušnjo bogatejši, ki jih je pri jamarjenju navadno treba kar veliko.

Vladko Hrovatič, LD Podčetrtek

Sedem desetletij s puško v roki

V kuhinji diši po tobaku za pipo, **Rudolf Gomilar** pa si prižge cigaro in s stene ljubeče sname svojo bokarico. Potežka jo v rokah in pravi: »Kaj hočemo, leta so tu, pa se vsak kilogram pozna. Ni več tiste moči kot v mladih letih...«

Let ima Rudolf res veliko: spomladi je za 90-letnico svoje lovske tovariše iz LD Kisovec v lovski koči počastil s sodčkom vina: – Kol'kor kapljic, tol'ko let! Puško Rudolf Gomilar s Prečne poti v Zagorju drži v rokah že dolgih 72 let. Kot 18-leten fant je začel jagati v lovišču tedanjega lovskega društva Jelenca. Od ta-

Rudolf Gomilar ima orožni list že 72 let

Foto M. Ciglič

krat je ostal zvest zeleni bratovščini, lovil je tudi v Srbiji, kjer je bil dolga leta rudar. Le v Franciji, kamor je sredi tridesetih let šel s trebuhom za kruhom, ni bil jager. Član LD Kisovec je od leta 1968. Še vedno hodi na lov in prav v dneih, ko smo ga obiskali, se je odpravljal na svojega letošnjega srnjaka.

»Tri imam že ogledane,« je pripovedoval devetdesetletnik. »Eden hodi v fižol nekega znanca. – Pridi, mi je rekel onidan, prekleti srnjak mi bo ves fižol požrl!« – Pa si prepričan, da je srnjak?« sem ga vprašal. – »Seveda, saj ima rogel!« mi je odvrnil.

No, na lov na srnjaka pa mora Rudolf vedno vzeti s seboj še koga. Starost je storila svoje in sam plena ne bi mogel nesti, iztrebiti, dvigniti...

Sicer pa še ne misli odnehati, če bo le zdravje dalo. Za zdaj nič ne kaže, da bi »vrgel puško v koruzo«:

»Sredi maja smo imeli strelske preskušnje na 100 metrov. Prvič

sem malo falil, drugič pa je bila gladka desetka!« se pohvali Rudolf Gomilar, knap v pokoju in lovec več kot sedem desetletij.

France Stele

Nepozabno jutro

Pet članov zelene bratovščine nas je zbranih v lovski sobi pri Hartlu. Razpravljamo o vsemogočih stvarih, med drugim tudi o divjem petelinu, ki se to pomlad na Jamnici dobro oglašja. Kot mlad lovec poslušam pogovor. Glasno povem željo, da bi tudi sam rad slišal in videl tega mogočnega črnega svata. Gospodar LD Jože me prijazno povabi: »V soboto zjutraj ob štirih bodi pri meni.«

Vreme je bilo lepo, le malo vetrovno, ko sva se z Jožetom počasi peljala proti lovski koči Maučevo. Med potjo sva bila bolj redkobesedna. Čez približno pol ure sva že stopila na staro zaraščeno gozdno pot, ki vodi v notra-

njest gozda in do rastišča. Jože mi je dal še nekaj navodil, potem pa sva se v popolni tišini korak za korakom pomikala naprej. Nenadoma pred nama nekaj zašumi in močno srnjakovo bokanje pretrga jutranjo tišino. »Prekleti pok,« uide Jožetu, nato pa mi s tiho kretnjo pokaže, da greva naprej.

Pomaknila sva se nekoliko globlje v gozd. Dih mi je zastal, ko sem nekoliko nižje zaslišal značilen tlesk in kmalu nato še močno brušenje. Od petelina sva bila oddaljena okrog osemdeset metrov. Tedaj me je Jože vprašal, ali sem že naskakoval petelina. Odgovoril sem mu, da ga nisem še ne videl ne slišal.

»No, ga bova pa zdaj,« mi odgovori. Ni še končal stavka, ko pod nama v gozdu močno zaprhuta in zaslišiva glasno prhutanje peruti. Že zagledava mogočnega črnega ptiča, kako jadra proti najbližji smreki ob poti. Hip nato že sedi na vrhu košate smreke in steguje močan vrat na vse strani.

Z dvogledoma sva ga negibno opazovala, kako se je vrtel na smreki.

Čez čas sva zaslišala prvi udarec, temu je kmalu sledil drugi in ni bilo dolgo, ko je črni svat že zanosno pel. Kako veličastna je bila njegova svatovska pesem! Našopirjen in mogočen se mi je zdel kot pravi gospodar gozda, ki kliče svoje oboževalke k ljubezenskemu obredu. Nato je njegova pesem polagoma zamirala... Spet sva zaslišala glasno prhutanje in petelin se je spreletel nekoliko višje. Čez nekaj časa sva ga spet zaslišala, le malo slabše. Pretegnila sva si otrdele ude in se pomaknila nekoliko naprej. Še enkrat sva slišala njegov prelet in nato tišina. Sklenila sva, da se vrneva do avta. Pošteno se je že zdaniilo. Vračala sva se po drugi poti. Šepetaje sva se pogovarjala o tem lepem gozdnem ptiču, ki mu preti nevarnost, da bo izginil iz naših gozdov zaradi nemira in sečnje tudi v času rasti. Oba sva menila, da je treba napeti vse moči, da to preprečimo. Toda že za prvim ovinkom sva razočarana obstala. Približno hektar na golo posekanih dreves in mehanizacija je bil kaj klavrn pogled, in upanje za črnega trubadurja v nama je ugašalo. Neodgovorno ravnanje lastnikov gozdov je vredno vsega obsojanja.

Po kratki in osvežujoči jutranji vožnji sva prišla na Prevalje. Ob slovesu sem se Jožetu zahvalil

za povabilo, saj sem preživel nepozabno jutro, kajti slišati in videti divjega petelina iz takšne bližine je zares enkratno doživetje, pa še naskočiti ga ni bilo treba, ker je on naskočil naju!

Avgust Sveček

Moja prva gamsova koza

Gams! Le kateremu lovcu ne bi vztrepetalo srce ob misli na gamsa, zlasti če LD gospodari s to divjadjo.

Dolgoletna želja, da bi naposled uplenil katero teh plemenitih živali, se mi je uresničila v lovni sezoni 1986.

Naša LD gospodari s to divjadjo že vsa leta, kar obstaja. Za leto 1986 smo imeli potrjen načrt odstrela gamsa – 1 kozliča in 1 kozico, stara do 3 leta ter 1 kozla in 1 kozo, stara več kot 8 let. In tako se mi je po dobrih desetih letih navsezadnje le izpolnila želja, da uplenim gamsa v okviru načrta odstrela. Vsa ta leta pa mi Diana ni bila naklonjena. Malo je temu botrovala tudi moja premajhna vztrajnost. Res je, da velikokrat nisem videl niti dlake, toda sveži sledovi in iztrebki so le dokazovali, da so gamsi v lovišču. Vendar – kje? Velikokrat mi je nagajalo suho listje pod nogami, da so me gamsi začutili, preden sem jih sploh videl in so se umaknili na varno. V snegu pa nisem hodil na lov, saj nerad vznemirjam divjad takrat, ko ji je najtežje. Drugič spet sem gamsarijo sicer videl, pa v tropu ni bilo primerne živali za odstrel, ali pa je bila razdalja prevelika.

V našem lovišču je težava pri lovu na gamsa pa tudi na drugo divjad ta, da je del lovišča, v katerem se gamsi zadržujejo, precej obljuden. Poleti so na Pohorju gobarji, jeseni prihajajo nabiralci kostanja, pozimi pa kalijo mir smučarji in gozdarji, ki podirajo drevje. Tako gamsi nimajo pravega miru in so zato zdaj na enem, zdaj na drugem koncu lovišča.

Ko sem jih nekajkrat zaman iskal, pa sem naposled le naletel na tropič štirih gamsov. Niso me začutili, ne opazili. Lep je bil pogled na dva zrela kozla in zrelo kozo, medtem ko je bila druga koza po mojem stara manj kot tri leta. Kaj storiti? En kozel je bil po mojem star okrog 10 let, drugi in koza pa približno 7 let. Ali upleniti starejšega kozla ali mlajšo kozo? Po odobrenem načrtu odstrela za tisto leto ni padla še nobena gamsarija. To-

rej, starejšega kozla ne, saj je bil tako po postavi kot po trofeji izredno močna žival, koza pa je bila videti najšibkejša med njimi. Seveda bom uplenil mlajšo kozo! Toda s strelom je bilo treba počakati. Koza se je namreč med mojim presojanjem obrnila od mene, tako da strel ne bi bil lovsko pravičen. Napetost v meni je naraščala in z njo lovska mrzlica, tako da je nazadnje postala nemirna še roka. Na srečo sem stal ob primerni bukvi, tako da sem lahko puško prislonil nanjo in jo umiril. Naposled se je koza le obrnila, vendar je pri tem napravila tudi nekaj korakov. Že sem mislil, da sem ob trofejo, toda Diana mi je bila naklonjena. Koza se je ustavila in tisti hip se je razlegel pok iz pripravljene puške. Žival se je zgrudila v ognju.

Po strelu sem se od veselja tresel po vsem telesu in tudi noge so se mi precej zmehčale. H kozi sem se odpravil čez dobrih deset minut, ko je napetost v meni popustila. Z zeleno vejico in mrtvo stražo sem se ji oddolžil za prelep trenutek. Nato sem jo iztrebil, ji zvezal noge navzkrž, si jo s primerno palico optal na ramena in hajd v dolino!

Ko sem prehodil že precej poti, sem se nenadoma spomnil, kakšno napako sem napravil v tistih trenutkih veselja. Namesto da bi preliel nekaj potu navkreber do pohorske vzpenjače in se z gondolo odpeljal v dolino, sem vso pot v dolino lepo pešalil. Toda ko sem prišel domov, sem si na tihem priznal: če sem tolikokrat pešalil v dolino brez plena, sem se kozi oddolžil za trofejo pač tako, da sem jo peš prinesel v dolino.

Erih Senekovič

Mesečne noči

Še nekaj metrov in avto je moral obstati zaradi prevelikega zame-ta snega. Od tu naprej bom moral tresti sam. Počasi se oblačim in se medtem pogovarjam z lov-cem – prijateljem, ki mi daje še zadnje napotke za moje prvo samostojno čakanje divjih prašičev. Še nekaj besed in veselo zakoračim v čisto belino. Pod nogami se mi dviga sneg, ki se v mesečini spreminja v oblak kristalnega prahu. Umirjam se in napredujem počasneje, kajti pot do visoke preže je dolga, noč pa hladna, da mi komaj zrasli brki že ledenijo. Počasi se približujem sledu in ugotavljam, kdo vse se je spre-hodil čez jaso ter si ogledujem

LOVSKA DRUŽINA GRMADA CELJE

vabi na tradicionalno strelsko tekmovanje

5. MEMORIAL MERNIK – LUKMAN

Tekmovanje bo **22. 7. 1989**, z začetkom ob 8. uri pri lovski koči LD GRMADA nad Celjsko kočo.

Strelja se na: 10 umetnih golobov, 10 strelav v tarčo srnjak in 5 strelav v tarčo bežeči merjasec

Nagrade: Prve tri ekipe dobijo pokale, prva ekipa pa tudi prehodni pokal.

Prvi posameznik v kombinaciji dobi pokal in praktično nagrado, v vseh disciplinah do tretjega mesta bodo podeljene medalje v kombinaciji, do dvajsetega mesta pa praktične nagrade.

Pot iz Štor prek Svetine do lovskega doma bo označena z znaki PUL.

Vabljeni!

redko grmičevje ob poti. Kar zagorelo mi je v telesu, ko sem že skoraj pod prežo opazil novo, značilno sled divjega prašiča. Torej so se le vrnili, pomislim in natančneje pregledam sled. Nisem prepričan, vendar mislim, da je bil trop ozimcev z močno vodnico, ki je puščala za seboj široko gaz. Vesel pohitim proti preži in opazim še dva nova sledova, tokrat lisičina. Torej bom imel, če mi bo sreča mila, lepo mesečno noč in veliko obiska, pomislim, vzpenjajoč se na visoko prežo. Udobno se namestim in začnem razmišljati o svojih lovskih uricah, tako da ne čutim ne ostrega mraza ne kako teče čas.

Z nasmehom se spominjam svojega prvega srnjaka-gubarja, ki je trideset korakov od mene čakal, da sem izstopil iz avtomobila, vzela puško iz prtljavnika, jo napolnil in stopil do bližnjega drevesa, da sem lahko ustrelil. Po strelu je padel v ognju. Presenečenje pa me je čakalo šele takrat, ko sem stopil do njega. Na nastrelu je ležal značilen gumb, velik kot mladič, ki je po iztrebljanju tehtal samo 6,5 kg in to sredi septembra! Kako rad bi poznal življenjsko pot tega srnjačka, ki mu sreča res ni bila mila.

Iz razmišljanja me zbudi šele oddaljeno bavkanje srnjadi, ki je slišati v snežnem januarju precej neobičajno in zato zbujajo pozornost. To me spomni na sled divjih

prašičev in spet postanem pozoren na okolico. Čez nekaj minut zagledam v redkem gozdu na levi dve srni, kako bežita, hkrati pa že zaslišim vznemirjeno pihanje divjega prašiča. Nekaj časa je slišati samo en glas, ko pa se oglasi globoko kruljenje, zaslišim cel zbor cvilečih glasov. Počasi se začnejo med debli prikazovati temne sence, razvrščene v brezhibno kolono. Prihajajo na čisto, tako jih štejem in na hitro ocenjujem. Prva orje sneg vodnica; videti je kot lokomotiva, ko gazi sneg in spušča oblak sape, ves čas preverjajoč vonjave v zraku. Za njo se premika šest manjših temnih senc ozimcev in na koncu stopa, kot zaščita, mogočen merjasec, ki pa ni večji od vodnice, torej je verjetno mlajša žival. Ko jih tako opazujem, pride kolona že do preže in tako tudi do moje sledi! Vodnica se še tisti hip oglasi z globokim kruljenjem, kolona se v trenutku obrne in izgine nazaj v gozd. Tam obstane in po kratkem postanku nadaljuje pot čez jaso malo više kot prvič, a vzporedno z menoj. Tu se mi vseh osem prašičev lepo pokaže v vsej svoji velikosti. Z daljnogledom na hitro preletim vso kolono, izberem zadnjega mladiča, namerim puško in ko se križ umiri, sprožim. Hipoma izginejo z jase vsi prašiči razen enega mladiča, ki se počasi zavrti za 360° in teče vzdolž jase. Hitro dam v cev nov naboj in puška

znova počí. Medtem pride prašič do redkega gričevja, pade in se umiri. Znova napolnim puško in prisluškujem. Kakšnih 100 m nad menoj je še nekaj minut slišati glasove vodnice, nato pa se začnajo prašiči premikati okoli preže proti mestu, kjer so se pojavili prvič. Ko prečkajo mojo gaz, jih vidim še enkrat, vendar tokrat merjasca ni z njimi. Nekaj minut vlada tišina, naenkrat pa jih znova zagledam levo od preže, kako pridno korakajo za vodnico, okrog katere se dviga oblak kristalnega snega. Kakšnih 50 korakov od preže kolona znenada obstane, kar izkoristim, da si izberem še enega ozimca; žival se po strelu zakotali proti preži in obleži. Tokrat vsa skupina dokončno odskoči v gozd. Po nekaj minutah se vse umiri in v snežni noči znova zavladati tišina. Odpravim se s preže in si ogledam prašiča. Oba sta merjaščka (iztrebljena sta tehtala po 24 kg). Nemo jima izkažem še zadnjo zahvalo lovca-uplenitelja. Oster mraz me zdrami iz razmišljanja in hitro se odpravim proti avtomobilu in prijatelju, kajti to noč naju čaka še obilo dela.

Jernej Nahtigal

V spomin

Andreju Marinu, članu LD Velika Nedelja, je kruta smrt 12. 9. 1988 pretrgala nit življenja. Rodil se je 29. 11. 1904 v Cvetkovcih kot kmečki sin. Osnovno šolo je obiskoval v domačem kraju. Med drugo svetovno vojno je bil interniran v taborišču blizu Bremna.

Po osvoboditvi je bil soustanovitelj naše LD. V družini je uspešno opravljal več zahtevnih funkcij. Več kot dvajset let je bil odličen lovski čuvaj (od 1931–1941 in od 1947–1962). Tako je bil med opravljanjem svoje lovske dolžnosti leta 1952 med lovopustom težko ranjen, obstrelil ga je divji lovec.

Za njegov prispevek pri gojitvi divjadi in varstvu ter ohranitvi narave ga je LZ Slovenije odlikovala z znakom za lovske zasluge.

Na zadnji poti smo ga pospremili lovski tovariši in prijatelji. V slovo smo mu izrekli veliko ganljivih poslovnih besed.

Andrej Marin

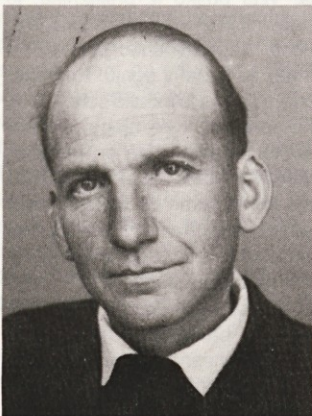
Zatrobil je lovski rog in odjeknili so poslovnili strel, se oddaljevali in utihnil v daljavi, kakor je utihnilo tvoje življenje, naš dragi lovski tovariš!

LD Velika Nedelja – A. K.

Usoda je hotela, da smo se remšniški lovci spet zbrali na pokopališču na Remšniku, kjer smo se poslovili od svojega dolgoletnega člana **Stanka Preloga**, po domače Kolarča.

Stanko se je rodil 19. 4. 1922 v Stojncih. Vojaška suknja ga je prinesla v naše kraje, kjer je sodeloval v NOB in kjer je ostal vse do smrti 18. 11. 1988. Med svojim 34-letnim delovanjem v lovstvu je tri leta (od 1969–1972) vodil našo LD kot starešina, 10 let pa je bil član izvršnega odbora LD Remšnik (1975–1983). V obmejnem delu lovišča je skrbel za lovskočuvajsko službo in za zatiranje nedovoljenega lova. Velike zasluge je imel tudi pri zidavi lovske koče, saj je zanjo prispeval največ lesa.

Stanko Prelog

Rad je hodil na skupne love, posebno pa se je izkazal, kadar je vodil skupni lov v svojem revirju na Breznem vrhu.

Za svoje delo je bil odlikovan z znakom za lovske zasluge.

Na njegovi zadnji poti smo ga pospremili številni lovci, krajani in prijatelji.

Ohranili ga bomo v trajnem spominu kot dobrega in iskrenega prijatelja ter lovca.

Remšniški lovci – T. A.

Naš dolgoletni lovski tovariš **Anton Janežič** je umrl 4. 11. 1988. Od njega smo se poslovili z vsemi lovskimi častmi.

Rodil se je v vasi Kozarišče-Loška dolina 12. 6. 1906 v delavski družini in že kot osnovnošolček je moral k tujim ljudem za pastirčka. Tudi pozneje se mu ni kaj prida godilo. Večji del življenja je preživel na žagarskih obratih kot cirkularist, svoje službovanje pa je končal kot logar pri Gozdni upravi Podpreska. Tone je bil zelo nadarjen za razumevanje narave. Najsi bo kot navadni delavec ali ujetnik zunaj naših meja se je hitro naučil tujih jezikov. Tako je prav dobro obvladal nemški in delno francoski ter italijanski jezik. Za kruhom je šel celo v Francijo. Zaradi naprednih idealov je bil med NOB preganjan.

V zeleno bratovščino je stopil leta 1957 in ostal njen zvesti član do smrti. Vsa leta je aktivno delal v samoupravnih organih LD kot član IO (1958–1960), član in predsednik NO (1965–1968), v letih 1961/1962 kot starešina, od 1973 do 1974 pa je vodil družinsko blagajno. Za aktivno in vestno delo je dobil priznanje za lovske zasluge. Odlikoval se je

Anton Janežič

pri doslednem opravljanju zaupanih mu nalog. Bil je odločen zagovornik delavskega razreda, v lovstvu pa je vztrajal pri lovski poštenosti in pravičnosti. S tem je veliko pomagal pri vzgoji mladih kadrov.

Njegova skromnost, iskreno lovsko tovarištvo in skrb za ohranitev narave nam bodo ostali v trajnem spominu!

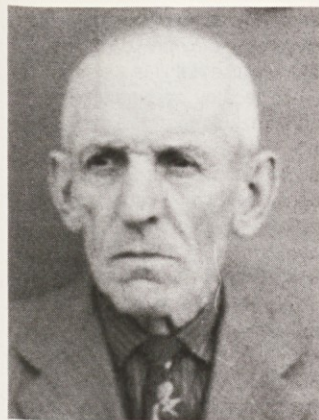
Lovci LD Draga-Trava

Jožko Kovačič, eden najstarejših in zaslužnih lovcev LD Bučkovci je zapustil lovske vrste 26. 1. 1989.

Rodil se je 28. 1. 1903 v Vogričevcih pri Ljutomeru v kmečki družini. Kot kmečki fant je zgodaj vzljubil naravo. V lovske vrste je stopil leta 1934. Da bi se v tedanji lovski organizaciji uveljavil, je takoj ob vstopu opravil izpit za lovskega čuvaja. Čuvajsko službo je do izbruha 2. svetovne vojne opravljal pri takratnem zakupniku lovišča Cvetku. Bil je delaven in vzoren lovski čuvaj. Zavedal se je, da je številčnost divjadi odvisna predvsem od dobrega zimskega krmljenja, gojitve in varstva divjadi. Njegov lovski revir je bil vedno poln divjadi, zato so ga lovci že takrat cenili. Takoj po vojni (leta 1945) je bil med ustanovitelji LD Cezanjci in njen prvi starešina (od leta 1945 do 1947). Po reorganizaciji družine se je vključil v LD Mala Nedelja, ki se je pozneje preimenovala v LD Bučkovci. Kot predan lovec z bogatimi izkušnjami in voljan dela je bil od leta 1947 do 1969 član upravnega odbora. S svojim bogatim lovskim znanjem je bil mentor mlajšim lovcem, kot dober poznavalec lovišča pa lovovodja na številnih lovih. Na lovu z italijanskimi lovci mu je zgrešena šibra poškodovala oko, posledica pa je bila, da mu je pozneje opešal vid še na drugem očesu in nazadnje je oslepel. Leta 1971 ga je LD imenovala za častnega člana. Jožko ni bil le vzoren lovec, ampak tudi zgleden kmet. Pri zidavi lovskega zavetišča je bil med prvimi, ki so zasadili lopate za izkop temeljev.

Jožko pa ni deloval samo v lovstvu. Bil je med ustanovitelji PGD Vogričevci in vedno med prvimi, ko je šlo za različne akcije. Lovci ne bomo pozabili njegovega domiselnega humorja in govorne spretnosti.

Za svoje razdajanje in nesebično delo je prejel številna priznanja

Joško Kovačič

in odlikovanja. LD mu je podelila priznanja, LZS pa ga je odlikovala z znakom za lovske zasluge in z redom III. stopnje.

Ob zvokih Prekmurskih registrov, gasilske sirene, poklonu praporov in odmevov strelav zadnjega pogona smo mu lovci spustili v grob smrekove vejice in se mu v mislih še enkrat zahvalili za vse. Naj mu bo lahka slovenska zemlja!

Lovci LD Bučkovci – Š. J.

Srce **Antona Česnika** z Otlíce nad Ajdovščino, častnega člana in ustanovitelja LD Kozje stena-Predmeja, se je ustavilo 15. 1. 1989.

Anton se je rodil 15. 1. 1911 v kmečki družini na Otlici. Otroška leta je preživel v domačem kraju. Rasel je v poštenega, delavnega in narodnozavednega moža, kar je v življenju večkrat dokazal.

Že zgodaj je občutil italijansko okupacijo in kar dvakrat so ga vpoklicali v italijansko vojsko, od koder se je leta 1940 vrnil domov.

Leta 1942 se je pridružil partizanom in se bojeval do osvoboditve.

Leta 1945 se je vrnil v domači kraj in sodeloval pri obnavljanju vasi ter aktivno deloval tudi na družbenopolitičnem področju. Za svoje delo je prejel številna priznanja.

Že od mladosti je bil navezan na naravo in divjad. Po končani vojni je zbiral okoli sebe tovariše, da bi pomagali divjadi, ki je v veliki meri pomagala partizanom med vojno. Skupaj so ustanovili Lovsko družino Kozje stena, za katero je izbral tudi ime. Vse od ustanovitve pa dokler mu je zdravje dopuščalo, je bil aktiven v organih LD; med drugim je bil od leta 1946 do 1950 njen pred-

sednik, od leta 1952 do 1954 tajnik in od leta 1958 do 1962 predsednik disciplinskega razsodišča.

Izredni napor, ki jih je prenašal v življenju, so pustili posledice in tako ga je bolezen pred 26 leti priklenila na posteljo. Kljub temu je ostal član zelene bratovščine še naprej in se še bolj navezal na lovsko družino. Odstopil nam je prostore, v katerih smo si uredili lovsko sobo. K njemu smo radi prihajali tudi zaradi njegovih bogatih lovskih izkušenj, radi pa smo poslušali tudi njegove spomine. Za nenehno razdajanje lovskega znanja, požrtvovalno in nesebično delo je dobil številna priznanja, med drugim tudi plaketo ZLD Gorica.

17. 1. 1989 smo se lovski tovariši, prijatelji, svojci in krajanji z žalostjo v srcih poslovili od poslednjega ustanovitelja naše LD. Na zadnji poti ga je pospremila pesem LPZ Zlatorog iz Vipave, poslovilne besede govornikov, salve častnega voda iz Ajdovskega garnizona ter strelji zadnjega lova, ki so oznanili, da je lov za našega Toneta za vedno končan.

Dragi Tone, hvala za vse, kar si storil za našo skupnost, lovstvo in našo lovsko družino. Želimo ti zaslužen in miren počitek v večnih loviščih!

Lovci LD Kozje stena – A. K.

Otožno so 18. 1. 1989 zapeli lovski rogovi na ljutomerskem pokopališču, ko smo se z bolečino v srcih poslavljali od priljubljenega lovskega tovariša **Feliksa Karbe**, ki je umrl 16. 1. 1989. Feliks se je rodil 24. 12. 1934 v Ključarovcih pri Ljutomeru. Kot mlad strojni tehnik se je po končani tehnični šoli odpravil v daljni

Tunis. Nato pa se je pridružil prvim delavcem nastajajočega Tehnostroja v Ljutomeru. V Servisu vozil je na vodilnem mestu delal vse do zahrbtni bolezni, proti kateri ni bilo zdravila.

Kot ljubitelj narave se je leta 1968 včlanil v LD Bučkovci in se takoj vključil v delo. Njegovo poznavanje lovstva in divjadi, organizacijske sposobnosti ter volja in predanost do dela so pripomogli, da je v LD opravljal odgovorne naloge; bil je član upravnega odbora (od leta 1971 do 1972), starešina (od leta 1972 do 1981) in predsednik NO (od leta 1981 pa do 1989). V letih 1978 do 1982 je deloval v ZLD Ljutomer, kot član izvršnega odbora in eno mandatno obdobje kot predsednik skupščine.

Njegova prva naloga, ki jo je izvedel v LD, je bila povezava članov v homogeno lovsko družino. Nato je z organizacijsko vneto navdušil člane za zidavo lovskega zavetišča, zatem pa za izgradnjo voljere za fazane. Spoznal je, da je uspeh izpuščanja fazanov odvisen od dobre zreje. Pri delu je bil načrtovalec, organizator in izvajalec del. Skrbel je, da se je LD začela povezovati z vsemi uporabniki prostora. Na njegovo pobudo se je LD pobratila z Lovsko družino Mala gora Kočevje. Zavzemal se je za boljše gojitev in ohranjanje divjadi ter za pravičen odstrel. Vedno je znal najti prijazno, večkrat v šaljevem tonu izrečeno besedo, znal pa je biti tudi odločen in nepopustljiv.

Za vsesplošno prizadevnost in uspešno delo mu je LD podelila priznanja, LZS pa ga je odlikovala z znakom in redom za lovske zasluge III. stopnje.

Z bolečino v srcu smo se poslavljali od njega ob mnogo preranem grobu, se spominjali skupaj

prehojene poti, na njegove želje po ustvarjanju vsega tistega lepega, kar nas združuje in nam lepša življenje. Njegovo ime in spomin nanj bosta živela v srcih bučkovskih lovcev tudi naprej!

Lovci LD Bučkovci – Š. J.

Iz lovskih vrst so odšli za vedno tudi:

Majda Hlade, LD Boč na Kozjaku, * 9. 2. 1949, † 2. 3. 1989.

Milan Flakus, LD Boč na Kozjaku, * 16. 5. 1949, † 19. 9. 1989.

Peter Samec, LD Jamnica-Prevalje, * 28. 12. 1910, † 22. 5. 1989.

Marjan Medvešček, LD Motnik-Špitalič, * 24. 2. 1947, † 26. 7. 1988.

Marko Drolc, LD Motnik-Špitalič, * 21. 2. 1943, † 21. 3. 1989.

Tone Hace, LD Lože, * 23. 3. 1917, † 24. 6. 1988.

Ivan Kokošin, LD Rečica/Savinji, * 29. 8. 1902, † 13. 12. 1988.

Peter Rupnik, LD Javornik, * 25. 6. 1933, † 15. 12. 1988.

Stanko Grl, LD Jamnica-Prevalje, * 20. 5. 1928, † 2. 4. 1989.

Ernest Koželj, LD Zagorje, * 4. 4. 1928, † 18. 4. 1989.

Umrlim časten spomin!

Lovska kinologija

Kriptorhizem pri psih

V grškem jeziku pomeni kriptorhid skrita moda (pri samcu). Bolezen (napaka) ni značilna le za pse, temveč za vse sesalce, ki imajo moda zunaj trebušne votline.

Med embrionalnim razvojem so moda pri sesalcih sprva v trebušni votlini in se šele v zadnjih dneh brestosti ali v prvih tednih po skotitvi spustijo skozi ingvinalni kanal v mošnjo (*scrotum*).

Včasih pa lahko moda(o) pri drsenju skozi ta kanal in navzdol zaostane v trebušni votlini. Vzrok za to še ne poznamo. Ker pri psu modo lahko manjka na eni ali drugi strani telesa (lahko pa tudi na obeh), imenujemo takšno napako *enostranski* ali *obojestranski kriptorhizem*. Enostranskemu kriptorhizmu pravimo tudi *monorhizem*, psu pa *monorhid*.

Anton Česnik

Feliks Karba

Pri psih se moda spustijo v možno šele med prvim in drugim mesecem starosti. Če kupec nepazljivo pregleduje psičke in jih pri tem močno otipava, lahko prav s tem potisne moda spet nazaj navzgor (v notranjost trebušne votline), namesto da bi potovala navzdol v možno. Psička pravilno pregledamo, če ga položimo na hrbet in res nežno pretipamo na vsaki strani penisa. Omenimo tudi, da so pri kriptorhizmu pogosta rakasta vnetja mod, ki so zaostala v trebušni votlini. Obojestranski kriptorhidi so pogosto neplodni (sterilni), ker se zdrave in oploditve sposobne semenčice (*spermiji*) lahko razvijejo samo pri temperaturah, ki so nižje od telesne temperature. Seveda imajo lahko monorhidi tudi potomce, vendar jih moramo zaradi dednega nagnjenja do kriptorhizma izločiti iz zreje. Pri ocenjevanjih zunanosti psov vsem monorhidom izrečejo brezpogojno zrejno prepoved in to poleg telesne ocene vpišejo tudi v rodovnik.

Kriptorhizem pa skušamo tudi zdraviti, in sicer z injekcijami AD₃E, vendar je uspeh negotov. Po šestih mesecih ni nobenega upanja več, da bi se moda še lahko spustila v možno. Seveda se da moda(o) s kirurškim posegom premakniti iz **ingvinalnega kanala na normalno mesto**. Sodniki naj bodo pri ocenjevanjih zunanosti psov vedno pozorni na majhna moda, saj ta po kirurškem posegu nikoli ne dosežejo normalnega razvoja in velikosti! Vsi veterinarji pa bi morali takšen poseg obvezno vpisati v rodovnik psa.

Toplotni udar

Če je pes dalj časa izpostavljen soncu ali zaprt v avtomobilu, ki je na soncu, lahko dobi toplotni udar.

Pri toplotnem udaru opazimo različne stopnje, ki so odvisne od tega, koliko časa je bila žival izpostavljena sončni pripeki in kolikšna je bila temperatura v zaprtem avtomobilu. Žival je lahko zasopla in temperatura se ji nekoliko poviša, lahko pa pade tudi v globoko komo in že v nekaj minutah pogine.

V začetnem stadiju je pes nemiren in ima nekoliko nabrekle oči, temu sledi otopelost, ki jo spremlja hitro in površno dihanje. Oči močno nabreknejo, na očesnem zrklu in veznicah opazimo mrežo krvnih žil, ki so zaradi močne polnokrvnosti vijoličaste barve. To pa je že faza možganske kapi, ki se pogosto konča s poginom. Edina rešitev je naglo znižanje telesne temperature. Pomagamo si lahko s hladno prho ali s kopeljo, ki naj bo 3–4 °C nižja od telesne temperature živali. Uporabimo tudi zdravila za znižanje temperature, npr. aspirin. Torej psa nikoli ne pustimo v avtomobilu na soncu, avtomobilskih oken pa nikoli ne zaprimo popolnoma. Če je le mogoče, postavimo avto v senco, pri čemer pazimo, da se že čez nekaj minut ne bo znašel na soncu!

Nemški žimavec stoji na zajca

Foto B. Ingolič

Če so moda zaostala v trebušni votlini, pa ne pomaga noben kirurški poseg več.

Lastnikom kriptorhičnih psov veterinarji predlagajo odstranitev zaostalega moda iz trebušne votline, ker se na njem zelo rado razvije rakasto tkivo. Operacija opravijo, ko pes neha rasti. Kriptorhidi se pogosto tudi nenavadno vedejo, na kar morajo biti lastniki vedno pozorni.

L. B.

Spomladanska zrejna preizkušnja (PZP) ptičarjev na Ptuju

LKD Ptuj je tokratno PZP ptičarjev zaupalo kinologom iz LD Jože Lacko – Ptuj. Na zbornem mestu v Rogoznici se je zbralo 20 vodnikov s psi (12 nemških kdl. ptičarjev, 7 nemških ostrodlakih ptičarjev – žimavev in 1

irska seterka). Ocenjevali smo v dveh skupinah, ki sta se takoj po skupnih navodilih odpravili v lovišče. Prvo skupino sta vodila kinološki sodnik iz Ljubljane Mile Budič in sodniški pripravnik Rudi Rakuša s Ptuja, v drugi pa sva ocenjevala podpisani (Ljutomer) in Ratko Krstič.

Prireditelj je že med ocenjevanjem (preizkušanjem) psov pripravil in opremil vse zahtevane obrazce, tako da kasneje tudi s tem delom nismo imeli nobenih težav.

V lovišču je bilo primerno število poljskih zajcev in fazanov, vendar smo, žal, dvignili le dva para jerebic. Vreme je bilo ugodno, saj je bilo v zraku dovolj vlage in pihal je primeren enosmerni veter. Po letošnji izredno mili zimi in zato bujni zgodnji vegetaciji je bila preizkušnja nekoliko pozno, kar pa je imelo tudi nekaj prednosti. Fazani so dobro »držali«, zato pri preizkušanju stojimo nismo imeli težav.

Od 20 privedenih psov je PZP uspešno opravilo kar 19 psov; le eden med njimi je dosegel manj kot 60 točk. Prav dobro naravno zasnovano smo ugotovili pri 12 psih (-icah), ki so dosegli od 61 do 71 točk. Nadpovprečno zasnovani, nekateri pa tudi že odlično vodeni, so bili naslednji psi:

– Nem. kdl. Diva Gomanjska je dosegla 75 točk; vodnik Stanko Bračič s Ptuja;

– nem. žimavka Java je dosegla 73 točk; vodnik Boris Leskovic iz Ljubljane;

– nem. kdl. ptičarka Ralle v. Pregelufer (vodnik Peter Hujs iz Brežic) in nem. kdl. ptičar Erko Martinov dvor (vodnik Franc Muzek s Ptuja) pa sta zbrala 72 točk.

Po razglasitvi rezultatov se je začela običajna lovsko-kinološka razprava, v kateri ni manjkalo mnenj o psih, njihovem vodenju

in ocenjevanju. Pravilna je bila skupna ugotovitev, da bomo dobre vodnike dobili le z organiziranjem tečajev za vodnike, ki jih vodijo izkušeni in dokazani vodniki lovskih psov. Takšne tečaje so letošnjo pomlad ponekod že opravili in rezultati so se že pokazali na preizkušnjah. Prepričan sem, da bodo ti psi še izraziteje izstopali na jesenskih preizkušnjah, saj sta pri zahtevah dela po strelu znanje in pomoč vodnika še pomembnejša in mnogokrat tudi odločilna.

Preizkus smo opravili uspešno, zato se v imenu sodnikov in vseh vodnikov iskreno zahvaljujem vodstvu LD Lacko – Ptuj. Posebej bi rad pohvalil prizadevnega vodjo preizkušnje Adolfa Megliča in njegovo uigrano delovno skupino.

Vojko Pirher, kinol. sodnik

PREDVIDENA LEGLA

Brandel braki (JR Brb):

o: 5/II, m: 5/II, leglo 12. 6. Rejec Jože Poznič, Niska 13, 63332 Rečica ob Savinji.

o: 4/II, m: 5/I, leglo 26. 5. Rejec Peter Požun, Delavska 8, 68281 Senovo.

Kratkodlaki istrski goniči (JR Gki):

o: 5/II, m: 4/I, leglo 27. 6. Rejec Stanislav Manfreda, Idrija pri Soči 70, 65216 Most na Soči.

o: 4/II, m: 4/II, leglo 10. 7. Rejec Franc Krapež, Predmeja 4, 65270 Ajdovščina.

o: 5/I, m: 5/I, leglo 26. 7. Rejec Nonrino Jerman, Vanganel 1/a, 66000 Koper.

o: 5/I, m: 5/I, leglo 11. 7. Rejec Jože Kenda, Mostaščka 23, 65282 Cerkno.

o: 4/II, m: 5/II, leglo 4. 6. Rejec Slavko Bržan, Babiči 11, 66273 Marežige.

o: 5/I, m: 5/II, leglo 22. 6. Rejec Ludvik Kersnik, Leše 32, 64290 Tržič.

o: 5/I, m: 4/I, leglo 21. 6. Rejec Slavko Cink, Brje 75, 65263 Dobrovlje.

o: 5/II, m: 5/II, leglo 9. 5. Rejec Ivan Jurak, Dol. Kamence 33 a, 68000 Novo mesto.

o: 4/II, m: 4/II, leglo 22. 6. Rejec Adrijan Simčič, Barbana 8, 65000 Nova Gorica.

o: 5/I, m: 4/II, leglo 6. 6. Rejec Jože Papež, Kuželjevec 8, 61303 Zagradec.

Uporaben ptičar mora znati tudi poiskati in prinesiti ustreljeno raco iz vode

Foto B. Ingolič

o: 5/II, m: 5/I, leglo 3. 7. Rejec Simon Pleško, Jegorovo 9, 64220 Šk. Loka.

o: 4/II, m: 4/II, leglo 18. 7. Rejec Milan Cankar, Sv. Barbara 21.

Lovski terierji (JR LT):

o: 5/I, m: 5/I, leglo 15. 6. Rejec Lado Dolenc, Delnice 15, 64223 Poljane.

o: 5/I, m: 5/II, leglo 24. 7. Rejec Tone Kaplan, 68273 Leskovec 9a.

o: 5/I, m: 4/II, leglo 23. 7. Rejec Ivo Vrhovnik, Otiški vrh 49, 62375 Šentjanž/Dravograd.

o: 4/II, m: 4/III, leglo 24. 6. Rejec Slavko Bržan, Babiči 11, 66273 Marežice.

o: 5/I, m: 5/II, leglo 1. 7. Rejec Antun Benko, Sp. Ščavnica 10, 69250 Gor. Radgona.

o: 5/I, m: 4/II, leglo 1. 7. Rejec Franc Ažbe, Sp. Suša 7a, 64227 Selca.

o: 5/I, m: 4/II, leglo 22. 6. Rejec Martin Vršnik, Podolševa 23, 63335 Solčava.

o: 5/I, m: 4/I, leglo 4. 7. Rejec Vinko Močnik, Pot v čelo, 65282 Cerkno.

Kratkodlaki jazbečarji (JR Jki):

o: 5/II, m: 5/II, leglo 29. 6. Rejec Marjan Slak, 68230 Mokronog 200.

Koker španjeli (JR Šk)

o: 5/I, m: 4/II, leglo 26. 7. Rejec Zvone Poznik, Hudovernikova 11, 61000 Ljubljana.

Špringer španjeli (JR ŠŠ):

o: 4/I, m: 4/I, leglo 8. 6. Rejec Jože Zajšek, Seliškarjeva 16, 62250 Ptuj.

Nemški prepeličarji (JR Pr): rjavci:

o: 5/I, m: 5/I, leglo 20. 6. Rejec Drago Senekovič, Str. ulica 5, 62241 Sp. Duplek.

Nemški ostrodlaki ptičarji (JR Pos):

o: 5/I, m: 3/III, leglo 10. 6. Rejec Andrej Zorman, Vrhovci, c. X/24, 61111 Ljubljana.

o: 5/III, m: 5/II, leglo 12. 6.; Rejec Janez Juvancič, Vodice 19, 61312 Videm-Dobrepolje.

Gordon setri (JR GS)

o: 5/II, m: 5/I, leglo 1. 6. Rejec Slavko Žnidarič, Rački vrh 9b, 69252 Radenci.

Naslovi predsednikov zrejnih komisij in podkomisij za lovske pasme psov

1. ZREJNA KOMISIJA ZA VISOKONOGE IN NIZKONOGE GONIČE TER KRVOSLEDCE

Predsednik: Leo Fabiani, Cesta 40/18, 61260 Polje
Podkomisija za goniče: Stane Hribernik, Puštal 82, 64220 Škofja Loka

Podkomisija za brak-jazbečarje: Alojz Mlakar, Suha 5, 64220 Škofja Loka

Podkomisija za krvosledce: Ivan Bartol, Bukovica 13, 61310 Ribnica

2. ZREJNA KOMISIJA ZA JAMARJE

Predsednik: Vinko Foršček, Lepodvorska 2, 61000 Ljubljana

3. ZREJNA KOMISIJA ZA ŠARIVCE IN RETRIEVERJE

Predsednik: Zvone Poznik, Hudovernikova 11, 61000 Ljubljana

Podkomisija za španjele: Zvone Poznik, Hudovernikova 11, 61000 Ljubljana

Podkomisija za nemške prepeličarje: Slavko Kovač, Valjavčeva 3, 63000 Celje

Podkomisija za retrieverje: Janez Podnar, Sorška 26, 64220 Škofja Loka

4. ZREJNA KOMISIJA ZA PTIČARJE

Predsednik: Vojko Pirher, Lukavci 26, 69242 Križevci
Podkomisija za nemške kratkodlake ptičarje:

Mirko Korošec, Abramičeva 13, 62250 Ptuj

Podkomisija za nemške ostrodlake ptičarje:

Vlado Klobučar, Ob Trnavi, 62277 Središče ob Dravi

Podkomisija za angleške ptičarje:

Mladen Ferle, Sp. Petrinje 40, 62230 Lenart

Podkomisija za epagneul bretone:

Vladimir Kobal, Kidričeva 15, 56270 Ajdovščina

Za vse informacije se lastniki lovskih psov lahko obrnete pisno na predsednika komisije ali na predstavnika podkomisije, kamor spada vaš pes.

Resasti istrski goniči (JR Gri):

o: 5/II, m: 5/II, leglo 26. 5. Rejec Slavko Novak, Dol. Brdo 2, 64223 Poljane nad Škofjo Loko.

o: 5/II, m: 5/II, leglo 3. 6. Rejec Franc Slak, Dol. Papreče 3, 68212 Velika Loka.

o: 5/I, m: 5/II, leglo 23. 6. Rejec Janez Gaber, Puštal 30, 64220 Škofja Loka.

o: 5/I, m: 5/II, leglo 21. 6. Rejec Marcel Hernavs, 63305 Vransko 91.

o: 5/II, m: 5/II, leglo 17. 6. Rejec Jože Steingel, Brezovica 3, 68333 Semič.

Posavski goniči (JR GP):

o: 4/II, m: 4/II, leglo 5. 6. Rejec Franc Hauptman, Stična 46b, 61295 Ivančna gorica.

o: 5/II, m: 4/I, leglo 2. 6. Rejec Martin Kraševac, Šolska 4, 68330 Metlika.

Balkanski goniči (JR Gb):

o: 4/I, m: 3/I, leglo 15. 6. Rejec Ivan Srebočan, Klek 37, 61420 Trbovlje.

Brak-jazbečarji (JR Gj):

o: 5/II, m: 5/I, leglo 25. 7. Rejec Marcel Hernavs, 63305 Vransko 91.

o: 4/I, m: 5/II, leglo 11. 7. Rejec Mirko Koritnik, Loziče 18, 65272 Podnanos.

o: 4/II, m: 4/II, leglo 4. 7. Rejec Ivan Sevcnikar, Ul. Mihe Štromca 4, 62366 Muta.

o: 5/I, m: 5/II, leglo 15. 6. Rejec Ivan Sekolarnik, Sv. duh 1, 62370 Dravograd.

o: 5/I, m: 4/I, leglo 9. 7. Rejec Ivan Stanonik, Kremenik 5, 64223 Poljane.

Seznam tetovirnih referentov v lovskih kinoloških društvih

LKD Celje: Ivan Rojc, Kardeljeva 23, 63310 Žalec

LKD Cerknica: Franc Vidmar, Videm 42, 61380 Cerknica

LKD Črnomelj: Tomaž Brazer, Zadruga 6, 68340 Črnomelj

LKD Gorenjske: Alojz Mlakar, Suha 5, 64220 Škofja Loka

LKD Idrija: Niko Mrak, 65281 Idrija 74

LKD Ilirska Bistrica: Stanko Prosen, Rozmanova 36,

66250 Ilirska Bistrica

LKD Krško: Alojz Arko, Cesta krških žrtev 18, 68270 Krško

LKD Kočevje: Joško Kalan, Kajuhovo naselje 16, 61330 Kočevje

LKD Koper: Ivo Kobal, Kovačičeva 7, 66000 Koper

LKD Ljubljana: Župančičeva 9/II, 61000 Ljubljana

LKD Maribor: Milan Kranjc, Ferkova 2, 62000 Maribor

Bojan Deberšek, Stari trg 149, 62380 Slovenj Gradec

LKD Novo mesto: Cesta herojev 8, 68000 Novo mesto

LKD Nova Gorica: Anton Oseli, Kidričeva 16,

65000 Nova Gorica

Štefan Božič, Kreljeva 4, 65271 Vipava

LKD Pomurje: Stanislav Gobec, Oktobrske revolucije 32, 6900 Murska Sobota

LKD Ptuj: Milan Ivezić, Pivkova 2, 62250 Ptuj

LKD Postojna: Miro Sorbara, Pivška 5, 66230 Postojna

LKD Zasavje: Jože Drgan, VDV Brigade 6,

61431 Dol pri Hrastrniku

LKD Žalec: Milan Udovč, Ložnica 61, 63310 Žalec

KINOLOŠKA ZVEZA SLOVENIJE

gorenje procesna oprema

Partizanska 12, 63320 Titovo Velenje

Puškarna Kranj – Ješetova 3, 64000 Kranj

Proizvodni program:

- lovske puške karabinke
kal. 8 × 57 IS; 7 × 57, 7 × 64, .30–06, .243, 6,5 × 57, 7 mm
rem. mag.
- lovske bokarice v kalibrih:
šibrena cev 12 ali 16, risana 7 × 65 R
- toki za puške
- kovčki za puške
- gumijaste kape za kopita
- popravila in servisiranje vseh vrst lovskega in športnega
orožja
- površinsko ali plastično graviranje in z vložnimi plemenitimi
kovinami
- rezbarjenje kopit z lovskimi motivi

Novosti:

Na lovske puške montiramo strelne daljnogledke Zrak-Sarajevo, po konkurenčnih cenah. Izdelki so rezultat skupnega razvoja obeh delovnih organizacij. Montaže daljnogledov opravljamo po sistemu suhl ali zasučne (schwenk-zrak in schwenk-Gorenje)

Informacije dobite tudi po telefonu:

(064) 24 061 ali (063) 855 554; 855 418

Mali oglasi

Prodaj leglo resastih istrskih goničev, odličnih staršev (stari 8 tednov). Informacije na naslovu: Vinko Gorše, Lončarska 81, 61331 Dolenja vas.

Prodaj lovsko puško risanico-prelamačo, kal. 5,6 × 50 R mag. (osmerokotna cev), z montiranim strelnim daljnogledom swarovski (6 × 42) in karabinko, kal. 8 × 68 S, s strelnim daljnogledom kahles-variabel (3–9 ×). Informacije po telefonu: (061) 317 387 – Janez.

Prodaj češko bokarico super brno, kal. 7 × 65 R/12, s strelnim daljnogledom zeiss. Informacije po telefonu: (054) 125 690 – Ivan Ličanin, Kozare 6, 54000 Osijek.

Kupim naboje, kal. 6,5 × 70 R, ali samo tulce za ta kaliber. Ponudbe sporočite na tel. število: (062) 819 010, Brence.

Prodaj lovsko obleko (malo nošeno) št. 50, po polovični ceni, ter naboje 7 × 57 R hirtenberger. Informacije po telefonu: (061) 751 018, Nared.

Prodaj karabinki, kal. .22–250 rem. in kal. .30–06, s strelnimi daljnogledoma habicht 6 × 42 (suhlski montaži). Informacije: Ciril Bricelj, Šutna 2, 61240 Kamnik.

Prodaj češko bokarico, kal. 7 × 57 R/12, s strelnim daljnogledom (originalna montaža) in rusko bokarico, kal. 12/12. Prodaj tudi novo karabinko, kal. 7 × 64. Informacije

po telefonu: (065) 56 084 popoldne – Šuligoj.

Prodaj suhlovo tricevko, kal. 6.5 × 57 R/12, z dodatno opremo in strelivom zanjo. Marjan Maršič, Senožeti 30, 61262 Dol pri Litiji.

Prodaj češko bokarico super brno, kal. 12/12. Jože Rosenstein, Letuš 63, 63330 Mozirje. Tel.: (063) 856 154.

Psarna epagneul bretonov »Moravski rit« prodaja mladiče. Pošljemo vam jih po železnici ali pa jih prevzamete osebno. Vojislav Jovanović, Kapetana Koče 18, 35000 Svetozarevo. Tel.: (035) 223 417.

Prodaj mladiče lovskih psov naslednjih pasem: nem. ostrodlaki ptičar-žimavec, posavski gonič in resasti istrski gonič. Ančka Udovič, Urec 115, 61381 Rakek. Tel.: (061) 796 190.

Prodaj suhlovo tricevko, kal. 12–12/7 × 65 R, s strelnim daljnogledom habicht nova (6 × 42) – suhlska montaža. Radislav Margon, Senožete 82 a, 66224 Senožete.

Prodaj nagačeno glavo divjega merjasa z originalnimi čekani. Alojz Ožbolt, Cesta Krških žrtev 48, 68270 Krško. Tel.: (0608) 31 995.

Kupim polrisanico novejšega kalibra. Ponudbe sporočite na naslov: Jože Turk, Planina, 68312 Podbočje.

Prodaj karabinko mauser, kal. 8 × 57 JS, s strelnim daljnogledom. Puška je odlično ohranjena. Informacije po telefonu: (061) 559 141 (dopoldne), int. 50–43, popoldne pa se lahko ogledate na naslovu: Na Zelenici 5b, 61360 Vrhnika (Živkovič).

Prodaj obnovljeno tricevko-petelinko z globoko gravuro, kal. 16–16/9, 3 × 74 R. Montiran je strelni daljnogled 6 × 40 – (suhlska montaža). Informacije po telefonu: (068) 51 030, dopoldne (Hutar).

Izdelujem lesene okrasne podstavke (deščice) za lovske trofeje vseh vrst in podstavke, na katere lahko pritrdite noge srnjadi (obešalnik). Naročeno pošiljam po pošti (povzetje). Vojin Pejčič, Kolodvorska 62, Sarvaš, 54204 Bijelo Brdo.

Ugodno prodaj lovsko karabinko remington 700 L, kal. .243 winch. z montiranim str. daljnogledom swarovski 4 × 32. Milan Šteh, Kamnik pod Krimom 120, 61352 Preserje. Tel.: (061) 766 109.

Prodaj kompletan zaklep s sprožilnim mehanizmom za madžarsko repetirko (43 M), primeren za izdelavo lovske risanice. Informacije po telefonu: (067) 51 731 po 20. uri – Šajn.

Prodaj karabinko sava kranj, kal. 7 mm rem. mag., z montiranim strelnim daljnogledom swarovski nova (6 × 42) – suhlska montaža. Informacije po telefonu: (061) 267 397 – Zorman.

Prodaj mladiče nemške ostrodlake ptičarje – žimavce odličnih, delavnih staršev (oče: 4 × CACIB, 3 × CAC, JZP II.; m: CAC, JZP II.). Mladiče oddam izključno v lovske roke od 1. 8. 1989 dalje. Janez Juvančič, Vodice 19, 61312 Videm-Dobre polje. Informacije tudi po telefonu: (061) 320–441 od 7.–8. ure zjutraj in od 13.–14. ure popoldne.

ZLD Gorenjske,
LKD Gorenjske in
LD Jelovica

Vse prijatelje lova in lovske kinologe vabimo na

VI. LOVSKO-KINOLOŠKO SREČANJE V RIBNEM PRI BLEDU

**Srečanje bo v soboto,
26. avgusta 1989,
pri lovskem domu v Ribnem pri Bledu,
s pričetkom ob 14. uri.**

Program bo tradicionalen,
z nastopom šolanih lovskih psov,
razstavo lovskih trofej Gorenjske
in sejmom lovskih psov.

Sodelovali bodo Gorenjski lovski rogisti
in praporščaki lovskih družen z Gorenjske.

Poskrbljeno bo za zabavo s plesno glasbo
in dobro postrežbo.

Vstop prost.

Parkirni prostori so zagotovljeni.

**Optik
Brandstätter**
CELOVEC, Pernhartgasse 6
tel. 9943/463-55325

LOVSKI DALJNOGLEDI

Optik Brandstätter
očala – leče – instrumenti

Lovska družina Rečica pri Laškem

prireja

TRADICIONALNO LOVSKO-STRELSKO TEKMOVANJE ZA MEMORIAL CIRILA VEZJAKA

Tekmovanje bo v soboto, 12. 8. 1989,
na strelišču Šmohor, z začetkom ob 8. uri.
Strelci se bodo pomerili v streljanju na glinaste golobe,
bežečega merjasca in v tarčo srnjak.

Streljajo tričlanske ekipe.

Tri najboljše ekipe in posamezniki bodo dobili pokale
v trajno last. Za preostale dobro uvrščene strelce smo
pripravili bogate nagrade.

To tekmovanje je že 20. po vrsti in prireditelj
se bo še posebno potrudil za dobro organizacijo
in nagrade.

Za hrano in pijačo bo poskrbljeno.

Vabi LD Rečica

KLUB DIANA

Lovci, tudi letos bo izšel stenski koledar DIANA 1990

Klub Diana bo tudi letos izdal stenski koledar DIANA 90,
ki pa bo oblikovno precej spremenjen. Opremljen bo
s sedmimi (7) velikimi reprodukcijami najboljših barvnih
posnetkov divjih živali. Sestavni del koledarja bo tudi
osemnajst (18) manjših barvnih reprodukcij dvoživk,
gob in biotopov.

Vse posnetke so napravili člani – fotolovci
Kluba Diana. Člani lovskih družen bodo koledar lahko
naročili prek svoje LD (naročilnica),
in sicer neposredno na naslov
**Klub Diana, Župančičeva 9, 61000 Ljubljana,
ali prek področnih ZLD.**

**Ceno koledarja bomo objavili v eni izmed
naslednjih številk Lovca.**

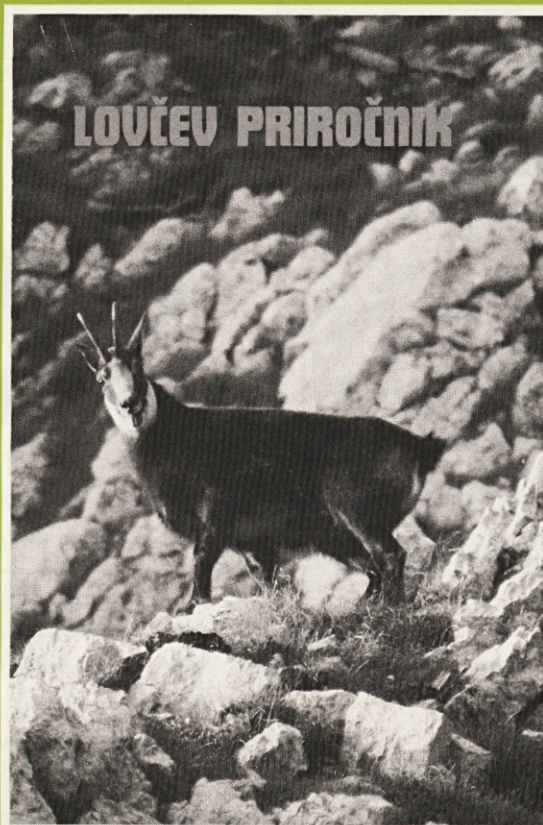
Vzorci koledarja Diana 90 bodo na vpogled
v Klubu Diana oziroma na sedežih ZLD.
Vse druge pogoje bomo objavili naknadno.

KLUB DIANA

Lovska zveza Slovenije

je izdala že dolgo pričakovani

NOVO!
NOVO!
NOVO!

To ni le učbenik za lovski izpit, obvezna knjiga za vsakega lovskega pripravnika, ampak tudi nepogrešljiv pripomoček:

- vodstvu vsake lovske družine,
- vsem mentorjem lovskih pripravnikov,
- predavateljem na tečajih za lovske pripravnike in lovce sploh,
- članom komisij na lovskih izpitih,
- vsem drugim lovcem za obnovitev, izpopolnitev in uskladitev lovskega znanja.

Bistvena razlika med starim »Slovenskim lovskim priročnikom« in sedanjim »Lovčevim priročnikom – Učbenikom za lovski izpit« je v tem, da je vsa snov vseh predmetov obravnavana oziroma podana po sistemu »vprašanja – odgovori«. Vprašanja so zastavljena širše, zato so tudi odgovori nekoliko daljši; vsak od četrt do ene strani. Način zajemanja znanja iz te knjige je preglednejši in lažji kakor iz prejšnjih slovenskih lovskih učbenikov.

LOVČEV PRIROČNIK lahko dobite v pisarni **LOVSKE ZVEZE SLOVENIJE**, Ljubljana, Župančičeva 9 – in v vseh poslovalnicah **TOZD LOVEC** v Ljubljani, Mariboru, Celju, Kranju, Novi Gorici. Cena knjige je 95000 dinarjev.